Scriitori contemporani, voci şi tendinţe noi
în literatura universală de azi.

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Sjón, *Rökkurbýsnir*

Copyright © 2008, 2011 by Sjón
All rights reserved

© 2019 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Olaus Magnus (1490-1557), *Carta marina*, 1539 (detaliu)

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
SJÓN

Din pântecul balenei / Sjón; trad. din lb. engleză de Anca Diaconu. – Iaşi: Polirom, 2019

ISBN: 978-973-46-7941-6

I. Diaconu, Anca (trad.)

821.113.3

Printed in ROMANIA

Sjón

Din pântecul balenei

Traducere din limba engleză de Anca Diaconu

POLIROM
2019

„Și îndată începu să i se pară că stelele devin oameni, oamenii, stele, pietrele se preschimbă în animale, iar norii, în plante."

Novalis, *Discipolii la Sais*

Preludiu

Mă întorceam de la vânătoare. În mâna dreaptă duceam plasa, în stânga, felinarul, iar în spate, în tolba atârnată în chingi, îmi căram prada, un mistreț uriaș cu colți de oțel care, în furia lui sălbatică, răvășise ținuturile din nord până când vestea despre stricăciunile lui a ajuns la urechile noastre și am fost trimis să-i vin de hac. Nu era prima dintre creaturile monstruoase ale Nordului pe care o doboram – în plasa mea căzuseră, rând pe rând, lupul ce vărsa lacrimi de lapte, iepurele de baltă cu un singur picior, elanul cu mădular de aur și regina păstrăvilor păroși –, dar mistrețul acesta cu colții cât brațul era, fără urmă de îndoială, fiara cea mai sălbatică pe care o scuipase vreodată Nordul din gâtleju-i înghețat.

În loc să las stârvul pe pământul însângerat, cum cerea legea, l-am luat cu mine, cu gândul să-l arunc la picioarele fraților mei. Așa, tatăl nostru ar vedea cu ochii lui care dintre fii trudește mai din greu pentru bunul mers al lumii noastre: cei care nu părăsesc niciodată adăpostul casei părintești și-și umplu timpul cu felurite sarcini administrative (un alt fel de-a descrie viața de curte) sau eu, care colind în lung și-n lat ca să răpun monștri.

Neantul îmi scârțâia sub picioare pe când mă grăbeam către casă. Acolo mă aștepta cina așternută în splendidul

palat strălucitor ale cărui turnuri și turnulețe se înalță în văzduh ca degetele bâjbâinde ale unui soare nou. Intenția mea era să mă ridic de la masă între felul principal și desert și să scot din tolbă mistrețul cu colți de oțel în văzul fraților mei. Dar nici n-am apucat bine să mă apropii când am văzut că lucrurile nu stăteau prea bine în al Șaptelea Cer. Poarta era nepăzită, nimeni n-a strigat de pe metereze „Stai, cine-i acolo?", dinspre sala de festivități nu se auzea nici muzică, nici zgomot de glasuri și nici o pereche de îndrăgostiți nu se furișase afară pentru o îmbrățișare grăbită. În schimb, auzul meu de vânător a surprins foșnete temătoare de aripi și gemete înăbușite. Am azvârlit cât colo plasa, felinarul și tolba și dintr-un pas am fost în curte, apoi m-am năpustit pe scări spre sala tronului și am dat ușile de perete.

Priveliștea din încăpere era de nedescris: mulți îngeri hohoteau de râs ca să nu plângă; alții plângeau în hohote de râs amar; alții, în fine, râdeau și plângeau învălmășit. Bătrânii[1] *se despuiaseră de straie și, îngenuncheați pe treptele reci ale tronului, cu fruntea la pământ, se loveau peste umerii înflăcărați cu bice din frânghii înnodate. Cei mai mici dintre frați goneau bezmetic în jurul sălii ca niște copii în joaca lor, strigând întruna numele Tatălui. Unii, mai sensibili, se sprijiniseră ba de-o coloană, ba de-o bancă și,*

1. În original, Ophanim: una dintre cetele îngerești (Tronurile), descrisă în Apocalipsă ca „douăzeci și patru de bătrâni care șed înaintea lui Dumnezeu pe scaunele lor" (Apoc. 11, 16). La profeții Vechiului Testament (Iezechiel 10, Daniel 7) sunt reprezentați sub forma unor „roți de foc arzător" între heruvimi (n.t.).

frânți de mijloc, vomitau spasmodic, umplând podeaua azurie a Raiului cu râuri năvalnice de ectoplasmă. Și peste tot acest spectacol oribil se auzea un freamăt: sunetul deznădejdii ce răzbate până-n vârful aripilor, făcând penele moi să tremure și aerul să vibreze la atingerea lor cu nota ascuțită pe care-o scoate un copil cântând din frunză. Acesta era sunetul care străpunsese zidurile palatului și ajunsese până la mine, pe drumul de întoarcere spre casă: adevăratul strigăt de alarmă al îngerilor.

„A murit!"

Pentru o clipă, forța acestei idei mi-a amorțit tot trupul: se întâmplase ceea ce era de negândit! Puțin a lipsit să-mi pierd stăpânirea de sine când am simțit mirosul. În nări mi-a pătruns o miasmă nemaiîntâlnită până atunci în casa tatălui meu, o miasmă interzisă în Rai. Căci lumile pe care le crease, cu fiarele și ierburile lor, și propria Lui lume trebuiau să rămână separate ca întunericul și lumina, după cum El Însuși hotărâse. Și totuși duhoarea care împuțise aerul în casa Lui era mirosul de sânge și urină, spermă și sudoare, mucus și grăsime.

M-am uitat lung la Tatăl meu, Care ședea netulburat pe tron. Văzându-L cum Se poartă, ai fi zis că în Rai totul merge strună; cu creștetul strălucitor ca zăpada înclinat ușor înainte, privea atent un lucrușor ținut în palmă. În stânga Lui stătea Mihail, singurul dintre frații mei care părea să-și țină emoțiile în frâu. Dar eu, care-l cunoșteam mai bine ca oricine, știam că zâmbetul care-i flutura pe buze era, de fapt, aceeași strâmbătură pe care o afișa pe vremuri când se declara învins la vreunul dintre jocurile noastre. Mi-a făcut un scurt semn cu capul, fără a-și lua

nici o clipă ochii de la obiectul acela din mâna Tatălui nostru.

Da, în mâna Lui erai tu, cu genunchii la gură, respirând atât de repede și scurt, încât tremurai ca o aripioară de crăiete. Când Tatăl nostru te-a sprijinit cu buricul unui deget și Și-a înclinat cu grijă mâna, te-ai întins și te-ai rostogolit pe spate. M-am apropiat să te văd mai bine. Ți-ai scărpinat nasul cu pumnul strâns, ai strănutat – ce sunet adorabil! – și te-ai uitat la mine cu privirea aceea egoistă – și cu gura larg căscată. Am înțeles atunci că gura aceea nu se va sătura nicicând, că dinții nu se vor opri din mestecat, că limba va dori mereu să se înmoaie în sângele ce dă viață altor ființe. Apoi ți-ai mișcat buzele. Ai încercat să rostești primul tău cuvânt, iar acel cuvânt a fost „Eu". Însă Tatăl nostru ți-a tăiat vorba și mi s-a adresat pe un ton destul de prietenos, dar hotărât:

— Lucifer, iată Omul! Va trebui să te închini în fața lui, așa cum au făcut și frații tăi...

M-am uitat iarăși la tine și în clipa aceea ai dat drumul unui fir de excremente negre și cleioase. Fără să pierzi nici o secundă, ți-ai dus mâna la spate, ai înșfăcat un pumn din ce-ai găsit acolo și l-ai dus la gură.

După cum știe toată lumea, nu mi-am plecat genunchii în fața acestei noi mascote a Tatălui, iar din acest motiv am fost alungat din Rai, împreună cu toți cei care au ales să mă urmeze. Însă darul meu de despărțire, Omule, este această imagine a ta.

I

(Echinocțiul de toamnă, 1635)

Statură medie... Ochi mici și apropiați, ca două mărgelușe castanii pe fond palid... Plisc lung, gros și viguros, aproape vânăt, dar mai deschis la culoare la rădăcină și ușor coroiat spre vârf... Gâtul aproape că nici nu se observă; o siluetă compactă, îndesată, cu picioare scurte de forma unor fuse, piept puternic și pântec bombat... Cap brun și înspicat, cu un soi de guler ce se ridică până-n creștet... Strai cenușiu-gălbui, cu un vag lustru violet la asfințit; pieptar pestriț, picioare îmbrăcate-n galben viu... Băgăcios cu ai lui, certăreț cu alții... Așa s-ar putea descrie fluierarul[1], și tot așa sunt descris și eu... Dar sunt pe lume lucruri mai rele decât să fiu asemănat cu tine, înaripatul meu Ieremia, căci amândoi suntem făcuți de mâna aceluiași meșter, dăltuiți cu aceeași daltă, tu-n a patra zi, eu într-a șasea... Și dacă era invers? Dacă eu aș fi intrat în scenă odată cu zburătoarele văzduhului, iar tu erai pus domn peste pământ? Ar mai fi stat atunci o pasăre pe stâncă, să se uite țintă la omul fără minte care se furișează grăbit de-a lungul țărmului, cuprins de spaimă la gândul că marea ce se trage înapoi ar putea să nu se mai întoarcă niciodată?... Om și pasăre, om cu inimă de pasăre, pasăre

1. Mai exact, bătăușul (*Philomachus pugnax*), pasăre din familia fluierarului (n.t.).

cu creier de om, pasăre cu inimă de om, om cu creier de pasăre... Suntem la fel în mai toate privințele... Și de ce n-am fi? Nu demult am ținut în palmă un fârtat al tău mușcat de un lup-de-mare[1] și mi-am plimbat degetele peste trupul lui... Sub penele de pe piept se simțea sternul, apoi coastele, apoi părțile moi care adăpostesc rinichii și celelalte mărunțaie... În același timp, cu mâna liberă mă pipăiam pe mine, corpul meu cel viu... Era de Zilele Câinelui, când vremea bună a poposit puțin și pe insula Gullbjörn, așa că m-am putut cerceta nestingherit, căci eram doar în costumul lui Adam... Nu mă sfiam să umblu astfel pentru că n-avea cine să mă vadă, afară doar de Meșterul cel Mare, care oricum își cunoaște propriile creații mai bine decât se cunosc ele pe sine... Și nu puteai să nu-i vezi mâna în toate, căci trupul meu și cel al prietenului meu cu aripi erau turnate în aceeași formă... Dar, deși vasele care ne poartă duhul sunt la fel, drumul vieții noastre seamănă cu scrisul a doi copiști care au studiat aceeași carte, iar acum așternliteră cu literă, cu grijă să respecte manuscrisul, doar că unul scrie sub acoperișul prefectului din Ögur, iar celălalt la episcopul din Hólar... Pentru cititorul care se pricepe, „ð"-urile celui dintâi, supus unui tiran, vor fi mici și chinuite, pe când la cel de-al doilea, aflat la adăpost de gheara celui rău în casa unui om al Domnului, pana se avântă liber, în curbe elegante... Tu, pasăre, ești litera măiestru desenată în ceasurile de răgaz din Rai, însă eu trebuie să rabd să-mi văd imaginea ștearsă sau tăiată de pe pergament de cei

1. *Stercorarius skua*, pasăre de pradă din zonele arctice (n.t.).

care mă pizmuiesc și-mi poartă pică: „Jónas e un tâlhar, Jónas e viclean și înșelător, Jónas e un lăudăros, Jónas e un mincinos, Jónas visează cai verzi pe pereți...“ Da, așa mă înfățișează scrisorile și poveștile care circulă despre mine oriunde m-aș duce... Și spun asta pentru că, după cum ne-au învățat vechii iudei, cărămizile din care e făcută lumea și făpturile din ea sunt literele înșirate de Domnul pe când ne modela, de parcă lumea ar fi o poveste atât de minunată și cuprinzătoare, încât nimeni altul n-ar putea trăi s-o asculte până la sfârșit; cât despre bietul om, el e plin de mulțumire pentru fiecare ceas în care-i este dat să audă câteva frânturi din ce-l privește... Făpturile neînsemnate ca noi doi, Jónas și fluierarul, sunt cuvintele cele mai scurte dintre toate, numai o silabă: „au“, „ei“, „oh“, „ua“... Cuvinte pe care toată lumea le cunoaște, căci astfel seminția lui Adam, „cei născuți în chinuri“, se cheamă pe ei înșiși atunci când durerea îi doboară sau când își frâng vreun deget... Dar de ce „ð“ și nu o altă literă în loc? Care e semnificația acestui „ð“ în arborele alfabetic al lui Abraham Salómonsson? Pe care ramură să fi înmugurit? E brațul întins al lui Daleth, marea poartă, poarta Raiului? E creanga pe care ciripește o păsăruică în lumina dimineții sau cea de care atârnă, cu capul în jos, un spânzurat? Aici sunt orb, lipsit de cărți... Tu țopăi fără grijă sub ghețari, pe țărmurile acestea îndepărtate, ciugulind prin nisipul cenușiu, mulțumit cu bucata de pământ dată de Domnul. Afară doar de Rai, nimic nu-ți pare mai de râvnit, și cea mai fierbinte rugăciune pe care o înalță aproape fiecare islandez e ca viața lui să fie ca a ta; te naști aici, aici îți duci întreaga viață și tot aici te stingi...

Cât timp trăiești, fluierarule, ești o adevărată încântare pentru ochi; chiar moartea ta, oricum va fi fiind, adesea ne-aduce bucurie... Ne-am cunoscut demult, cu cinci ani peste jumătatea unui secol, când o pană desprinsă din trupul care putrezea pe țărm a fost purtată de vânt peste mlaștini, apoi peste ogoare, până pe dealurile unde cutreiera bunicul meu, Hákon Þormóðsson, din neamul lui Salómon, constructorul de bărci... Plecase la cules de mure cu nepotul, Jónas, și, cum nu mă putea împiedica să mă înfrupt din ele, îmi hrănea și mintea cu tot felul de cântecele religioase, cum obișnuia să facă de câte ori rămâneam singuri... În ziua aceea cânta *Crinul* lui Eysteinn și tocmai ajunsese la partea care mă făcea mereu să râd, când Lucifer vine să-l vadă pe Împăratul tuturor căznindu-se pe lemnul sfânt[1]... Aveam doar șase ani, dar știam că veselia ce mă chinuia era pe cât de prostească, pe atât de păcătoasă... Numai că, de cum auzeam primele versuri, anticipam momentul în care bunicul va ajunge să rostească „cu ochii țintuiți pe cruce", iar teama că n-o să-mi pot stăpâni râsul îmi îndepărta și mai tare mintea de la cele sfinte... Sigur, de vină nu erau nici conținutul poemului, în care se vorbea despre mântuirea neamului omenesc,

1. În *Crinul* monahului Eysteinn, scena respectivă este aceea a răstignirii lui Hristos, dar felul cum este descrisă aici trimite totodată la episodul din *Edda* în care este prezentat sacrificiul de sine al lui Odin în căutarea cunoașterii: atârnat de Yggdrasil, Arborele Vieții, și rănit în coastă cu o lance, Odin rabdă durerea, foamea și setea timp de nouă zile și nouă nopți pentru a afla secretul runelor, împreună cu nouă incantații magice și optsprezece farmece, multe dintre acestea având puteri vindecătoare (n.t.).

nici alcătuirea dibace a versurilor, ci expresia bunicului atunci când rostea „ochii țintuiți“: se lăsa ușor pe spate, cu greutatea sprijinită pe piciorul stâng și cu cel drept înainte, așa încât umărul drept se ridica, iar celălalt cobora, oglindind la perfecție mișcarea sprâncenelor încruntate, în timp ce țuguierea buzelor contribuia la efectul comic pe care-l producea fără să vrea și, din fericire, fără să știe... Râsul meu izbucnea atunci incontrolabil, alimentat de gândul absurd că Fiul Omului ar fi putut considera expresia fiorosului șarpe Satan la fel de comică și inofensivă cum mi se părea mie cea a bunicului când retrăia scena descrisă... Plecam capul și-mi duceam amândouă mâinile la gură, dar hohotele de râs țâșneau printre palmele încleștate ca o hoardă de diavoli orăcăitori dintr-o turbincă... De data aceea, însă, bunicul s-a oprit deodată din cântat și a început să mă cântărească cu privirea... Și în aceeași clipă pana de fluierar s-a așezat cuminte pe pământ, lângă piciorul lui... Bunicul mi-a zis:

— Jónas, mi se pare că ești înzestrat cu o bună ținere de minte...

Apoi s-a lăsat pe vine – acum creștetul lui era la aceeași înălțime cu al meu – și, ridicând de jos pana, mi-a înfipt-o în păr, după urechea dreaptă.

— E vremea, așadar, să înveți buchea cărții.

Pana ta cenușie cu reflexe violete am folosit-o, fluierarule, ca arătător tot timpul cât a durat această ucenicie... Iar întâlnirea fericită între mâna copilului și pană a scos totodată la lumină deosebirea dintre băiat și pasăre... Căci, deși vârful penei tale se plimba peste pergament pe măsură ce-mi croiam drum printre cuvinte, nimic din

toată acea înțelepciune nu s-a scurs în tine, fluierarule, ci mi-a rămas întipărită în mintea încă fragedă... Și asta în ciuda faptului că până atunci amândoi nu cunoșteam decât cu carnea, simțind cum ne bate vântul, cum ne udă ploaia... Of, măcar de n-aș fi învățat nicicând citi! Din acea clipă blestemată și-a început sărmanul Jónas chinuitul drum peste pământul cel scăpat din frâu, pârjolit de focul Reformei și de rugurile pe care ardeau cruci și cărți vechi, în timp ce mica zburătoare își continua nestingherită traiul, fără să știe ce se întâmplă-n lume... Nu am nici cea mai mică îndoială, rod înaripat, că Maica Domnului te va privi cu milă, fie că lumina cea nestricăcioasă va lumina cu mii de raze picăturile de rouă care, în zorii zilei Învierii, acoperă aripa ce-ți ascunde capul fără minte, fie că luna strălucește palid pe pieptul tău ca neaua în noaptea când ni s-a născut prunc tânăr: adu-ți aminte de acest cuvânt când bucuria te înalță sau deznădejdea te coboară...

— Cip-cirip, îmi răspunde fluierarul de pe stâncă și-ndată își ia zborul...

Aripile scurte bat viguros aerul și pasărea se îndreaptă către larg, pe urmă cotește înapoi spre mal, iar pentru o clipă, urmărind-o cu privirea, zăresc uscatul ca o dungă albastră... E o priveliște pe care o văd arareori din cetatea mea de scaun, pe această stâncă aurită... Nu, nu-mi doresc nici măcar să-mi îndrept nasul înghețat încolo... Ce mult mă tulbură când privesc în zare țărmul! E dureros să simt parfumul și duhoarea ce vin îngemănate dintr-acolo... Am fost trimis în surghiun pe-această stâncă și cale de întoarcere nu mai există... Aici e casa mea, de-acum...

În zarea aceea albastră nu mă așteaptă decât obezi și menghine, bătăi și ponegriri, otravă și șerpi despicați în două, pân' la brâu, în chip de oameni...

PRUNDĂRAȘUL PESTRIȚ: *este cea mai mică specie de pasăre, cam o treime din mărimea unui fluierar. Este împestrițată negru cu alb, ca pământul acoperit cu petice răzlețe de zăpadă. Marinarii scot uneori din valuri câte-o algă, lungă de douăzeci sau treizeci de picioare fără rădăcină, în care a cuibărit o păsăruică, dar e cu neputință de știut dacă aceea este un prundăraș pestriț sau altă zburătoare.*

Cu patru veri în urmă, frații șerpi m-au condamnat la surghiun, zicând că toți aceia care mă vor ajuta vor împărtăși aceeași soartă... În ziua aceea de cumplită amintire, locul judecății era scăldat de luminile sângerii ale amurgului... Când s-a citit sentința, am văzut un om ridicându-se să plece: era vicarul Brynjólfur Sveinsson, Dumnezeu să-l aibă în paza Lui, un bărbat plăcut la înfățișare și plin de calități, pe vremuri ucenic al lui Tycho Brahe și studiind astronomia în observatorul lui din Hven, un străin pe aceste meleaguri, dar gata să preia, cu smerită supunere, slujba răposatului episcop Oddur Einarsson... Însă localnicii din sud nu voiau să-l primească drept păstor pe învățatul Brynjólfur, după cum nu acceptau nici puțina alinare spirituală pe care sărmanul Jónas o oferea

spre vindecarea beteșugurilor pământești ale celor din jur... Pentru o clipă, o rază de soare a străpuns întunericul ce domnea peste haita aceea reunită... În timp ce ajutoarele năimite ale lui Pétursson Vârcolacul mă mânau spre poartă cu îmbrânceli și urlete de fiară, fratele mai mic al vechiului meu dușman, prefectul Ari Magnússon din Ögur, s-a folosit de prilej ca să-mi pună o piedică în cale, spre mai marea veselie a acelor hiene... Aș fi căzut cu fața în noroi, dar am simțit o mână moale prinzându-mi lanțul la încheietură, acolo unde mă julea cătușa, și așa s-a făcut că am plecat de-acolo nevătămat, cu capul sus... Aruncând o privire grăbită peste umăr, l-am zărit pe Brynjólfur, oprit în pragul porții, cum își ascunde iute mâna dreaptă în mâneca sutanei, dar am văzut și ce-i mișcase brațul: o altă mână, ca laptele de albă și blândă ca de mamă – Sfânta Fecioară era cea care-l împinsese să facă această faptă creștinească pentru nenorocitul pe care legea îl lipsea de orice ajutor... Binecuvântat este cel pe care îl alege drept unealtă... În noaptea aceea, rănile mi s-au oprit din sângerat și au umplut întreaga temniță cu un parfum de crin... Jónas este exilatul care nu are unde să se ducă... Cip-cirip... Pe când fluierarul se poate înălța în zbor când îl cuprinde teama... Dar ce să însemne oare această ciripeală? Nimic, din fericire; poate numai „ziua bună“... Și, dacă doar atât are de spus, e limpede că nu ascunde-n craniul sec un bezoar, piatra filosofală... Cip-cirip... Creierul lui nătâng nu atrage prin nimic atenția filosofilor naturii... N-o să-și piardă nimeni timpul încercând să-l prindă-n plasă ca să-i ardă capul cât o nucă, pentru că în el nu se găsesc comori: nici talismane

vindecătoare, nici pietre filosofale sau de alte feluri care să te ferească de bolile sângelui sau ale minții... Nu, nici urmă de bezoar... Bezoar! Era vorba că astăzi nu mă gândesc la bezoare... Bezoar! Bezoar! Bezoar! Un volum cu extrase din scrierile marelui savant Bombastus Paracelsus, tradus din germană în islandeză și purtând pe pagina de gardă semnătura învățătorului din Skálholt, ajuns în Steingrímsfjörður pe cărări întortocheate și dosit sub patul unde dormea bunicul când aveam străini în casă – aceasta este cartea pe care am învățat eu să citesc și prima pe care am știut-o pe de rost... Abia după aceea am citit vechea istorie alcătuită de Guðmundur Arason... Nu invers... De unde și întorsătura pe care au luat-o lucrurile... Căci de la cartea aceea mi s-au tras toate, însă cine s-ar fi gândit pe atunci că o să mă arunce pe stânca asta unde nu găsești decât urme de foci și găinați de păsări? Dar ce mare bucurie e cititul! Odată ce fiecare literă a început să se potrivească cu un sunet, iar sunetele au format cuvinte pe care le știam din propria vorbire și cea a altora din jurul meu, și când cuvintele acestea s-au unit ca să alcătuiască răspunsuri despre lume și povești care mi-au umplut mintea rând pe rând, făcând din țeasta găunoasă muzeu și bibliotecă, precum cele ale universității de la Copenhaga... pe care n-am ajuns vreodată să le văd... Căci am fost osândit să-mi duc zilele pe stânca asta, în singurătate, vorbind cu pasărea nătângă ce-mi seamănă mai mult decât orice... Da, fluierarule, să nu ne amăgim în ce privește treapta pe care ne aflăm pe scara lumii... Deși tu-ți poți întinde aripile ude, prinzând cu ele lumina unei raze depărtate, deși eu pot ține luna ca pe-un mărgăritar între degetele

ridicate, nici unul din noi nu poate să păstreze această comoară pentru multă vreme... Dar ajunge cu atâta vorbărie despre noi, despre mine, despre tine; cu altcineva ar vrea ei să vorbesc, iar acela este pe-atât de crud, pe cât ești tu de gingaș... N-o s-o fac... Oricine caută să dea piept cu nălucile unei străvechi puteri aproape fără margini își pune viața la mezat... Am scăpat nevătămat o dată, însă a doua oară nu cred să mai am așa noroc... Ar fi fost mai bine să nu spun nimic, să-mi pun lacăt gurii, în loc să-mpărtășesc cu alții tot ce s-a adunat la suprafața acelei fântâni de informații inutile pe care cititul a săpat-o în brazda reavănă a minții mele, toate acele gânduri și frânturi de gânduri bolborosind amestecate, ca fiertura din căldarea unei vrăjitoare... Dar firește că n-am putut să tac... Turuiam întruna despre bezoar... chiar neștiind nimic, doar numele ajunge să te-mbete, precum parfumul unei flori îmbobocite în Pomul Cunoștinței... Mă amețea până și gândul la această piatră capabilă nu doar să pună capăt oricărei suferințe omenești, ci și să slujească artei prin care alchimistul preschimbă un metal umil în aur... Oriunde mergeam, oriunde poposeam, întrebam despre un stârv de corb... A văzut cineva niscaiva păsări moarte de curând? Asta era prima întrebare... Și dacă se întâmpla ca vreunul să-și aducă aminte că a văzut corbi morți pe undeva, mă grăbeam să-i cercetez cu multă luare-aminte... Așa se face că dădeai de Jónas ba scotocind printr-o viroagă, ba cățărat pe stânci în căutarea cărnii putrezite a lui *Corvus islandicus*... Căci credeam pe-atunci, și cred încă și astăzi, că bezoarul trebuie să aibă mai multă putere în corbii de la noi decât în cei de-aiurea, dată fiind legătura lor cu Odin, Regele

Misterelor, și cu tribul lui păgân din Septentrion... Oricum, aveam doar nouă ani când am pornit în căutarea acestei pietre și se fac curând cincizeci și trei de ierni de când mă ostenesc fără folos...

— Ia uite-l pe Hákon cu nepotu-său; orice i-ar face, ăsta micu' o să-nceapă îndată să ne împuie capul cu ciorile lui moarte...

Chiar și atunci când stăteam tăcut lângă bunicul, ascultându-l cum vorbește cu alți bătrâni despre treburi bătrânești, nu puteam să nu observ căutăturile piezișe, tăcerea bruscă, întrebările cu care ar fi vrut să mă încuie... Dar rămâneam mut ca piatra până la sfârșit, când îl trăgeam de mânecă pe Hákon și ziceam:

— Bunicule, pot să dau o raită pe la cuhnii?

În jurul vetrelor găseam o companie mult mai potrivită pentru un tânăr care învățase să citească pe cărțile lui Bombastus Paracelsus și, prin urmare, cunoștea atât de bine ce se petrece în pântec, încât nu exista boală femeiască de care să nu aibă habar – dădeam pe loc rețeta potrivită pentru cataplasma care putea să alunge răul... Îmi păstram, așadar, și cunoștințele, și întrebările despre corbi morți pentru când mă aflam printre femei, în fumul și căldura vetrei... Și de pe urma acestor momente petrecute pe la cuhnii am început să fiu văzut ca vraci...

— Micule vraci Jónas, am aici o umflătură, zicea câte-o femeie, luându-mi mâna și călăuzind-o sub veșminte până mai jos de pântec, unde o mișca în sus și-n jos peste micul dâmb de carne.

Iar eu închideam ochii și răsfoiam în minte cărțile de medicină, filă după filă, până dădeam de locul unde se

vorbea despre făptura plăsmuită de mâna Domnului după asemănarea lui Adam, femeia, care se supune neîndoielnic acelorași legi ale naturii ca bărbatul, căci acesta este o lume-n miniatură, făcut din aceeași plămadă ca întregul univers, și femeia e carne din carnea lui... În acele pagini găseam descrieri ale beteșugurilor femeiești pe care le comparam cu cele descifrate de mâna mea pe fila unui trup... Citeam astfel, în același timp, cartea și femeia, până când cele două deveneau doar una, iar atunci nu-mi rămânea decât să dau remediul indicat în dreptul bolii respective... Leacurile trebuiau ba fierte, ba amestecate, erau ba reci, ba calde, dar eu sfârșeam întotdeauna prin a spune:

— La asta ar fi fost bun un bezoar...

Îndată ce mi s-a aflat țicneala, mă pomeneam mereu cu câte-o băbăciune care găsise, cine știe cum, stârvul putrezit al fârtatului lui Huginn și Muninn, tovarășii lui Odin, și-și dăduse osteneala să-i smulgă capul și să-l pună deoparte „pentru Jónas“... Dacă trecuse multă vreme de când nu mai pusesem mâna pe vreun cap de corb, împins de nerăbdare, mă strecuram pe nesimțite afară și, de cum ieșeam în câmp, scoteam amnarul, adunam surcele și dădeam foc prăzii... În această privință, urmam întocmai instrucțiunile maestrului Bombastus... Când capul de corb se făcea cenușă, craniul fragil putea fi spart cu mâna și, dacă aș fi avut noroc, înăuntrul lui aș fi găsit un bezoar ascuns ca puiul în găoace... Dar n-am avut noroc niciodată... Și de-ar fi să socotesc toate căpățânile de corb pe care le-am ars și le-am strivit la viața mea... Da, asta era răsplata pentru leacurile pe care le împărțeam prin bucătăriile din Strandir, iar pentru mine avea ceva însemnătate,

căci bunicul mă pusese să promit că nici un corb nu va pieri de mâna mea... Dar a venit și ceasul când femeile n-au mai vrut să le pipăi pe sub fuste... Aveam treisprezece ani de-acum și tocmai consultam o bătrânică mai aparte, a cărei principală îndeletnicire era să binecuvânteze vacile de pe imașul de la Hólmskot când li se dădea drumul dimineața la păscut... Bătrânica se ruga pentru ele Sfintei Benedicta și se pare că se bucura de atâta trecere încât, la ferma aceea, nu rămânea nici una fără lapte... Chiar și-așa, îmi ceruse mie sfatul în loc să se încreadă întru totul în sfinții la care se ruga de copilă, căci nu demult cinstirea lor fusese scoasă în afara legii pretutindeni în Islanda și singurii care-i mai pomeneau erau bătrânii, printre care se număra și această Hálotta Snæsdóttir menită să-mi trezească bărbăția... Până atunci, vindecările își urmaseră cursul obișnuit: una câte una, femeile fuseseră palpate cu blândețe și fiecare își aflase boala, însoțită de leacul potrivit și urări de bine, iar acum venise rândul Hálottei, care stătea într-un colț al încăperii cu ochii la peștele uscat pus la înmuiat... Abia ce m-am așezat alături, că mi-a și înșfăcat mâna cu gheara ei pătată și zbârcită, îndesând-o pe sub fustă... Acolo nu era nimic surprinzător, doar obișnuitul pântec de femeie, cam veștejit, dar încă-n bună stare... Ea s-a apucat să-mi miște mâna spre locul dureros, în timp ce eu ședeam ca de obicei, cu capul plecat și ochii închiși, urmărind în minte cartea deschisă, filă după filă, dar chiar când era gata să dea drumul mâinii vindecătoare, degetele mele au atins partea de sus a lui *mons pubis*... Nu era prima oară când dădeam peste ceea ce femeile numesc, doar pe jumătate-n glumă, „păsărica“,

iar felul în care trebuie să arate mi-era prea bine cunoscut din desenele găsite-n cărțile de medicină de la Hólar... Dar de data aceasta, când degetele mele au atins într-un mod atât de neașteptat zidul grădinii bătrânei Hálotta, m-am întărit... A fost doar un răspuns scurt și trecător, dar l-a simțit; la urma urmei, ne găseam amândoi în același punct al anatomiei feminine... Apoi, ca și cum ar fi vrut să se convingă de situația nefericită în care mă aflam, a dat să-mi tragă mâna mai în jos, dar m-am opus cu îndârjire... Moment în care mi-a împins mâna la o parte de sub fustă și a strigat cu voce ascuțită:

— Oooh! Băiatul ăsta n-o să mai pună mâna pe-acolo decât dacă mă cere de nevastă!

Și uite-așa, cu râsete voioase, s-a zis cu vârsta nevinovăției mele, iar vremea pipăielilor a luat sfârșit... A trebuit, deci, să găsesc alte feluri de a le fi util bătrânelor care aveau mereu la îndemână capete de corb pentru un naturalist începător...

LIMBA-CUCULUI: *[Botrychium] lunaria. Este una dintre ierburile cele mai eficace în ușurarea nașterii: se introduce în colul uterin, în pragul părții femeiești de dinăuntru, îndată ce au început durerile și se scoate înainte de a ieși copilul, pentru ca nu cumva să atragă după sine și alte măruntaie. În alte cazuri, consumarea ei alungă letargia, liniștește și întețește chiar plăcerea. Unii cred că aceasta este legendara iarbă a fiarelor. Crește în stare sălbatică pe lângă ziduri despărțitoare sau ruine, dar niciodată în pământ ud ori mlăștinos.*

Are cam o jumătate de deget înălțime. Mi-a fost de mare ajutor cândva, când sufeream de tuse măgărească. Cu un adaos de rachiu și cimbru, o mestecam în gură îndelung, câte puțin de fiecare dată, și nu mi-a trebuit alt leac. Cinci ani de zile nu s-a mai prins de mine nici guturai, nici tuse. Este cel mai des folosită dintre ierburile care ajută mistuirea, dar nu e bună pentru cataplasme. O tulpină poartă frunze – douăsprezece sau cu una în plus, în funcție de numărul de luni în ani cu climă blândă –, alta semințe, la fel de multe câte săptămâni își poartă mama pruncul nenăscut. A se folosi cu mare grijă.

În casa bunicului Hákon exista obiceiul de a se copia din cărțile care-și făceau drum prin ținutul nostru acele părți pe care le găsea mai interesante și de mai mult folos... Metoda lui era să strângă laolaltă toate legendele, poemele, poveștile adevărate sau închipuite pe un subiect anume, adunate de pe ici și colo din cărțile pe care le împrumuta... Asta cerea oarecare muncă, iar în scriptoriul pe care și-l crease trudeau un cititor, un scrib și cineva care făcea cerneala și se îngrijea de ascuțitul penelor... Pe mine m-a dat ucenic acestuia din urmă, Helgi Sveinsson „Chiorul", o rubedenie mai îndepărtată și certată un pic cu munca, dar care apăruse într-o bună zi în pragul casei cu o ceată de cerșetori ce colindau prin țară... Helgi Sveinsson nu era văzut prea bine nici printre cei de cea mai joasă teapă, care s-au descotorosit pe loc de el când au aflat că era neam cu stăpânul casei unde poposeau...

Bunicul îi punea întotdeauna la muncă pe săracii pe care-i omenea, deşi din sudoarea frunţii lor abia dacă strângeai o picătură, căci aceştia nu erau oameni prea pricepuţi sau doritori de lucru. Însă într-o gospodărie mare fiece picătură are greutate; pisica pare că nu face altceva decât să-şi lingă blana, dar, dacă ar fi să-i punem pielea-n băţ pentru atâta goală făloşie, ne-ar năpădi curând guzganii... Dată fiind firea bicisnică a acestei rubedenii, relaţia dintre noi era taman opusul a ceea ce te-ai aştepta să fie cea între un om în toată firea şi un băiat: eu eram stăpânul, iar el, argatul meu. Dar ne sileam să nu ne ţinem rangul când era vorba de amestecat cerneala şi nimeni nu a ştiut cine dintre noi era mai sus până când bunicul mi-a dat pe mână un pupitru... Şi astfel am făcut încă un pas, mai plin chiar de primejdii, pe calea blestemată care, pân' la urmă, m-a dus la surghiun în propria mea ţară... Dar despre ce fel de surghiun e vorba, de fapt? Sunt osândit să-mi las locul de baştină, nimeni nu-mi poate întinde o mână de ajutor, oriunde m-aş afla e datoria oricărui bun creştin să mă predea autorităţilor şi nu mi-e îngăduit nici un popas, oricât de mic, în nici un loc... De-ar fi să nu mă supun acestei pedepse, mă aşteaptă una şi mai aspră, şi-aşa duşmanii mei mă vor împinge până în buza iadului de flăcări...

— Jónas Pálmason, căpitane, numit de unii Jónas Învăţatul, vă doreşte ziua bună... Aud că vă-ndreptaţi spre Englitera cu postavul prefectului din Ögur – se-ntâmplă oare să aveţi pe această corabie semeaţă un loc şi pentru un amărât de vagabond ca mine?

Nicidecum... Nimeni nu are curajul să-l ia pe Jónas de pe aceste țărmuri... Nici măcar dacă ticluiește versuri iscusite despre copăile acelea putrezite care, după cum și-ar dori fierbinte, l-ar duce departe de Islanda... Căci un poet poate descrie un vas smolit cu chila găurită ca pe

Un falnic leu-de-mare, iară pânza
Se-ncoardă și se-ntinde-n asprul vânt,
Al mării cântec astfel îngânând.

Până și cufundarea în adâncul mării, printre monștri, pe o epavă cum sunt vasele de-aci, ar fi o soartă mai îndurătoare decât să pieri ca prizonier pe țărm... Aș vrea atât de mult să merg prin țări străine... Adesea am visat c-o fac, fie că ațineam cu capul pe vreo carte, fie că eram întins în pat, dar m-am trezit întotdeauna în oraș, de obicei în drum spre vreun consiliu cu cetățenii cei mai răsăriți... În mână am un lung pachet înfășurat în pânză; un dar de seamă, care n-ar fi nelalocul lui în sălile unde sunt expuse comorile cele mai prețioase ale țării... Dar apoi aud o voce care strigă-n islandeză:

— Ia uitați la Jónas!

Și în aceeași clipă oamenii din jur se schimbă la înfățișare: acum sunt viermi cenușii care se târâie spre mine, șuierând:

— Ia uitați la Jónas!...

Și fiecare târâtoare are trei capete: unul este Vârcolacul, celălalt, Ari, Vulturul, al treilea, Ormur, care înseamnă Șarpe...

Visările diurne, mult mai lesne de îndurat, erau nişte ocheade aruncate prin ferestrele cărţilor ce-au fost odată ale mele, deşi dorinţa arzătoare de a vedea aievea acele locuri n-a dus niciodată la nimic, doar la lungi oftaturi triste pentru soarta care-a făcut să nu fiu altul decât Jónas Învăţatul... Poate sunt legat de aceste ţărmuri reci prin însăşi firea mea... Chiar dacă toţi prefecţii şi cerşetorii din ţinut, toţi magistraţii şi tâlharii, episcopii şi târfele, moşierii şi ţăranii s-ar aduna să pună mâna pe nefericitul Jónas şi să-l trimită în largul mării, corabia care l-ar purta nici n-ar apuca să se depărteze mult de ţărm, că echipajul ar fi nevoit să coboare o barcă spre a-şi duce trista încărcătură înapoi, într-atât l-ar trage dorul casei... Ce, credeai că am uitat de tine, fluierarule, Jónas păsăresc, şi de cât de legată ne e firea? Şi tu te-ntorci la ţărm când nici n-ai apucat să zbori spre mare... Aşa ai făcut adineaori, aşa faci şi acum... Iar asta îmi aduce aminte că am stat locului prea mult... În Englitera ţi se spune fluierar. Dar mie cum mi-ar spune? Nu Jónas, Jonah? Jonah Palmson cel Învăţat. Mi-ar plăcea să pot zbura într-acolo... Am auzit că au ca regină o fecioară care îi îndrumă cu atâta vrednicie, încât supuşii ei simt că au dobândit o nouă maică după ce blânda Maria a fost luată de la ei... Un om umblat care-a văzut şi Londra mi-a povestit cum a cunoscut acolo un bătrân actor, Benjamin Jonson, islandez pe sfert şi ştiind bine ce se petrece şi-n palate, şi pe străzi... Acesta i-a zugrăvit-o în culori strălucitoare, zicând că Maiestatea Sa Elisabeta domnea în feciorie, căci carnea ei n-a fost pângărită de vreo mână de bărbat, nici pântecul n-a cunoscut sământa... Şi că nici un nobil nu îndrăznea să se ridice

împotriva ei, de teama unei răzmerițe-n popor... Căci, deși sânu-i fecioresc nu semăna cu cel al Maicii Sfinte, nici nu vărsa balsamul alb ce vindecă cele mai crunte răni, din el izvorau totuși atâta gingășie și dulceață, încât cel mai înverșunat dușman sfârșea prin a cădea-n genunchi în fața ei, vărsând lacrimi, cu mâinile împreunate a-nchinare... Și continuau să-i mulțumească și când capul prindea să li se rostogolească de pe umeri... Cu papistașii însă era aspră – iar asta n-o să i se ierte – și, cu toate că Biserica de-acolo nu-i cufundată în bezna puturoasă care domnește pe la noi, a fost un lucru trist să-i lipsească pe oameni de mângâierea sfinților... Căci spre cine te mai poți întoarce atunci când puternicii acestei lumi încalcă legea față de cei slabi, fără să le pese nici de onoare, nici de soarta lor în Ziua Judecății? În vremuri ca acestea, era o mângâiere să te sprijini pe Preacurata, pe Sfântul Ioan Evanghelistul, pe Sfânta Varvara sau pe Sfântul Luca, ocrotitorul pictorilor, sau să ceri ajutorul sfintelor fecioare precum Agata, cu vălul ei și cleștii care i-au smuls carnea, și Lucia, cu frânghia și ochii purtați pe un taler de argint... Cine va mai păși acum pe norii care podesc Raiul, ca să vorbească în apărarea celor lipsiți de orice drept? Adesea cerem ajutor și sprijin pentru nimica toată, o umflătură la subraț sau alte beteșuguri, dar mai adesea suferim, în duh și-n carne, de pe urma unor oameni ca și noi... Cel care a fost biciuit și-nfometat, apoi iar biciuit pentru că a încercat să se hrănească, și bătut din nou, mai îndelung și mai temeinic, pentru că a rostit, cu limba sfâșiată pătându-i buzele de sânge, numele Sfântului Dimas, care-i ocrotește pe cei ținuți în lanțuri, acesta este dovada vie că omul

chinuit și lipsit de apărare are nevoie de un mijlocitor în Rai... Dar, lucru și mai trist, omul acesta trece prin grele încercări tocmai pentru că nădăjduiește în mijlocirea celor de care a fost lipsit... Căci nu întotdeauna ochii care nu se văd se uită... Sfântul Þorlákur încă umblă printre compatrioții lui sărmani, care și astăzi se mai roagă să fie pomeniți atunci când sfântul se află în izvorul de lumină ce țâșnește din rănile lui Hristos cel răstignit, din coasta Lui străpunsă și din capul încununat cu spini care taie carnea pân' la os... Dar numai cel care a deprins limba îngerilor poate spune cum sună numele acestea în grai dumnezeiesc... Așa că n-avem mult de câștigat dacă ridicăm privirile spre cer și ne spunem propriul nume într-un potop de rugăciuni; murmurul acesta n-are mai multă noimă decât croncănitul marelui pinguin nordic, necuvântătoare fără suflet, dacă acolo sus nu avem pe cineva care să tălmăcească numele celui ce se roagă în limba Raiului... Avem nevoie de Sfântul Þorlákur cel degrab' ajutător și de Guðmundur cel Bun ca să rostească numele noastre, bieți păcătoși, dinaintea tronului ceresc... Mie-mi spune Jónas Pálmason în islandeză, Jonas Palmesen în daneză, Jahn Palmsohn în germană, Jonah Palmson în engleză, iar în latină poate Jonus Palmensis, dar cum mă cheamă în limba veșniciei voi ști abia în Ziua Judecății de Apoi... Sau cel puțin sper să fie limba veșniciei, căci înțeleg că și iadul o are pe a lui, și blestemat să fiu de vreau să aflu cum îmi sună numele în locul acela de pierzanie... Dar tu, fluierarule, n-ai de ce te teme, căci tu n-ai alte nume decât cele pe care ți le dă lumea ici și colo, iar acestea sunt toate nume pământești... În Rai e loc doar

pentru oameni buni... O să-ți simt lipsa când voi fi acolo... Da, așa cum cei înzestrați cu un al doilea văz pot deslușì elfi prin pădurile din jurul lor, deși n-au văzut vreunul mai înainte, așa și sufletul cel drept simte prezența sfinților chiar dacă imaginile lor au fost alungate din biserici...

PEȘTELE-LUNĂ: *este lung de vreo optsprezece coți și cel mai frumos dintre pești; are cam aceeași înfățișare și greutate cu calcanul. Carnea lui e dulce și bogată într-un ulei plăcut mirositor, mai ales când e lăsat să se închege peste noapte. Un astfel de pește a rămas izolat, la un loc cu niște păstrăvi, în estuarul unui râu din Skarðsströnd, dar nimeni n-a îndrăznit să guste din el până n-am mâncat eu primul, căci cunoșteam bine acest soi.*

Bunica i-a zis într-o zi bărbatului ei:

— Hai să-l luăm cu noi în seara asta și pe domnișorul Bagă-Nasul, să vadă mielul lui Sân' Petru...

Căci erau dintre aceia care păstraseră încă obiceiul de-a închina primul miel al verii Sfântului Petru... Era de Adormirea Maicii Domnului, ziua când Sfânta Fecioară, ajunsă la sfârșitul vieții pământești, s-a ridicat la ceruri ca parfumul unui crin, întâmpinată fiind de brațele deschise ale lui Hristos Mântuitorul care, din dragoste pentru maica Sa, a coborât de pe tronul Lui de slavă până aproape de pământ, însoțit de un cor de îngeri intonând cântări.

De atunci n-a mai venit în preajma noastră, dar în ziua aceea a purtat în brațe sufletul Sfintei Născătoare până la strălucirea Raiului... Și, pentru a cinsti aceste întâmplări de seamă, bunicii mei cei vârstnici mergeau atunci să vadă mielul... La drept vorbind, îl vedeau destul de des, însă mereu după ce eu eram deja în pat, iar interesul lor pentru acea biată creatură părăsită nu mă mirase niciodată, căci mi se părea firesc să arate și altor orfani aceeași bunătate pe care mi-o arătau mie... După cină, bunica a venit cu mine în odaie și m-a pus să îmbrac rândul cel mai bun de haine... Am făcut întocmai, și la fel și ea... Apoi a făcut asupră-mi semnul crucii și a recitat imnul preferat al oricărui băiețel de cinci ani despre Sfânta Fecioară:

Ducându-se Maica blândă
la biserică, se-ntâmplă
să dea peste crucea sfântă;
iar la cingătoarea sa
cheia Raiului era...
Domnul cu Sân' Petru sta
și din cărți așa cânta:
Iată, soarele străluce
peste sfântul chip cel dulce...
Fie soare luminos
peste dealul cel frumos
unde Maria ședea,
vacile de le mulgea...

Apoi m-a luat de mână și ne-am dus să vedem mielul lui Sân' Petru... Dar când am ocolit acareturile ca să ajungem

la bunicul, am dat peste o privelişte neobişnuită... Toţi argaţii de la fermă, bărbaţi şi femei, erau adunaţi acolo, spălaţi şi primeniţi ca bunica şi cu mine, aşteptându-ne... Bunicul Hákon a scos în faţă un bătrân cu umeri cocârjaţi şi capul tremurând, îmbrăcat într-o mantie cu gluga trasă peste ochi şi ţinând un toiag lung în mână... Bătrânul a pornit spre munte, cu noi în urma lui... Cel dintâi mergea bunicul Hákon, cu bărbaţii după el, toţi purtând torţe care, în loc de flăcări, aveau la un capăt vopsea roşie ca focul:

— Ca să nu se vadă în tot ţinutul..., m-a lămurit unul dintre argaţi.

Femeile şi copiii veneau în urmă... Bătrânul cu toiag îşi croia drum cu greu peste fânețe, dar numai eu eram nerăbdător să iuţim pasul... Abia aşteptam să văd mielul... Bunica mă ţinea strâns de mână, iar eu o trăgeam după mine cu toată puterea, aproape înclinat de mijloc din pricina efortului, ca un câine neascultător ce trage de funia cu care e legat, numai că nu era chip s-o grăbesc nicicum... Îmi spuneam în sinea mea că mielul acela trebuie să fie cea mai extraordinară creatură de pe faţa pământului, având în vedere toată osteneala de a organiza acest pelerinaj pe cât de solemn, pe atât de tainic... Solemn, căci oamenii care purtau torţele intonau cântări; tainic, pentru că torţele nu puteau fi aprinse, iar cântecul era abia murmurat, ca să nu se audă la mai mult de câţiva paşi... În această a şaptea zi a lunii august, nopţile erau încă luminoase, deşi silueta muntelui începuse să se albăstrească pe înserat, iar în zori iarba umezită de rouă de pe dealul fermei mirosea mai puternic... Dar dealul fermei nu era

singura colină din împrejurimi... Când am văzut încotro se îndrepta procesiunea noastră, am slăbit strânsoarea în care țineam încleștată mâna bunicii și am căutat adăpost printre fustele ei... Înaintea noastră se ridica un deluşor cunoscut drept Colnicul Mariei, de care copiilor nu le era îngăduit să se apropie în jocurile lor zgomotoase... Ni se spusese că aici era sălașul ascunșilor, care-și apărau adăpostul cu farmece... Iar aceste îndemnuri de a ne ține departe erau întotdeauna însoțite de povești despre tineri nechibzuiți care, dorind cu orice preț să-și arate vitejia, porniseră la luptă împotriva locuitorilor de pe colină... Toți acești tineri, cu mințile rătăcite, își sfârșiseră apoi zilele legați în staulul animalelor și mugind în rând cu ele... Unii dintre copiii mai mărișori auziseră astfel de mugete în călătoriile lor spre ținuturi mai îndepărtate, la două sau chiar trei ferme mai în jos spre vale, și mă treceau fiorii când îi auzeam cum imită sunetele scoase de acei neoameni... Acum mă lăsam pe spate în mers și-mi înfigeam călcâiele în pământ, căci procesiunea părea să se îndrepte țintă într-acolo, spre înspăimântătorul Colnic al Mariei, unde oamenilor li se întuneca mintea și se preschimbau în animale... Cum se face că nu găsiseră alt loc pentru mielul lui Sân' Petru? Ce le venise să pună bietul animal nevinovat într-o asemenea primejdie? Și în ce s-ar fi putut oare preschimba dacă, păscând pe coasta dealului, ar fi căzut pradă farmecelor acelei puteri nevăzute și răuvoitoare? În imaginația mea lua naștere un monstru mare cât dealul de care mă temeam, o namilă păroasă, de neoprit, care se rostogolea la vale, târând în urma ei tot ce-i stătea în cale... Oameni și animale

deopotrivă se încâlceau în vițele ude ale lânii ei, tot mai aproape de carnea palidă ca moartea și presărată cu ochi galbeni ca de oaie, cu câte un vierme zvârcolindu-se în fiecare... Acesta ar fi ultimul lucru pe care l-aș vedea înainte ca bestia să se rostogolească încă o dată, strivindu-mă de-o stâncă... Imaginea de coșmar o brodasem după stârvul umflat al unui berbec înecat la Hraunlón, pe care copiii mai mari mi-l arătaseră în vara aceea.

Am strigat deodată:

— Eu nu vreau să văd mielul!

Și m-am trântit în iarbă. Bunica m-a smucit de braț să mă ridic și m-a strâns lângă ea, fără să se oprească nici o clipă din mers sau din cântat... Nu era cale de scăpare... Tot restul drumului am rămas tăcut, în timp ce monstrul mi se zvârcolea și se rostogolea în minte... Când procesiunea a ajuns la Colnicul Mariei, oamenii s-au strâns la adăpostul lui, ca să nu poată fi văzuți de la distanță... Mă așteptasem ca mielul lui Sân' Petru să ne iasă în cale, behăind flămând ca orice animal hrănit cu mâna, dar acolo nu era nimic, doar pantă... Toată mulțimea a căzut în genunchi, cu mâinile împreunate, în afară de bunicul Hákon, bătrânul cu chipul ascuns sub glugă și doi argați; cât despre mine, am făcut întocmai ca bunica... Printre degetele încleștate, m-am uitat furiș prin preajmă după miel... În loc de asta, i-am văzut pe argați scoțând niște cazmale de sub veșminte și, la porunca bunicului, începând să sape în coasta dealului... Cu marginea tăioasă a cazmalei, au făcut o brazdă orizontală printre smocurile lungi de iarbă, apoi alta dedesubt, și între ele o linie la mijloc, încât iarba semăna acum cu două uși de biserică înalte

cât un stat de om... Apoi fiecare și-a înfipt cazmaua sub una din uși, ridicând iarba de la rădăcină, și a deschis-o... Partea de-afară se sprijinea acum pe coasta dealului, iar ușile deschise semănau cu panourile laterale ale unui triptic de altar, între care se zărea un dreptunghi de pământ negru... Îndrăzneala nechibzuită a bunicului nu mi se părea deloc de admirat și nu înțelegeam de ce ține morțiș să tulbure acele puteri vrăjmașe care-și aveau sălaș acolo, dar apoi lucrurile au mers încă mai departe... Bunicul a scos din tașca de la brâu o perie deasă din peri de mistreț, cu care a început să curețe pământul la înălțimea capului... Am închis ochii și mi-am lipit fruntea de mâinile împreunate: duhurile locului n-aveau să fie prea mulțumite de așa ceva... Dar în acel moment am auzit alt sunet, clinchetul slab al mătăniilor de lemn... Din mânecile celor din jur au apărut rozarii și toată lumea a prins a se ruga printre vaiete și oftaturi, stârnindu-mi un amestec de haz și groază despre care nu credeam că ar putea vreodată să existe... Peria fâșâia în mâna bunicului Hákon... Bătrânul cu mantie și-a dat pe spate gluga și, în sfârșit, i-am văzut trăsăturile, cel puțin în parte: nas și ochi, un smoc de păr pe nas, ochi albaștri, goi... Înfigându-și toiagul în pământul moale, s-a sprijinit de el cu mâna stângă, iar cu dreapta a scos din punga de la brâu o cărțulie... Sub peria bunicului, ultimele fărâme de pământ au zburat deoparte, lăsând vederii un strat de nisip pestriț de țărm, pe care bunicul a început să-l îndepărteze cu aceeași îndemânare, lucrând din ce în ce mai repede pe măsură ce stratul se subția... Între timp, bătrânul cu toiag, cu nas păros și ochii bulbucați a început să recite, cu o voce calmă și surprinzător

de subțire, ca de băiețandru, din cărțulia pe care o ținea în mână, fără măcar să o privească:

— *Transitus Mariae*... În ziua în care slăvita Împărătească a Cerului și a Pământului, Sfânta Fecioară Maria, a trecut la cele veșnice, erau de față toți apostolii Domnului... Iar oameni înțelepți și demni de crezare spun că fiecare dintre aceștia a fost ridicat de puterile îngerești din locul în care se afla și adus acolo unde se săvârșise Maica Domnului... Căci îngerul Domnului a fost trimis de Ziditorul ca să-l ia pe fiecare de unde se găsea și să-l poarte prin văzduh într-o clipită, cale de multe zile, până în locul acela...

Renunțasem să mai încerc să înțeleg ce se petrece... De un lucru însă eram sigur: dacă trebuia să trec prin toate acestea doar ca să văd mielul lui Sân' Petru, mi se făcuse deja lehamite și eram hotărât să nu mai vin și altă dată, dacă aș fi fost chemat... Mi-am descleștat mâinile, simțind cum sângele se pune în mișcare prin degetele amorțite pe care le-am întins și le-am îndoit în aer... Cu un strigăt sugrumat, bunica m-a prins de brațul subțire ca surceaua... Mi-a sărit țandăra, căci nu făcusem nimic ca să merit această bruftuială, și era cât pe ce să lovesc mâna care îmi strivea fără milă brațul, când am auzit și alte strigăte înăbușite din mulțime... Da, uite că-ncepea: duhurile rele intrau în oameni și dintr-o clipă într-alta aceștia aveau să se năpustească fără veste unii asupra celorlalți, mugind și izbind, strivind și smulgând degete, urechi, nasuri... Am sărit în picioare cu un vaiet... Știam din experiență că lucrul cel mai înțelept ar fi fost să caut scăpare la bunicul Hákon, dar dacă lumea își pierduse noima, el ar fi fost cel mai sălbatic dintre toți, așa că m-am

hotărât s-o iau la fugă de unul singur prin umbrele albastre ale nopții...

— Înțelepții spun că Domnul le prorocise apostolilor dinainte că în ziua adormirii Preasfintei Născătoare se vor aduna cu toții în valea care se cheamă a Iosafatului..., a recitat mai departe bătrânul.

Nu puteam mișca un deget... Bunica și cu mine eram prinși în mijlocul mulțimii... Când vocea recitatorului s-a stins, l-am auzit pe bunicul Hákon spunând:

— Arată-te în slavă, Preasfântă Marie, Maica Domnului, care l-ai purtat în sânul tău pe Domnul și Mântuitorul Hristos!

Nu mi s-a părut că asta sună a discurs demonic, așa că mi-am luat inima în dinți și m-am uitat spre el. Peria se rotea cu iuțeală în mâna bunicului, ca mai înainte, dar acolo unde fusese doar nisip acum se zărea vârful unui nas cu formă delicată, făcut din lemn pictat, apoi niște obraji îmbujorați și, în clipa următoare, ochii albaștri, ridicați spre cer, ai Preasfintei Născătoare... Încă o periere și iată întreg chipul, încă una și nisipul se desprinde de pe trupul înfășurat în văluri, curgându-i la picioare precum apa... Bunica a izbucnit în lacrimi... Căci, după cum am înțeles mai târziu, trecuse multă vreme de când n-o mai văzuse pe Sfânta Fecioară care-i fusese sprijin în toți anii când își purtase, născuse și crescuse copiii și dusese greul gospodăriei... Ei îi încredințase toate grijile mărunte de femeie care decurg din faptul de a nu fi fost făcută după chipul Ziditorului, ci după chipul unui chip, din plămada bărbatului, făcut la rându-i din țărâna ce s-a ivit din neființă când Creatorul a rostit cuvântul... Din această

plămadă, Ziditorul a făcut lumi din ce în ce mai mici, până a ajuns la femeie și cele dinlăuntrul ei... Fiind și ea o fiică a Evei, Sfânta Fecioară cunoștea mărunțaiele femeii mai bine ca oricine; a fost cea mai desăvârșită dintre creaturi, totuși o făptură muritoare... Asta până când apostolii au văzut cum se înalță din mormânt ca un nor strălucitor, ridicându-se tot mai departe în văzduh, până în brațele Mântuitorului Care, dintre nori, Și-a purtat Maica până în cerul cel de sus... Acum, purtând cununi de slavă, șade de-a dreapta lui, mijlocind pentru femeile de pretutindeni... S-a dovedit apoi că Doamna noastră nu era singura statuie îngropată în acel sălaș de elfi... Căci aici fuseseră ascunse toate imaginile sfinte din ținutul nostru și din împrejurimi, sculptate, turnate sau pictate, atunci când semnele amurgului s-au lungit deasupra țării, îngropând-o ca un val de nea, ca norii de cenușă din Hekla care scuipă flăcări infernale și pârjolește orice animal ce n-a ajuns să-și afle adăpost... Căci ce altceva suntem, Doamne, dacă nu turma Ta? Ne pasc aceleași primejdii ca pe vaca, oaia sau gâsca ce-și caută hrana în pământul ars de foc... De aceea turma Ta și-a ascuns mântuirea sub pământ și din izvorul acesta se adăpa tainic, păstrând cinstirea sfintelor chipuri ferecată în inimi, până când domnia uzurpatorilor avea să ia sfârșit și necredincioșilor avea să le plesnească pântecul puhav asemenea șobolanilor scăpați la butoiul cu seu... Din ceasul acestei tulburătoare întâlniri cu Sfânta Fecioară la Colnicul Mariei, mintea de copil a domnișorului Bagă-Nasul își va forma convingerea de neclintit că în fiecare deal, colină sau movilă stau ascunse minuni cerești... Cu puțin înaintea morții sale, când aveam

deja douăzeci și trei de ani, bunicul Hákon mi-a încredințat taina semnelor care arătau unde anume își îngropaseră Adevărații Credincioși sfinții, taină ce mi-a deschis apoi poarta acelei cetăți a înțelepciunii care poartă numele de Hólar... Acolo am dat la schimb secretul acelor semne pe educația și formarea pastorală a fiului meu, reverendul Pálmi Guðmundur Jónasson... Bietul băiat nu s-a ales cu cine știe ce de pe urma faptului că era odrasla lui Jónas Învățatul, dar și-a câștigat locul la Hólar pentru că tatăl lui știa unde se ascundeau cei scăpați de focurile amurgului, deși acesta n-a fost prețul întreg: a trebuit să mai adaug și hârtia care dovedea trădarea prefectului Ari din Ögur, adică încheierea unui contract cu spaniolii privind vânătoarea de balene și, prin urmare, încălcarea edictului dat de suveran prin care era interzisă cu strictețe intrarea în apele islandeze a oricăror corăbii străine, ale căror căpitani erau descriși drept niște „tâlhari nemernici"...

CAP-DE-SCOICĂ *sau* **BALENA CU COCOAȘĂ:** *are capul acoperit aproape în întregime cu scoici și alte crustacee. Dacă apa este destul de adâncă în apropiere de țărm, vine și se scarpină de stâncile pline de moluște. Este cea mai periculoasă dintre balenele necomestibile, un adevărat flagel pentru oameni și vase, căci atacă bărcile și le frânge în două cu înotătoarele sau coada. Uneori li se pune dinadins în cale, așa încât acestea nu mai apucă să schimbe cursul și se izbesc de ea. Iar atunci le lovește și le azvârle-n aer, dacă poate, măturând totul de pe punte, afară doar dacă oamenii reușesc să se ascundă mai înainte,*

așa încât, crezând că barca e goală, să treacă mai departe. Există însă un lucru pe care nu-l suportă, iar acesta este sunetul unei pile de metal, care o face să-și piardă mințile sau să-și pună capăt zilelor. Când aude sunetul unei lame de oțel, ca lama de fierăstrău, râcâind marginea bărcii, balena cu cocoașă fuge înnebunită sau, dacă e aproape de țărm, se duce de bunăvoie într-acolo și se lasă să moară pe nisip. Dintr-o balenă cu cocoașă se poate obține o mare cantitate de untură, iar din fanoanele ei se fac excelente tălpige de sanie. Poate ajunge la o lungime de aproape șaizeci de stânjeni pescărești.

Da, fluierarule care sari de colo-colo, urmele tale pe nisip sunt un fel de alfabet; așa îți așterni tu în scris poveștile pe care nimeni nu le păstrează-n minte și descrierea locurilor pe care le vezi în scurtele-ți peregrinări înaripate... Eu am învățat forma literelor și meșteșugul ornării de majuscule în scriptoriul bunicului, unde mi s-a încredințat sarcina de a copia cărți și a compila fragmente... La început erau lucrări mărunte, fără greutate în conținut sau formă... O baladă-două, niște povestioare rimate de spus în jurul focului; cărțulii utile despre cum se pregătesc mâncăruri gustoase; cărți de rugăciuni; caiete în care reproduceam ilustrații din cărțile împrumutate, care fie nu aveau loc în copiile pe care le făceam, fie nu puteau fi introduse pentru că țineau de gustul altui timp sau erau împotriva noilor dispoziții ecleziastice... Mai copiam și desene anatomice din cărți de medicină, desene care arătau omul așa cum este: alcătuirea lui, locurile unde

carnea stă lipită de os și unde se îndepărtează de acesta, după cum mâna Creatorului ne-a modelat plămada ca pe lut... Și, pentru că bătrânele de pe lângă vetre nu mă mai lăsau să mă ating de trupul lor, am strâns într-un volum tot ce-am putut găsi despre vindecarea celor mai multe boli care privesc alcătuirea femeiască... Acolo, în ordine alfabetică, erau descrise tot soiul de stavile în calea bunei funcționări, tulburări ale umorilor, otrăviri de sânge, febre, friguri, umflături de măruntaie sau mai sus... Între acestea am mai copiat vechi rugăciuni către Sfânta Fecioară și invocări ale sfinților care se dovediseră de cel mai mare ajutor în tămăduirea pântecului islandez, împreună cu exorcisme și descântece de magie albă de folos în lupta împotriva meșteșugirilor diavolești și a altor groaznice puteri vrăjmașe... Am copiat cea mai mare parte a acestui material din cartea de vindecări a bunului episcop Jón Halldórsson, iar pacientele mele se simțeau onorate să asculte sfaturile înțelepte ale unui om al Domnului răzbătând prin obișnuita rumoare domestică: bolborositul apei puse la fiert, trosnetul focului în vatră, sfârâitul uleiului din opaiț, scrâșnetul pietrișului care acoperea podeaua... Spuneau adesea că se simt ca și cum episcopul însuși ar fi apărut în mijlocul bucătăriei afumate anume ca să le tămăduiască... Cu alte cuvinte, mi-am văzut de meșteșugul meu de vraci al beteșugurilor femeiești și colecționar de capete de corb... Însă cartea aceea m-a pus într-o asemenea strâmtoare, încât nu-mi mai pot găsi drumul înapoi spre oameni, ci sunt osândit să rămân aici, fără altă tovărășie decât păsările care-mi ascultă vorbăria fără șir... Căci oamenii, după ce l-au ars pe rug pe unul,

erau nerăbdători să-i ardă și pe alții... Când i-am îndrumat pe niște băiețandri să copieze cartea vindecărilor și să rostească numele sfintelor femei spre care se îndreaptă rugăciunile din ea, m-au numit „învățător într-ale vrăjitoriei"... Hienele acelea cu două fețe m-ar fi ars de bună seamă și pe mine dacă femeile pe care le vindecam cu ajutorul bunului episcop ar fi mărturisit ce se petrece... Dar n-au spus nimic, drept mulțumire pentru îngrijirea ce-au primit-o... Și totuși, chiar fără a fi ajuns să mă pârlesc pe rugul lor, am simțit arsura dușmăniei pe care mi-o purtau, ura ce-l împinge pe om să-și arunce aproapele în flăcări ca pe-o carte interzisă... Căci ce deosebire există între cele două? Nu e cartea prelungirea minții omenești? Ele, păzitoarele vetrei afumate, știau bine acest lucru atunci când îmi spuneau că li se pare că aud vocea episcopului însuși în zugrăvirea suferinței pe care-o îndurau și se dezlănțuiau împotrivă-mi dacă le spuneam că eu însumi alcătuisem textul cărții, din fragmente luate de ici-colo... Era un joc al nostru... Și cu toate acestea... Nici n-aș putea visa să mă compar cu sfântul episcop Jón, la fel cum ție, fluierarule, nu ți-ar da prin gând să asemeni biata suflare de aer iscată de bătaia aripilor tale scurte cu pala de vânt stârnită de vulturul în zbor... Să privești cum arde o carte... Ochii mă ustură de lacrimi stăpânite... În mijlocul pârjolului aud răsuflarea celui care a gândit textul, a celui care l-a așternut pe pergament, a celui care îl citește... Aud această treime unită într-un singur suflu, respirând egal până când flăcările o înăbușă și îi despart pe cei pe care cartea i-a hrănit, așa cum pământul hrănește multe feluri de roade... Și multe au fost sufletele

îngemănate care au ars la Helgafell când s-a pus foc vechii biblioteci a mănăstirii, iar în flăcări au pierit și cele câteva sfinte moaște și statui de sfinți care scăpaseră până atunci de valul de distrugeri... Vai mie, mă aflam de față!... Dar ce-ar fi putut face bruma-mi de putere împotriva rugului uriaș care părea să ardă cu furia a trei vulcani, atât de puternică era căldura acelor flăcări diavolești?... Și cine a fost domnul, stăpânul și judecătorul care a poruncit această faptă? Nimeni altul decât cel pus să-și lumineze turma, reverendul Sigurður Pétursson, un tânăr venit de curând la cârma parohiei... Avea chipul deschis și vesel, trupul zvelt, mișcările agile și multă dragoste pentru soția lui și pruncul nenăscut pe care aceasta îl purta în pântec... Nu trecuseră nici patru luni de când era acolo, că și-a pierdut mințile... asta se întâmpla cu șaptesprezece zile înainte de pârjol... În ziua cu pricina s-a trezit în zori, deja pradă tulburării... Îmbrăcat doar în cămașă de noapte, a alergat la bibliotecă, s-a încuiat pe dinăuntru și a început să arunce cărțile de-a valma pe podea... Servitorii, privind uimiți pe fereastră, au văzut cum s-a despuiat și, azvârlindu-se peste maldărul de cărți, se rostogolea de colo-colo ca o potaie puricoasă în țărână... Urlând, înșfăca la întâmplare cărți și-și freca de ele trupul gol în modul cel mai rușinos... Dar când a început să rupă pagini și să și le îndese pe unde apuca, servitorii au spart ușa, de teamă că avea să se înăbușe cu ele... Împreună, au reușit să-l stăpânească și l-au legat de pat... Cauza nebuniei s-a dovedit a fi o statuetă cât un deget, sculptată din os de balenă și reprezentând-o, se pare, pe Sfânta Varvara cu turnul ei, pe care soția preotului o găsise printre vechiturile

călugărilor și o luase pentru pruncul nenăscut... Jucându-se în patul conjugal cu statueta sculptată, după cât se pare, de un groenlandez botezat de curând, o strecurase fără să-și dea seama sub perna preotului, iar acesta dormise cu ea sub cap în noaptea în care i se înceţoşase mintea... Însă după şaptesprezece zile, când au fost desfăcute legăturile care-l ţineau priponit în pat, mintea reverendului era mai limpede ca niciodată... I-a poruncit dascălului să adune toate cărţile eretice din bibliotecă şi să le scoată afară, în câmp, unde a ridicat cu ele trei ruguri pe care le-a aprins cu mâna lui... Pronia cerească m-a îndreptat spre Helgafell în ziua aceea... Mi-a fost menit să fiu martor al acestei tragedii... Eram în drum spre Staðarstaður, unde trebuia să pictez un retablu pe care îl sculptasem peste iarnă... Văzând cum fumul se înalţă peste Helgafell de parcă dealul însuşi ar fi fost cuprins de flăcări, m-am lăsat mânat de curiozitate şi-am luat drumul parohiei... Dacă aş fi avut aripi de pasăre, m-aş fi mulţumit să mă înalţ în zbor peste culmea dealului, să văd ce se întâmplă... Dar aşa, a trebuit să fac întregul drum pe jos şi am ajuns tocmai când flăcările începuseră să se înalţe – văzându-le, am căzut în genunchi în faţa rugurilor şi am plâns... În ziua aceea, Jónas „Învăţatul“ a văzut noi abisuri de ticăloşie în privirea altor oameni... Dar aceştia nu vedeau acelaşi lucru... Sau, dacă îl vedeau, nu pricepeau ce se întâmpla sub ochii lor... Când maldărul de cărţi din mijloc, cel mai mare, a ajuns doar o grămadă de cenuşă, o pală de aer ca un suflu diavolesc a aţâţat pentru o clipă vâlvătaia, iar din mijlocul rugului s-a auzit un trosnet... Toţi cei de faţă au tresărit speriaţi, căci nu ştiau să se fi

pus în foc și praf de pușcă... În timp ce se uitau uimiți unul la altul, eu am rămas cu privirea ațintită către flăcări... Și am văzut atunci cum o carte se ridică din cenușă, zburând peste cărbunii încinși, neatinsă, cu fața în jos și paginile deschise de-o parte și de alta, ca niște aripi... În clipa următoare s-a făcut de un alb strălucitor, iar fata cea mai mică a preotului a strigat cât o țineau puterile:

— Tati, uite pasălea!

Și chiar atunci cartea s-a descompus într-o ploaie de scântei... Pe care valul de căldură le-a purtat spre cer... Un an mai târziu, reverendul Sigurður s-a dus cu barca să adune puf și ouă de păsări de pe o insuliță de pe lacul Helgafell, împreună cu doi dintre frații lui... Între timp, devenise atât de sigur pe el în probleme spirituale, încât nici nu-i păsa de blestemul despre care se spunea că protejează insula... Dar iată că fundul bărcii s-a spart chiar în mijloc și s-au înecat toți trei... O, păsăruico, nu lăsa răutatea Omului să te mâne prea aproape de rugurile lui, căci ți-ai putea pârli aripile... Trebuie să ne păstrăm mintea limpede, frate Ieremia...

MUSCA-DE-BĂLEGAR: *depune niște ouă lunguiețe din care ies viermi; dacă sunt păstrați într-un corn de bou peste iarnă, primăvara se transformă în musculițe care sunt o momeală excelentă pentru păstrăvi. Musca-de-bălegar e o muscă grasă, cu corpul cam cât buricul unui deget.*

II

(Solstițiul de vară, 1636)

Iarna trecută am fost la fel de singur precum Adam în primul său an în Rai, doar că insula asta pe timp de iarnă nu aduce nici pe departe cu grădina desfătărilor. E rece și mohorâtă și nu-ți vine să ieși din casă decât ca să-ți golești oala de noapte, și nici atunci de tot: crăpi ușa doar cât să încapă oala. Semănam mai mult cu un biet șoarece ghemuit în vizuină decât cu un om făcut după chipul lui Dumnezeu. Sfrijit și cocârjat ca această rubedenie a șobolanului, nu drept și mândru ca Adam stăpân pe domeniul lui. O, da, Adam era înalt și falnic. De la înălțimea lui vedea întreaga lume, căci, la aproape cincisprezece stânjeni, îi depășea cu mult pe urmașii lui de astăzi, iar părul bogat îi curgea în valuri pân' la brâu. Era cea mai măreață dintre făpturile create de Domnul din țărână. Și-n timpul acelui an cât a cutreierat de unul singur pământul peste care fusese pus stăpân, a fost ars și pârjolit de soare ca lutul în cuptor. Întreg pământul era nou pe-atunci: copacii prindeau rădăcină, creșteau, apoi își pierdeau frunza și rămâneau goi pentru prima oară. Lebedele se ridicau în zbor de prin bălți și-și auzeau glasul pentru prima oară. Crinul înflorea, parfumând aerul pentru prima oară. Albina se așeza pe-o răchițică să se înfrupte din nectarul dulce, apoi își lua zborul către altă

floare. Și asta se întâmpla pentru întâia oară. Totul era nou în ochii omului, și el însuși era o noutate pentru sine. Plămădit de Creatorul din cele patru elemente din care se alcătuiește universul, era mai aproape de originile sale decât avea să fie vreodată pe urmă. Prin sânge încă îi curgea apă de mare, în carne îi mai rămăsese piatră, în mușchi și tendoane avea împletite rădăcini, iar sămânța care începea să se formeze în testicule era vâscoasă ca o pânză de păianjen și spumoasă precum creasta unui val. Așa cutreiera pământul, văzându-i marginile de oriunde se afla. Noaptea, cerul înstelat i se rotea deasupra ca un spectacol viu, strălucitor, iar ochii omului-copil au început să tragă linii între acele puncte de lumină, căutând asemănări cu ceea ce vedeau în peregrinările din timpul zilei: o lebădă, un berbec, un șarpe. La amiază, globul orbitor al soarelui i se ridica deasupra capului, iar căldura lui îi storcea sudoarea din piele. În cea mai lungă zi din primul an al lumii, lui Adam i s-a făcut atât de cald, încât transpirația îi curgea în valuri peste trupul uriaș. Mare parte a fost absorbită de coama aurie de păr care-l acoperea, iar ca să scape de ea Adam s-a scuturat așa cum l-a văzut făcând pe câine – singura făptură care începuse să-l urmeze pretutindeni –, dar, orice-ar fi făcut, sudoarea continua să curgă din izvoru-i omenesc. Adam s-a aplecat și, cu mâinile căuș, a prins apa care i se prelingea pe frunte precum ploaia. A privit cum căușul palmelor se umple iute cu apa cea sărată care, înainte de a se revărsa pe de lături, a rămas o clipă liniștită, iar în acea clipă Adam a zărit în oglinda limpede o imagine nemaivăzută: s-a zărit pe sine. Setea nu-l îndemnase încă să caute un

izvor și nu cunoștea foamea, căci pentru omul cel nemuritor un an trecea precum un ceas în vremea noastră. Așa că nu s-a recunoscut în ochii care-i întorceau privirea din oglinda de sudoare, n-a știut că fața netedă, strălucitoare e a lui, n-a știut ce e nasul dintre ochi. Cuprins de spaimă, a strigat, ridicând mâinile spre cer. Iar când și-a făcut curaj să se uite iarăși la figura aceea, n-a mai văzut ochii care-l priviseră înainte, căci oglinda se sfărâmase în mii de stropi și-apoi, cu toate că a încercat să adune iar în mâini sudoare, suprafața n-a mai fost destul de netedă ca să-i arate imaginea întreagă, pentru că mâinile îi tremurau de nerăbdare. După un timp a renunțat să mai încerce și a rămas acolo nemișcat, uitându-se în zare fără țintă, cu brațele atârnând pe lângă corp. Soarele cobora spre asfințit și Adam simțea căldura care mai devreme îi bătea în ceafă ducându-se spre umeri, apoi tot mai jos pe șira lungii spinări. Și atunci s-a întâmplat altă minune, un lucru pe care nici nu l-ar fi băgat de seamă dacă imaginea de mai devreme nu l-ar fi făcut să înțeleagă că lumea văzută poate ascunde mai mult decât ceea ce e nemijlocit prezent: a văzut la picioarele lui o făptură care părea să crească din el însuși. La început era doar un contur palid, ca o băltoacă fără apă, dar cu o formă pe care n-o mai văzuse până atunci; un timp și-a spus că trebuie să fie alt lichid care curgea dintr-însul, dar când peticul de soare care-i bătea în spate i-a ajuns la șale, a început să recunoască forma: capul teșit, umerii largi, un trunchi puternic, brațe lungi, picioare scurte. S-a uitat mai bine: întocmai așa arătau maimuțele care-și aveau sălașul în partea cea mai însorită a grădinii lui. Spre deosebire de câine, acestea

nu-i arătau decât dispreț, strâmbându-se și uitându-se urât la el ori de câte ori se apropia. Adam nu știa pe-atunci că Ziditorul lăsase pe pământ aceste jumătăți grotești de oameni ca să-i amintească omului de sine atunci când o să cadă în păcat. Avea să treacă multă vreme până să-și vadă propriul chip în fețele lor schimonosite atunci când îl încerca mândria, invidia, furia, trândăveala, desfrânarea, dorința de avuții sau lăcomia. Dar, cum încă nu cunoștea păcatul, Adam nu vedea rostul acestor creaturi viclene și păroase și se întreba adesea de ce li se îngăduise să existe. De data aceea, însă, când primul om a făcut un pas îndărăt, creatura întunecată s-a mișcat la fel cu el, urmându-l pas cu pas de parcă i-ar fi fost lipită de călcâie, iar când Adam s-a îndreptat, în sfârșit, de spate după ce încercase zadarnic s-o alunge a văzut că crescuse atât de mult, încât aproape că îl ajungea în înălțime. I se întâmplase adesea să stea întins pe spate și să-și cerceteze trupul, pipăindu-și brațul de la umăr pân' la palmă, apoi de-a lungul fiecărui deget, și la fel picioarele până la gleznă, apoi degetele, talpa... Cunoștea, deci, forma propriului său trup și, pentru prima oară, a recunoscut asemănarea în făptura ca o umbră neagră. În momentul acela a înțeles că este singur, iar singurătatea i-a zdrobit sufletul încă neîncercat: în grădină, peste tot în jurul lui, vedea toate făpturile formând perechi, lei, oi, șopârle, țestoase, în ape foci și balene, calcani și somoni, în timp ce două lebede și doi vulturi zburau deasupra, în văzduh, iar în desișul de mesteceni două presuri-de-omăt își umflau pieptul ca să cânte despre bucuriile tovărășiei. Adam s-a uitat cu luare-aminte spre toate marginile lumii: era oare cu putință

să nu-şi fi văzut încă perechea? Nu, căci în peregrinările lui se uitase sub fiecare piatră, scotocise fiece adâncitură, răscolise până şi grămezile de alge: nicăieri nu exista ceva care să semene cu el. Însă, tocmai când dezamăgirea începea să-l copleşească, împreună cu sentimentul păcătos al nerecunoştinţei faţă de cel care-l crease, privirea i-a căzut din nou asupra imaginii de la picioarele lui şi un alt sentiment, mai puternic, i-a luat în stăpânire mintea, dar şi trupul. Pentru că se întâmplase ca, atunci când imaginea cu pricina luase fiinţă de sub tălpile lui, Adam să se afle între pământ şi mare, pe ţărmul nisipos plin de adâncituri şi dâmburi, de şănţuleţe şi curbe moi. Silueta de la picioarele lui avea, prin urmare, contururile mult mai îndulcite, nisipul denivelat adăugând rotunjimi în plus la coapse şi la piept. Aşadar, sentimentul care i-a cuprins mintea i-a cuprins şi trupul. Mădularul dintre picioare s-a umflat şi, cabrat, s-a avântat în faţă, ca braţul puternic al unui comandant trimiţându-şi trupele în bătălie: „Înainte, până vom învinge!“. Fără să stea pe gânduri, Adam s-a supus îndemnului acestui membru imperios. S-a aruncat peste silueta de pe jos, împingând cu nădejde între coapsele ei, tot mai adânc în nisipul umed, şi a împins, şi a împins până când un jet gros de sămânţă a ţâşnit din trupul lui cu forţa unui val izbindu-se de stâncile unei faleze. Acest moment de apogeu a fost atât de intens, încât curcubeul pe care-l vedea în dosul pleoapelor închise s-a sfărâmat în ţăndări şi culorile au străbătut văzduhul ca nişte meteori, colorându-l ba în violet, ba în albastru ca marea, ba în galbenul strălucitor al soarelui, în timp ce sămânţa lui umplea fiecare adâncitură din pământ, fiecare crăpătură

din stâncă, fiecare fisură de pe suprafața rocii cristaline. Unindu-se cu propria lui umbră, Adam a fecundat întreaga lume. Și din această uniune s-a născut rasa celor care trăiesc în lumile întunecate de sub pământ. Câți să fi fost cei care au luat ființă la această primă fecundare? De trei ori câte trei sute de mii? Acesta să fie motivul pentru care, oriunde se așază omul, găsește fiecare deal, colină, munte și colnic deja populate de numeroase triburi de făpturi invizibile care i-au luat-o înainte? Dar Ziditorul a văzut că acesta nu era un lucru de dorit: ce poate fi mai nefiresc decât ca omul să fie cuprins de dorință pentru propria umbră și, mai mult, ca din această abominabilă uniune să rezulte un asemenea potop de creaturi de fiecare dată când sămânța lui se scurge în pământ? În scurtă vreme, acești locuitori ai lumii subterane n-ar mai încăpea în lăcașul lor întunecos și s-ar năpusti afară cu aceeași forță cu care țâșnea sămânța dintre coapsele părintelui lor. Așa încât primul lucru pe care l-a făcut cel care l-a creat pe om a fost să-l lipsească de umbră până când va rezolva problema. Și, în timp ce Adam cutreiera înnebunit pământul, căutând pe cineva cu care să se împreuneze, iar gemetele lui de dorință își găseau ecoul în urletele câinilor care-l însoțeau la fiecare pas, Creatorul lumii a născocit femeia, având mare grijă să-i plămădească pântecul în așa fel, încât să nu poată purta mai mult de trei prunci deodată. Și, în afară de asta, neamul lor avea să scadă cu vreo două degete la fiecare generație, până când omul avea să atingă înălțimea acestui nevrednic descendent al lui Adam care, împreună cu umbra-i gârbovită, șade aici, pe țărm, punând în vorbe toate aceste gânduri.

Îți mulțumesc, soare, că te supui poruncii Creatorului și-ți lungești drumul pe cer în timpul verii. Dacă n-ar fi așa, noi, cei care trăim pe acest petic neprimitor de lavă din nordul depărtat, ne-am pierde mințile cu toții. Căci așa ne este nouă dat, ca un sfert din an cerul să fie pururi luminos, alt sfert mereu întunecat, iar jumătate între cele două. Așa arată anotimpurile noastre. În lumina nepieritoare a verii, avem răgazul să ne gândim în liniște la lunga și cumplita noapte friguroasă căreia îi spunem iarnă și la răul care se ascunde într-însa. Apoi, împovărați de aceste gânduri, întoarcem fața către cer, închidem ochii și lăsăm seninul să ne legene-n iluzia că va fi mereu așa sau că, cel mult, cerul se va înroși ca obrazul unui flăcăiandru, dar nu se va mai întuneca nicicând. Căci avem nevoie de lumină atunci când amintirile sunt sumbre, știu asta din amara-mi experiență. Astăzi am fost încercat doar de gânduri negre și apăsătoare. Și totuși am atâtea motive să mă bucur: căldura verii, orizontul larg, țipătul păsărilor și scheunatul puilor de focă, atât de asemănător cu scâncetul unui copil. Iar soața mea, Sigríður Þórólfsdóttir, este cu mine – biata femeie care a crezut că, măritându-se cu mine, se însoțește cu un om muncitor și destul de înstărit. Acum, după treizeci și cinci de ani, și-a mai schimbat părerea. Au adus-o astă-primăvară, sub cuvânt că se stingea de dorul meu, săraca. Într-adevăr, Sigga-i o epavă, perechea potrivită pentru naufragiatul Jónas. M-am gândit că venirea ei o să-mi ușureze viața, că o să-mi mai ia

din grijile de zi cu zi, iar astfel o să-mi rămână mai mult timp să mă gândesc la lucruri importante, la forma în care aș vrea să mi le întipăresc în minte. Căci le reţin mai uşor dacă am cui să le spun. Dar de la o vreme încoace lui Sigríður îi sare ţandăra când încerc să-i împărtăşesc câte ceva şi amândoi sfârşim prin a schimba cuvinte grele.

— Iar începe! zice ea întorcând privirea cu scârbă, de parcă aş fi fost pe cale să produc un jet de urină, nu un şir de gânduri.

Nu răspund nimic. Dar îndată urmează inevitabilul:

— Aceleaşi prostii din pricina cărora am ajuns aici.

E adevărat ce spune, deşi n-are dreptate când vorbeşte de prostie; dimpotrivă, ar fi mai potrivit de zis că tocmai înzestrarea mea intelectuală ne-a pricinuit necazul. Sau, mai degrabă, mi l-a pricinuit doar *mie*; a fost alegerea ei să îi pună s-o aducă până aici ca să împărţim aceeaşi soartă. Biata de ea! Dar poate e mai bine să fii nevasta lui Jónas şi să stai cu el pe-o stâncă stearpă decât să-ţi duci veacul printre străini. Cel puţin aşa mi se pare mie, judecând după felul în care-i vorbeau pe când eram încă printre ei. Dar lucrul cel mai greu de îndurat e faptul că nu sunt vrednic de această bunătate. De când ne cunoaştem, i-am făcut doar rău. Nu a fost de acord când am hotărât să dau ascultare chemării lui Láfi Þórðarson Vrăjitorul, celălalt nume al expertului şi poetului Þórólfur, care m-a îndemnat să merg cu el către apus ca să-i venim de hac acelui spirit îndărătnic. Acesta a fost începutul pătimirilor mele. Aşa am ajuns să pierdem totul. Dar cum de ni s-au încrucişat cărările? Dacă mi-aduc bine aminte, s-a întâmplat în vremea eclipsei de soare. Nu îndrăznesc să mă

consult cu ea; femeile consideră că bărbații ar trebui să-și amintească astfel de lucruri. Ultima oară când m-a ocărât pentru ideile mele nesăbuite, am întrebat-o de ce s-a întors la mine, dacă nu ca să reînnodăm firul de unde l-am lăsat când a trebuit să caut adăpost de unul singur împotriva prigoanei pe care Vârcolacul și prefectul Ari o porniseră împotriva mea și a fiului meu, reverendul Pálmi. Care era rostul prezenței ei alături de mine, dacă nu să mă ajute în cercetările mele despre mersul lumii? Căci așa a fost dintotdeauna. Însă acum s-ar zice că vrăjmașii mei au însărcinat-o să mă facă să-mi „vin în fire", după cum se exprimă mulți dintre cei care-mi vor răul. Doar că asta nu este chiar întru totul adevărat, căci zilele trecute, când i-am dat de înțeles acest lucru, mi-a răspuns:

— Jónas Pálmason, dacă există cineva pe lumea asta care știe că nici nu mai poate fi vorba de-acum să-ți vii în fire, eu sunt aceea.

Sigga era cea mai costelivă fată pe care am văzut-o în viața mea. Am auzit vorbindu-se de ea pentru prima oară când un oaspete ne-a povestit mie și bunicului Hákon despre bătăile de cap pe care le provoca o fetișcană la Bakki, în Steingrímsfjörður. Era lunatică, dar nu ca aceia pe care-i știm cu toții și care, cu mintea rătăcită, n-au alt rost mai bun pe lume decât cerșitul. Pe ea, această sminteală o făcea stăpână pe sine și chibzuită, dar obsedată de lumina lunii și de drumul ei pe firmament, de aspect și faze. Când au dat peste patul gol, au găsit-o într-un târziu lângă zidul unui grajd, calculând cu degetul prin aer cât crescuse umbra lunii față de noaptea dinainte. Iar dacă reușea să pună mâna pe ceva de scris, începea îndată

să aştearnă linii şi cifre. Preotul chemat s-o vadă a spus că scrierile acelea dovedeau o bună cunoaştere a matematicii. În schimb, nimeni n-a putut afla de unde anume învăţase toate acestea, căci n-avea cum să le fi deprins de una singură, iar cei ai casei erau convinşi că trebuie să le fi aflat de la vreun vagabond în trecere pe-acolo, în schimbul „cine ştie cărui fel de plată". Însă mintea ei de femeie n-a putut face faţă acestei ştiinţe şi s-a rătăcit, după cum se putea vedea din faptul că începuse să îndrăgească luna, această creaţie a naturii despre care se ştie că atrage spiritele tulburate. Cel vinovat de această mârşavă faptă n-a fost niciodată dat în vileag, deşi era bănuit un fost student la Hólar, alungat din şcoală pentru că azvârlise în episcop cu Sfânta Împărtăşanie în ziua Învierii – numele lui era Þórólfur Þórðarson, cunoscut de toţi ca „Láfi Vrăjitorul". Aceasta a fost întâia oară când Láfi a avut o înrâurire decisivă asupra vieţii mele. Căci, dacă nu ne-ar fi adus fără să ştie pe mine şi pe Sigga împreună, dacă n-ar fi trebuit să-i fim recunoscători că ne-a dat ocazia de a ne întâlni, ea nu s-ar fi lăsat nicicum convinsă să-mi îngăduie să-l însoţesc spre ţărmul nordic de la Snjáfjöll ca să-l ajut să stăpânească duhul. Căci adevărul e că până atunci n-avusesem niciodată timp de irosit cu vreo femeie, tovărăşia lor părându-mi plicticoasă şi sâcâitoare. Sentiment împărtăşit, de altfel: după cum lor li se ura să mă audă filosofând, mie mi se făcea lehamite de vorbăria lor despre gospodărie, mâncare, copii şi toate celelalte mărunţişuri inutile din care părea să li se alcătuiască viaţa. Nu-i de mirare că lumea şuşotea c-aş fi neputincios. Şi ce-i cu asta? Măcar aşa ceilalţi burlaci în căutare de consoarte

n-aveau de ce să-și facă griji că le stau în cale. Ceea ce nu-i împiedica să-mi ceară ajutorul la compus poeme pline de pasiune pentru sexul slab. Fata din Bakki, în schimb, era la vârsta măritișului și, totodată, interesată de corpurile cerești, din câte se zvonea. Asta suna promițător. Prin urmare, am hotărât să nu mă las până nu dau cu ochii de această pasăre rară. Era primăvara lui 1598, pe 7 martie. Cum de-mi amintesc? Era primăvara în care eclipsa înnebunise om și animal. Când am ajuns la Bakki, am dat de înțeles că sunt în trecere pe-acolo în drumul meu spre Hólar, unde urma să-i duc episcopului o carte care fusese îndepărtată cu multă vreme în urmă din biblioteca de acolo și care-i aparținuse episcopului Jón Arason, cel ce-și pierduse capul apărând Adevărata Credință. Cartea conținea câteva fabule ale înțeleptului grec Esop, traduse în latină și ilustrate cu desene comice înfățișând necuvântătoare în chip de oameni. O cărțulie ușuratică din Asia păgână, dar care, pentru mine, era un bun bilet de trecere prin Bakki. De altfel, o aveam cu mine și, la nevoie, o puteam arăta câtorva persoane demne de încredere. Am fost primit cu multă ospitalitate, deși întreaga fermă intrase de curând în doliu după răposatul părinte al proprietarului, al cărui trup neînsuflețit se odihnea încă într-o odaie, la etaj. Am avut grijă să mă port ca orice străin pe care drumul l-ar fi dus din întâmplare de-a lungul fiordului fără alt scop decât cel mărturisit, și nicidecum ca s-o zăresc pe fata lunatică. Mi s-a dat de mâncat și de băut. Acei oameni cumsecade păreau încântați de prezența mea și-mi ascultau cu plăcere, fără să scoată un cuvânt, poemele și observațiile despre științele naturii,

alese așa încât să corespundă împrejurării triste în care ne găseam. Și nimănui nu i s-a părut ciudat că intru în vorbă cu femeile din casă, așa cum se întâmplase în trecut. Bucătăria era neschimbată; într-adevăr, dacă dinastiile sunt trecătoare, vatra e mereu aceeași, cu focul, bucatele și poveștile ei. Mă gândeam că, mai devreme sau mai târziu, lunatica avea să treacă pe acolo cu vreo treabă, iar câtă vreme așteptam am aruncat o privire sub fustele a două cotoroanțe și am mai pipăit încă vreo trei, căci dobândisem iarăși drepturi de acces fără să fiu bănuit că aceste consultații mă stârneau, oricât de plăcute ar fi fost pentru paciente. I-am scos chiar o măsea celei mai în vârstă, care, spre uimirea mea, s-a dovedit a fi însăși femeia care făcuse haz de mine cu vorbele-i fără perdea în urmă cu vreo zece ani, dacă nu mai bine. Vai, pentru ce îngăduie Domnul ca flacăra vieții unei biete babe să pâlpâie, an după an, timp de aproape un secol, și o stinge cu o singură suflare, parcă fără milă, pe cea abia aprinsă a unor prunci cum au fost ai mei? Acest gând de răzvrătire i-a venit, fără îndoială, oricui a pierdut pe cineva vreodată, împreună cu deznădăjduita întrebare: dar de ce tocmai el? Și ea, de ce? De ce nu acela sau acela, de ce nu celălalt? Dar în privința asta nu se poate face nimic. Și nu m-ar surprinde câtuși de puțin să aflu că babornița cu pricina trăiește și-n ziua de azi, la o sută patruzeci de ani, convinsă că acesta e mersul firesc al lucrurilor, deși nu aduce nimănui nici un folos, iar ei, nici o plăcere. Oricum, abia ce-am apucat să-i scot măseaua, că un tumult de voci și oameni a umplut curtea. Tocmai ne

ridicam cu toții când un argat s-a năpustit înăuntru și, aruncându-se în patru labe, a început să urle în timp ce-și croia drum printre fuste:

— Se stinge, jur, se stinge!

OLEANDRU: *plantă otrăvitoare care crește de-a lungul râului Lagarfljót, între Grænamó și Jórvíkurrimi. Animalele care o pasc mor pe loc, cu pântecul umflat. Frunza frecată între degete prinde o culoare verde-gălbuie și e uleioasă la atingere.*

Mi-am zărit viitoarea soață pentru prima oară în licărirea fantomatică a eclipsei. În clipa în care soarele fusese deja acoperit pe jumătate, privirea mea a fost atrasă de ochii lui Sigríður – ochi care erau o oază de pace în nebunia ce cuprinsese întreaga fermă. Căci și eu eram la fel de năucit precum câinii care începuseră să urle, pisicile care scuipau, corbii care se târau pe pământ și vacile care cutreierau imașul. Descumpănit ca toți ceilalți, înfricoșat de calamitatea prevestită de eclipsă, de soarta cumplită pe care o anunța, de morți, de bolile ce aveau să ne atingă țărmul, de erezii, de întunecarea minții; eram și eu la fel de tulburat precum cei care alergau plângând în jurul curții sau își lipeau fața de pietrele pline de noroi, smulgându-și hainele sau părul, atât cât mai aveau, sau vărsându-și măruntaiele în plin *Tatăl nostru*. Da, eram atât

de speriat, încât până și măduva din cele mai firave oscioare îmi tremura ca aripile unei libelule – căci omenirea era pierdută, prizonieră în scena descrisă de Apostolul Marcu în cuvinte și întipărită, s-ar fi zis cu fierul roșu, de preoți în mințile enoriașilor în timpul predicilor din Vinerea Mare: ultima oră din viața Mântuitorului, ceasul al nouălea când întunericul se lasă la amiază, când, pradă chinurilor, Acesta Se crede părăsit de milostivul Dumnezeu. Iar dacă până și Fiul Său Unul-născut și slăvit în vecii vecilor a fost cuprins de spaimă, cum puteam noi, bieți păcătoși, să ne mai păstrăm mintea întreagă? Dovadă că nici nu ne-am păstrat-o, în afară doar de Sigríður. Deodată, din casă s-a auzit un strigăt:

— Minune, minune! A înviat!

Și îndată după aceea trei bărbați s-au năpustit pe ușă, purtând trupul răposatului și zgâlțâindu-i membrele deja atinse de putreziciune, încât bătrânul părea să-și înalțe brațele descărnate către cer, cu capul dat pe spate și falca atârnând pe piept, lăsând vederii limba vânătă, umflată. Nu trebuia să fii un mare medic ca să înțelegi că bătrânul rămăsese mort și țeapăn ca mai înainte. Dar mulțimea a început să se strângă în jurul celor trei care purtau lamentabila povară. Unul îi susținea gâtul și brațul stâng, altul mijlocul și brațul drept, iar al treilea, care era cel mai puternic, sprijinea cadavrul din spate, cu ambele brațe petrecute în jurul pântecului umflat, și-l ridica de la pământ, încât aveai impresia că acesta înaintează în salturi spre o destinație anume, adică spre acoperișul încăperilor de locuit. Acesta este alt simptom al nebuniei: faptul că oamenii săvârșesc împreună acțiuni la care nu

s-ar fi priceput sau nu s-ar fi gândit înainte de a fi cuprinși de o rătăcire colectivă și pe care, când rătăcirea ce i-a stăpânit a trecut, nu înțeleg cum le-au putut face. În timp ce argații își croiau drum spre acoperiș cu leșul bătrânului, Sigríður m-a tras deoparte. Luase deja măsuri pentru a mă salva din tot acel vălmășag. Cu ochii ațintiți asupră-mi, s-a apropiat și m-a apucat de mână, iar când privirea mea a părut să șovăie și să se întoarcă spre mulțime și nebunia-i contagioasă, s-a pus între noi și așa, pas cu pas, m-a atras spre ea, în aura de seninătate care o înconjura, până când m-am lăsat dus de acolo. Odată ajunși la oarecare depărtare de fermă, mi-a spus că știuse că urmează să aibă loc o eclipsă de soare; sigur, nu își dăduse seama exact când, doar că este pe cale să se întâmple. Am înlemnit, mi s-a uscat gura și întreg trupul mi-a fost scăldat deodată de o sudoare rece. Zâmbind, m-a îndemnat să mă țin după ea și am lăsat în urmă clădirile fermei, unde hoarda de lunatici călca în picioare iarba veștedă a brazdelor ce căptușeau acoperișul, în efortul de a ridica acolo cadavrul a cărui siluetă se decupa pe cenușiul cerului. Când ne-am aflat la adăpost de orice priviri, mi-a făcut semn să mă așez. Punându-se jos în fața mea, a început să aranjeze pe fâșia de pământ plat ce ne despărțea o mână de pietricele care înfățișau planetele. În mijloc, piatra cea mai mare reprezenta Pământul, cu Soarele și Luna alături, apoi urmau alte cinci planete înșirate în linie dreaptă la o distanță tot mai mare. După care a deplasat aceste corpuri cerești în jurul Pământului pe orbitele lor cunoscute, până când Soarele și Luna au ajuns față în față.

— Când se va întâmpla asta, vom avea o eclipsă de lună.

Cu o tulpină subțire de iarbă-neagră, a început să deseneze raze pornind de la Soare și îndreptându-se spre Pământ, apoi mi-a arătat cum acesta, din poziția în care se afla, își arunca umbra asupra Lunii. După care a socotit de câteva ori pe degete, murmurând numere și nume de luni. Calcula data la care trebuia să aibă loc următoarea eclipsă de lună și mi-a spus-o.

— O să vezi; oriunde te vei afla pe cuprinsul țării, o să te convingi că am dreptate, dacă vremea va fi senină.

Apoi a început iarăși să mute pietricelele în timp ce spunea, cu vocea ei limpede de fetiță:

— Pe de altă parte, eclipsele de soare sunt imposibil de calculat cu exactitate, deși e de așteptat să aibă loc la anumite intervale de timp, mai mult sau mai puțin precise. Aștept de-o grămadă de vreme una.

De-acum devenisem mult mai atent la buzele ei, la forma lor schimbătoare, decât la cuvintele pe care le rosteau. M-am apropiat ca să le văd mai bine. Sigríður s-a oprit din vorbit și, scoțând din buzunarul șorțului un ciob de sticlă albastră, l-a dus la ochi și s-a uitat spre soare. Păsările tăcuseră, câinii încetaseră să latre, iar oamenii de pe acoperișul căptușit cu brazde înierbate lăsaseră cadavrul în pace; peste întreg ținutul se așternuse tăcerea și am simțit cum mă ia cu frig. Departe, foarte departe de Pământ, discul Lunii și-a încheiat traiectoria pe orbita Soarelui și, în același timp, ceva s-a desăvârșit în adâncul meu. Nici Sigríður, nici eu nu ne-am uitat înspre fermă atunci când căpriorii au cedat și acoperișul s-a prăbușit cu un trosnet sub greutatea celor care cărau leșul. Declarația noastră de dragoste a fost o neîntreruptă conversație

despre originea aștrilor, despre natura solului și a apei, despre comportamentul animalelor mari și mici și, chiar dacă nu vorbeam în ebraică sau în limba îngerească folosită de Adam și Eva, acesta era totuși un imn pe care-l înălțam Creației. Am rămas împreună până spre dimineață, urmărind minunate jocuri de lumini și umbre: ce se întâmplă cu umbra mâinii tale atunci când umbra mâinii mele o acoperă? Devin una? Sau poate a ta dispare pentru o clipă? Iar dacă e așa, unde se duce? Eram în stare să vorbim astfel zile în șir, dar acum s-a terminat. Sigríður a tăcut atunci când dușmanii mei, nemulțumiți să mă atace doar pe mine, au început să-l prigonească și pe fiul nostru, reverendul Pálmi Guðmundur, lipsindu-l de veșmântul preoțesc și împiedicându-l să-și urmeze chemarea. Acum este silit să rătăcească de colo-colo ca un cerșetor, cu soața lui mereu însărcinată – cum face, vai, și tatăl lui. Și pe mine mă doare la fel de mult ca pe Sigríður să văd cât de puține foloase mi-a adus tăria cu care am rezistat.

DIACODUS: *această piatră posedă multe proprietăți utile. Dacă este pusă în apă, face să apară o mulțime de spirite cu chip de om, cărora li se poate cere să prezică viitorul. Piatra a fost descoperită în Islanda. Iată un exemplu: pe când locuiam în Uppsandar, soția mea, Sigríður, se plimba într-o zi pe țărmul stâncos al mării, într-un loc cunoscut sub numele de Fellshraun. În vârful unei stânci teșite de care se spărgeau valurile, a zărit, într-un ochi de apă, ceva rotund care i-a părut a fi o piatră cu însușiri magice.*

În mijloc avea un punct trandafiriu înconjurat de un cerc stacojiu, iar partea cufundată în apă părea verde. Sigríður a luat piatra și a pus-o într-un alt ochi de apă. Deodată, a văzut apărând în unde o mulțime de forme omenești. Aducându-și aminte că citisem undeva despre o astfel de piatră, a vrut s-o apuce repede cu mănușa și să mi-o aducă. Dar înainte de a reuși să-l înfășoare în mănușă, diacodusul a căzut pe pietrișul plajei cu un trosnet puternic și a dispărut de îndată. Sigríður nu mi-a spus niciodată ce i-au arătat spiritele, dar presupun că le-a cerut să-i dezvăluie soarta care o aștepta.

Vai, cum m-a mai implorat Sigga să nu plec spre apus ca să-l întâlnesc pe Þórólfur! O, câtă dreptate avea când mi-a spus că eram împins de demonul mândriei! I-am zis că voiam să-mi sporesc renumele, așa încât să crească numărul celor care îmi cereau ajutorul. Cum tot ce știam învățasem de unul singur, trebuia să-mi dovedesc priceperea prin fapte. Iar cel care va reuși să stăpânească un spirit atât de puternic, încât să sminteasc̆ă în bătaie pe orice preot care se apropie de el, acela va fi prețuit atunci când flăcările amurgului, întinzându-se peste întreg ținutul, vor chema mânia Domnului asupra turmei care a rătăcit calea. Dacă îmi amintesc bine, cam asta îi spusesem lui Sigríður, la care ea mi-a răspuns:

— Dar aceia pentru care vrei să săvârșești această faptă nu sunt oare cei împotriva cărora se va stârni mânia Domnului?

Și totuși... Poate că discuția asta am avut-o mai târziu. În orice caz, până la urmă m-a lăsat să plec, căci întâlnirea noastră i se datora lui Láfi Vrăjitorul. În timpul acestui drum înspre apus de-a lungul coastei din Snjáfjöll mi s-a întipărit în minte catalogul de imagini, albumul de călătorie care mi se deschide mereu în față atunci când compar lumea bunicului meu Hákon, o lume a credinței și faptelor bune, cu cea în care m-am născut, unde faptele bune nu valorează nimic, iar împăunarea orgolioasă cu propriile virtuți este de-ajuns pentru a le asigura unor tirani cunoscuți de întreaga țară un loc la picioarele lui Hristos cel înviat. Limbile lor se învârt neostoite în timp ce rodul viței se veștejește când e încă în pârg. În călătoria mea spre apus am urmat drumul mare, cel pe care îl străbătea toată lumea în peregrinările de-a lungul coastei și care, asemenea altor cercuri, n-are nici început, nici sfârșit. Care era nevoia arzătoare ce mâna această mulțime zdrențăroasă de la un capăt la altul al țării? Dorința de-a căpăta ceva de mâncare sau o haină veche, speranța de-a simți căldura unei mâini străine, de-a avea parte de o purtare milostivă, de-a fi tratați ca niște oaspeți dragi și nu ca niște nepoftiți, de-a se bucura de-o părticică din bunurile acestei lumi – ceva din toate astea. Da, acești oameni își doresc să fie tratați ca niște creștini printre frații lor, fie doar și pentru scurtă vreme, pe durata unei sărbători de seamă. Călătoria mea a început îndată după Paști, un praznic care și-a pierdut însemnătatea odată ce postul a încetat să mai fie respectat, iar oamenii mănâncă tot ce le cade în mână. Fâșii putrede de carne le atârnă dintre dinți atunci când cască zdravăn în timpul predicii

din Vinerea Mare, gingiile lor sunt roșii și umflate acolo unde au prins deja să putrezească și totuși, în loc să se curețe de resturi, le sug și ling, zgândărind cu vârful limbii umflăturile dureroase, oftând când puroiul le țâșnește printre dinți, purtând cu el bucățelele de carne care hrănesc acest ospăț al putrejunii. Dar nu toată lumea are norocul să se înfrupte de Paști cu asemenea bucate. Mieii Domnului, mieii lui Hristos, mieii lui Sân' Petru: odinioară, aceste cete de cerșetori rătăcitori știau unde se ascund făpturile purtând asemenea duioase nume și când, în răstimpul unui an, pot fi văzute. Flămânzi, lipsiți de toate, dădeau ocol țării așa cum planetele se învârt pe o orbită de metal în jurul unei machete a Pământului; așa era pe vremea când Sveinn Scuipătoare își ducea mâna streașină la ochi, privind spre Gaulverjabaer, în ținutul Flói, sau Sigurgeira cea Șchioapă ședea în Eyjafjörður, măsurând distanța până-n Laufás. Meniți de Domnul pentru masa de Crăciun sau Paști, mieii purtând aceste nume ieșeau să-i întâmpine pe nevoiași, părăsindu-și staulul, lepădându-și lâna și pielea, zburdalnici, grași și fragezi, mergând fără popas în timp ce carnea li se rumenea la foc, străbătând curțile, scăldați în grăsimea lor încinsă, ca să-i aștepte pe oaspeți la răspântii, rotindu-se sub ochii lor ca să lase să se vadă coapsa macră, aurie sub stratul ei de seu, și umărul de unde sângele țâșnea în valuri de-a lungul spinării. Apoi, mieii o rupeau la fugă către casă, urmăriți de gloata înfometată cu dinți rânjiți și guri căscate. În ocol, mieii se opreau, privind în urmă la mulțimea amărâtă, apoi se scuturau ca ieșiți din apă, împroșcând în jur șuvoaie de grăsime ce se revărsau pe chipurile celor

nevoiași, care goneau cu limba scoasă, asemenea unor copii încercând să prindă-n gură fulgii de zăpadă, lingându-și de pe față picăturile de seu, culegând grăsimea prelinsă pe ochi și pe obraji. Odată ajunși acolo, mieii erau mânați de argați și bucătari către bucătărie, unde se roteau pe frigările încinse, iar din gâtlejurile rumenite ieșeau aburi și behăieli stinse ce anunțau că în curând își vor încheia glorioasa misiune, că peregrinările lor vor sfârși pe lungile mese sprijinite pe căpriori în sala mare, la care vor fi omeniți vagabonzii, cerșetoarele și costelivele lor odrasle, că astfel vor atinge ținta lungii lor călătorii, împlinindu-și datoria către Domnul, căci vor pătrunde în gurile deschise și se vor măcina în dinți până când carnea rumen-aurie li se va desprinde de pe os și seul va luneca pe limbi și pe gâtlejuri. Dar asta se va întâmpla doar în ziua Învierii. Până atunci, Sveinn Scuipătoare și Sigurgeira cea Șchioapă vor posti, cum a făcut Mântuitorul, ostoindu-și foamea cu pește uscat tăvălit prin unt. Și acest lucru își avea partea lui de bucurie, era o formă de evlavie, o participare la misterul Întrupării. Dar când mi-am început călătoria către Snjáfjöll, aceste vremuri erau de mult apuse. Mulțimii de zdrențăroși desculți nu i se mai întindeau ospețe, nu mai primea fripturi de miel închinate unui sfânt, ba nici măcar pielițe de pește, nu i se oferea un acoperiș deasupra capului, nici mănuși pentru mâinile crăpate. Nici pomeneală. Acum fiecare își vedea de ale sale, iar ceea ce avea păstra doar pentru sine și ai săi. Ceilalți n-aveau decât să rabde. Și răbdau. Pe când mă apropiam de ferma cea bogată care pe vremuri primea săracii creștinește, am dat cu ochii de o priveliște cumplită:

cerșetorii, copii și oameni în putere deopotrivă, zăceau pe marginea drumului ca niște schelete învelite în piele tăbăcită de soare și de ploi. Corbii și vulpile le sfâșiaseră carnea de pe fețe și mâini și, scurmând cu ghearele sub zdrențe, se înfruptaseră din trupurile acelea slăbănoage. Da, iată adevărul, fie că te naști sărac sau nobil, fie că ești robust și sănătos sau zvelt ca o nuia, când îți sună ceasul rămâne din tine doar carcasa goală: când sufletul îți părăsește trupul, acesta nu-i decât o mână de oase într-un sac de piele.

MONSTRU MARIN: *nu voi spune nimic despre asemenea monștri, căci nu am citit prea multe despre ei, deși am văzut destui înainte să dispară în iarna marii foamete din anul Domnului 1602, o iarnă pe care oamenii din Vestfirðir o numesc „Chinul", iar ceilalți, „Ciomagul".*

Láfi Vrăjitorul nu era nici zvelt, nici costeliv. Era scund și lat în șolduri, cam cocârjat, deși încă tânăr, cu obraji dolofani, ochi albaștri, apoși și vii, capul rotund și părul negru, ce părea mereu ud din pricina uleiului de pește cu care îl ungea. Era mereu atât de binedispus, încât purtarea lui părea a unui ins sărac cu duhul. Pocnea întruna din degete și fluiera în timpul mersului, rotindu-se deodată pe călcâie, bătând din palme și exclamând: „Hei-ha, soare și nea!" sau alte asemenea năstrușnicii.

Era o prezență plăcută, iar limba lui de poet îl ajuta să intre în grațiile moșierilor din apus, cărora le oferea serviciile lui ca însoțitor în timpul călătoriilor, distrându-i cu glume și versuri comice compuse pe loc, ori de câte ori apărea o ocazie favorabilă. De asemenea, le punea cataplasme calde pe încheieturile umflate, le lua sânge, le tundea bărbile și părul din urechi. Și, nu în ultimul rând, căuta să dejoace urzelile tâlharilor care ar fi putut plăti vrăjitoare în stare să asmută asupra lor demonii pe care-i aveau în stăpânire. De data aceasta, Láfi mă chemase să-l ajut să scape de un spirit care tulbura ținutul de coastă Snjáfjöll. Acesta era atât de viclean, încât Láfi nu se încumeta să-l înfrunte de unul singur. Se spunea că este fantoma unui fiu de pastor pe care tatăl său și mama vitregă îl trataseră cu multă cruzime, bătându-l și batjocorindu-l până când, în cele din urmă, l-au trimis pe un viscol cumplit să caute niște oi care, în realitate, se aflau la adăpost într-o peșteră de pe muntele din preajma fermei. Păstorul care le avea în grijă renunțase să le mai aducă acasă pe o asemenea vreme, iar pastorul își îndemnase fiul să arate că are mai mult curaj decât el. Nu că i-ar fi voit răul: era lucru știut că atât păstorul, cât și fiul pastorului îndrăgeau aceeași slujitoare, iar aceasta înclina spre cel dintâi, care avea brațe mai puternice și favoriți mai stufoși. Fiul pastorului, pe de altă parte, era un tânăr firav, care mai mult plutea decât mergea și care se arăta la fel de puțin înzestrat pentru efortul fizic ca și pentru cel intelectual. Fusese foarte legat de răposata lui mamă, pe care o ajuta cu lucrul de mână. Acum, înfofolit în câteva rânduri de haine, cu cizme groase în picioare și o

căciulă din blană de urs polar pe cap, ținând un baston ghintuit în mâna dreaptă, o pornise la drum, înaintând grijuliu pe zăpada întărită. Privitorii făceau haz de mersul lui săltat, din pricina căruia îi luase aproape o zi întreagă să urce coasta muntelui, un drum pe care oricine altcineva l-ar fi străbătut în două ore. Ajuns acolo, a dispărut din vedere și, îndată după aceea, a căzut de pe o stâncă, și-a rupt piciorul în trei locuri și pe urmă a murit de frig unde zăcea. Nu după multă vreme, însă, s-a întors să se răzbune pe tatăl și vecinii lui, devenind fantoma cea mai tangibilă care cutreierase vreodată ținutul; mulți au fost răniți de loviturile sale și de pietrele pe care le azvârlea la adăpostul serilor întunecoase de iarnă. Dacă se stingea cumva vreo lampă în timpul cinei, mânca tot din farfurii înainte ca lumina să fie din nou aprinsă. Era la fel de rău și atunci când nu făcea altceva decât să ciupească femeile de părțile intime și să-i lovească pe bărbați între picioare, sperând astfel să-i împiedice de a mai avea urmași, așa încât ținutul să cadă în părăsire. Láfi încasase de la el o lovitură atât de puternică, încât unul dintre testicule îi fusese zdrobit ca o afină pe care o storci în dinți, după cum mi-a fost îngăduit să mă conving cu ochii și mâinile mele. Însă strădaniile lui de a exorciza acest spirit nu fuseseră cu totul zadarnice. Timp de câteva luni, fantoma s-a ținut deoparte, aproape fără să se mai atingă de nimeni, deși îi auzeai uneori urletele prin hornurile de la bucătării. Dar, când a venit vara și oamenii au descoperit că spiritul culcase la pământ un cioban tânăr și îi sfâșiase nădragii, Láfi s-a declarat învins: o fantomă care nu avea nevoie de adăpostul întunericului pentru a-și săvârși

nemerniciile nu putea fi stăpânită doar cu propriile-i puteri. Iată-mă deci venind în ajutorul lui pentru a întoarce spiritul în mormânt – ce se întâmpla cu el după aceea nu mai depindea de noi. Láfi urma să fie plătit pentru această vânătoare de fantome, iar banii avea să-i împartă cu mine. Ni s-a dat de mâncare și de băut, precum și un loc de dormit destul de confortabil în casa parohială din Staður. Dar, întrucât vremea era neobișnuit de frumoasă în anul acela, dormeam mai mult afară, într-un cort pe care Láfi îl căpătase de la un vânător de balene spaniol. Ne-am început căutările mergând din fermă în fermă și întrebând dacă fantoma trecuse pe acolo și ce făcuse. Pretutindeni eram primiți cu bucurie și, în schimbul acestei ospitalități, îi distram pe localnici cu cântecele și ghicitorile noastre, precum și cu poveștile mele despre oamenii din ținutul îndepărtat unde mă născusem. În timpul acestei călătorii am compus *Poemul păsăresc* pe care astăzi îl cunoaște toată lumea. În acele zile însorite și nopți petrecute în Snjáfjöll, Láfi și cu mine am fost mereu gând la gând. El era cel care începuse poemul și compusese primele trei strofe, dar înainte de venirea mea îi secaseră și repertoriul de păsări, și inspirația. În drumul nostru de la o fermă la alta, am luat obiceiul de-a intona versurile împreună. Láfi începea cu strofele compuse de el, nu fără pricepere, iar eu preluam ritmul cu ușurința cu care limba alunecă în orbita unui ochi de oaie bine fiert. Versurile se înmulțeau văzând cu ochii și fiecare pasăre zburătăcea speriată înainte de a-și ocupa locul pe listă. Zilele și nopțile luminoase de vară se topeau una într-alta și, liberi de orice constrângeri, nu cunoșteam odihna atunci când

muza ne purta pe acele culmi cunoscute uneori drept extaz poetic, o stare asemănătoare cu fericirea nebună, căci cei aflați sub stăpânirea ei tind să facă mișcări iuți și bruște, scuturați de râs și de accese de isterie în timpul cărora o rup deodată la fugă sau încep să strige vorbe fără șir, ba spre apus, ba spre răsărit, în sus, în jos, în spate și în față și azvârlindu-se apoi la pământ ca și cum ar vrea să strivească demonul care-și ițește capul la auzul acestui neașteptat mesaj, pentru a cădea apoi în prostrație și a se legăna dintr-o parte în alta, bolborosind cuvinte care, la început fără legătură, se unesc treptat între ele până formează un vers isteț și meșteșugit. Și tot așa până ațipeam cu jumătatea unui vers pe buze, dormind duși până trecea de amiază. Doar că, din păcate, lucrurile nu se petreceau mereu astfel, iar majoritatea versurilor s-au născut asemenea oricărei conversații între oameni învățați. Am adăugat chiar câteva specii de păsări de pe alte meleaguri, pe care Láfi nu le cunoștea, cum ar fi nobilul pelican, care-și cuibărește puii în propria gușă, hrănindu-i cu sângele din pieptul său sfâșiat, sau papagalul, pasărea-Babel ce vorbește toate limbile pământului. Ori de câte ori își exprima îndoiala cu privire la aceste stranii făpturi, îi răspundeam:

— Cine știe dacă nu cumva vreuna din aceste zburătoare n-a fost purtată pe aceste ținuturi de vânt sau de furtună, ori adusă în bagajul unui căpitan străin dintre cei care vin mereu încoace cu fel de fel de ciudățenii? Serios acum, nu crezi că cine ne-ar vedea pradă acceselor noastre de nebunie ar găsi mai ușor de acceptat faptul că există păsări albastre cu aripi roșii care știu să

sporovăiască în latină decât că oameni ca noi fac umbră țării noastre?

— Bine..., spunea Láfi, dar de bună seamă că struțul nu poate să existe; cum poți fi într-o clipă o pasăre uriașă, care nici măcar nu zboară, iar în clipa următoare, un tufiș de pene?

În sfârșit, ultimul vers a fost gata pe când ne apropiam de locul unde fantoma făcuse cele mai multe stricăciuni. Nu cred că limba mea s-ar fi dovedit atât de pricepută în timpul întâlnirii dintre Jónas Învățatul și răposatul Jónsson cel Fantomatic dacă n-aș fi exersat-o în săptămâna ce trecuse cu *Poemul păsăresc*.

Unde l-am întâlnit prima oară pe băiat? A, da: adormiserăm într-o vâlcea cu iarbă moale, la umbra stâncii negre numite Hafsteinn sau Piatra Mării, și mai degrabă m-aș fi așteptat să văd acolo un oaspete misterios ieșit din măruntaiele ei decât o făptură ivită din mormântul rece ca să ne chinuiască. Zăceam în nesimțire după unul dintre accesele noastre de extaz poetic, când am fost deșteptat de o mișcare pe pietrișul de deasupra noastră, spre răsărit, ca și cum un pas ar fi desprins din loc bucățele de stâncă și le-ar fi făcut să se rostogolească cu un zornăit sec în josul coastei. Crezând că pe lângă noi se furișa o vulpe, am rămas nemișcat, așteptând ca animalul să treacă mai departe. Dar zgomotul nu s-a mai repetat, așa încât am socotit mai înțelept să arunc o privire spre acest călător necunoscut. Ținându-mi răsuflarea, mi-am încordat

din răsputeri auzul. Un răstimp îndelungat n-am deslușit nici un sunet în afară de piuitul unui scoicar abia trezit din somn, care țopăia pe țărmul golfului de dedesubt. Apoi am auzit un pas târșâit pe mușchiul gros de pe cealaltă parte a stâncii. Mi-am dat seama imediat că trebuie să fie fantoma ieșită în întâmpinarea noastră, căci nici un muritor n-ar fi putut să coboare astfel, dintr-un salt, de pe buza stâncii pe panta acoperită cu iarbă-neagră unde ne găseam. Mi-am închipuit-o șezând acolo rășchirată ca un iadeș, cu un picior pe stâncă și altul afundat în mușchi. Am așteptat, așa cum aștepta și ea. Abia mai răsuflam, încercând să nu fac nici un zgomot. Apoi am auzit trosnet de oase când piciorul fantomei, ridicat pe stâncă, s-a izbit de cel pe care se sprijinea. Această lovitură ar fi fost dureroasă pentru o făptură vie, dar mortul n-a lăsat să-i scape nici măcar un geamăt. Láfi s-a trezit și el la auzul trosnetului. Și-a înălțat capul, gata să mormăie adormit un „Ce, ce, ce?“, când i-am făcut semn să tacă. S-a supus și s-a întors spre mine, în așteptarea unei lămuriri. Pe cât de încet și tiptil am putut, ne-am îndreptat amândoi capetele spre locul unde se ascundea demonul în umbra stâncii. Mi s-a părut că văd mișcându-se acolo umbra unui om; era limpede că fantoma aștepta, cu ochii ațintiți spre noi.

Ni se punea răbdarea la încercare. În general, morții arată mai multă tărie decât viii, după cum se vede din faptul că rămân țepeni în mormânt, în timp ce viii aleargă de colo-colo ca niște șoareci speriați, tremurând ca ei în rarele momente când se întâmplă să se oprească-n loc, dar de această dată nu ca un șoarece-de-câmp, ci ca un

guzgan de casă care a scăpat din ghearele pisicii și, ascuns într-o crăpătură din perete, pândește zgomotul de pași, sperând că mâța se va plictisi de așteptat, dar neavând de unde să știe dacă a plecat sau e încă acolo, căci și felinele pot rămâne nemișcate multă vreme fără să înțepenească. Era foarte posibil ca răposatul fiu al pastorului Jón să ne învingă la orice întrecere care presupunea o lungă așteptare. L-am auzit pe Láfi oftând și l-am văzut cum își îndreaptă ochii de la coasta stâncii către cer, în timp ce eu îmi oțeleam voința pentru ce urma să vină. Și a venit: pentru o fracțiune de secundă, o privelițe cumplită mi-a apărut dinainte, asemenea feței unui tovarăș de popas ce plutește-n întuneric ca o mască purpurie după ce-a suflat în lumânare: un', doi, trei, apoi a dispărut. Așa s-a întâmplat și cu groaznicul chip al acestei arătări, care s-a ițit pentru o clipă din spatele stâncii, măsurându-mă cu ciudă. Avea pielea albă ca varul, cu o vânătaie de mărimea unui pumn întinzându-se de la tâmplă până-n colțul drept al gurii, obrajii putrezi și șuvițe de păr rășchirându-se ca niște gheare deasupra unor ochi injectați, sălbatici, fioroși. Spiritul cel rău și-a căscat falca în care se vedeau dinții rupți și sfărâmați de căzătura care-l ucisese; plescăind din limbă, a dispărut îndată ce Láfi s-a uitat la el. Întorcându-se spre mine, Láfi a început să gâfâie și să se vaite de spaimă, căci apariția aceea îmi întipărise pe chip o asemenea expresie de groază, încât a fost de ajuns să-și piardă firea. Înțelegeam acum de ce nu avusese curajul s-o înfrunte singur. Dar înainte să-mi duc gândul până la capăt, cât Láfi încă se mai văita, fantoma s-a năpustit asupra noastră.

Suindu-se pe buza stâncii dintr-un salt, s-a ghemuit acolo și și-a lăsat nădragii în vine. Înainte de-a apuca să ne ferim, a revărsat asupra noastră un șuvoi de mizerie umană și de alte feluri: scârnă de oameni și vite, căcăreze de oaie, ouă stricate și oase mistuite, pielițe de pasăre pline de viermi, spârcâieli de bebeluși, mațe de pește, zdrențe putrezite și alte împuțiciuni. Ne-am luptat să ne ridicăm sub torentul care ne împroșca, apărându-ne cu brațele de ploaia diabolică ce a mai continuat încă multă vreme după ce fugiserăm în jos pe panta mlăștinoasă. Lupa de care mă slujeam la citit rămăsese îngropată sub acel morman de scârnăvii, dar nu m-am încumetat s-o scot de acolo, nici Láfi nu s-a lăsat convins să mi-o aducă. Aveau să treacă ani îndelungați până să mai găsesc asemenea lentile și vă dați seama cât m-a încurcat această lipsă în studiile mele. Terminându-și treaba, fantoma a scos de pe buza stâncii un urlet care-ți îngheța sângele-n vine. Să mai spun că soarele strălucea pe cerul fără nori, deasupra trupurilor noastre scăldate în șuvoiul de mizerii, și că plantele de pe acel pământ mustind de apă împrăștiau parfumul dulce al zilelor de vară? Eu, în schimb, puteam ca răsuflarea unui mort. Despuindu-ne lângă cel mai apropiat pârâu, ne-am spălat scârna de pe trup și de pe haine și, cât așteptam să ni se zvânte veșmintele, am îmbucat ceva și am început să facem planuri. Era limpede că fantoma nu putea fi stăpânită și nu asculta nici de legea omenească, nici de altă putere mai înaltă; fusese izgonită nu doar de pe tărâmul celor vii, ci chiar și dintre morți. Trebuia deci să-i arătăm unde-i era locul.

— Cred că cel mai bine ar fi să ne folosim de exorcismul practicat pe vremuri de preoții papistași, adică să-i povestim acestui spirit istoria întregii lumi, a oamenilor și a duhurilor bune și rele. Așa, va ajunge să înțeleagă unde se cuvine să se afle în planul Creatorului și va vedea că acum nu este la locul potrivit. Căci cum ar putea un mort să facă diferența dintre el și vii, atâta vreme cât e în stare să umble, să se lupte și să bântuie de colo-colo? De unde să știe că nu-i un spiriduș? Asemenea lor, trăiește în afara societății. De unde să știe că nu-i un buștean putred? Asemenea lui, se cojește și miroase. Sau un câine vagabond? Amândoi sunt alungați de pretutindeni. Sau poate o piatră care se rostogolește pe o pantă? Doar și de asta ne ferim la fel.

Și am continuat cu insistență:

— Nu, trebuie să-i găsim acestui leș umblător un loc de odihnă potrivit, raftul cuvenit în cabinetul de curiozități al lumii, trebuie să-l așezăm alături de cei asemenea lui, așa încât atât el, cât și toți ceilalți să-i înțeleagă adevărata natură, iar astfel și noi, și el să ne eliberăm de teamă și de suferință. Căci un lucru așezat în categoria potrivită este un lucru îmblânzit.

Așadar, Láfi și cu mine urma să-i arătăm răposatului fiu de pastor mersul lumii și locul care i se cuvenea într-însa, după care speram să-și afle singur calea pe care trebuia să apuce – în cazul de față, copârșeul. Dar, pentru ca strategia noastră să reușească, trebuia să-l intimidez cumva. Láfi a aruncat o privire furișă către spirit și, cu o înclinare a capului, mi-a sugerat că acesta se strecoară

prin spatele meu. M-am întors și, într-adevăr, l-am zărit acolo, hidos și putred. Mi-am lansat deci provocarea:

Hristos pe cruce a murit
spre-a noastră mântuire.
Ia seama, spirit învrăjbit,
și-ascultă cu uimire...

Și am continuat:

Din zori și până pe-nserat
cu versuri potopindu-l,
acest blestem noi l-am curmat
cu vorbele lovindu-l.

De îndată ce am rostit aceste versuri, falca de jos a fantomei s-a izbit de cea de sus cu o asemenea forță, încât i s-au clătinat dinții din rădăcină. Oricum nu mi-ar fi putut răspunde, căci limba îi era prea putredă ca să facă altceva decât să mormăie și să scuipe. Iar acum nici asta nu mai putea, deși urletele sugrumate îi scuturau gâtlejul și îi țâșneau înfundat pe nas pe măsură ce tresărea sub șfichiuirea stihurilor care îl loveau cu atât mai tare, cu cât erau mai potrivite și mai dibace. Cât timp eu intonam acest poem, Láfi se asigura că fantoma nu se îndepărtează prea mult, căci, de bună seamă, căuta să se ferească de vorbele mele ca un câine de sudălmi și, după cum am spus și mai devreme, era neobișnuit de iute de picior, dată fiind marea deschidere a pasului. Mortăciunea o rupsese așadar la fugă și nu se oprea decât ca să culeagă câte o

piatră de pe jos sau să arunce în mine cu mizerii și căcăreze de oaie calde încă, dar mă țineam hotărât pe urmele sale, recitând cât mă ținea răsuflarea tăiată de oboseală, în timp ce Láfi o încolțea la rândul lui, încercând să-i taie calea sau să o mâne spre un teren mai abrupt, care ar fi încetinit-o. În cele din urmă, am reușit s-o îndreptăm spre o zonă mlăștinoasă, unde s-a afundat până la mijloc în nămol. Am izbutit astfel să zugrăvesc în fața ochilor săi putreziți imaginea cetei de demoni căzuți atunci când Lucifer a fost izgonit din Rai. Aceste legiuni de diavoli sunt numeroase ca firele de praf plutind într-o rază de soare (căci răul roiește, căutând ceva de care să se agațe) sau ca picăturile unei ploi ce toarnă neîncetat de nouă zile. Apoi l-am consolat pe bietul spirit, spunându-i că nu face parte dintre ei. I-am descris cum cerurile se ridică și coboară ca răspuns la fazele lunii, căci trei sunt deasupra ei și alte trei dedesubt. În aceste ceruri locuiesc spirite celeste de diferite naturi, unele bune, altele dușmănoase, dar toate se pot dovedi primejdioase dacă sunt înghițite, deci acest lucru trebuie evitat de oricine, cu excepția experților ca mine și ca Láfi. Fantoma se zbătea sub acest torent de vorbe ca un lup prins în capcană, înfigându-și unghiile în mușchiul îmbibat de apă și încercând zadarnic să iasă din nămol. Am continuat cu cei asemenea lui, explicându-i că fantomele sunt spiritele unor morți care în timpul vieții păcătuiseră blestemându-i pe alții și că trupurile acestor amărâți lasă larg deschise o sumedenie de porți pe unde diavolul însuși ar putea pătrunde. Ceea ce și face cu dragă inimă, punând astfel stăpânire pe trupul pe care-l mână fără milă, asemenea unui călăreț ce-și

îndeamnă calul cu lovituri de pinteni, doar că în acest caz șaua e inima plină de ură în care șade călărețul blestemat, cu pintenii adânc înfipți în plămânii ce prinseseră să putrezească. Odată ce l-am descris pe Prințul Întunericului, care pusese stăpânire pe trupul fiului de pastor, acesta s-a înmuiat de tot, ca o pânză fără vânt. Spinarea i s-a cocârjat, brațele i-au alunecat pe lângă corp și s-a aplecat în față, reținut doar de strânsoarea mlaștinii în care se afla, asemenea unui călăreț care, cuprins de aburii beției, adoarme în șa, cu părul încâlcit fluturând în vântul serii. Și astfel a prins să înțepenească, după cum se și cuvenea oricărui leș. O tăcere de moarte s-a lăsat peste întreg ținutul, adierea vântului îmi mângâia obrajii și mi-am spus că acea cavalcadă diavolească se încheiase în sfârșit. Și un timp a părut că am dreptate. Apoi gura cadavrului s-a deschis și, din locul unde mă aflam, am văzut cum o foaie-grasă care creștea în mijlocul unui smoc de iarbă i-a imitat mișcarea; corola i s-a deschis cu un pocnet surd și din ea a ieșit o musculiță ce se prinsese acolo când liniștea s-a lăsat asupra lumii. Insecta nu fusese încă paralizată de sucurile digestive ale plantei, așa încât, cu un bâzâit sinistru, și-a luat zborul, intrând drept în gura căscată a fantomei. Trupul mort și-a pierdut rigiditatea îndată ce diavolul a pătruns din nou în el sub chipul musculiței. Cu un urlet cumplit, s-a smuls din mlaștină și a luat-o iarăși la goană către munte, cu noi pe urmele lui. Dar versurile mele menite să-l înspăimânte îl storseseră de vlagă în asemenea măsură, încât Láfi l-a prins înainte de a fi reușit să se strecoare într-o crăpătură a stâncii. Apucându-l strâns de picioare, îl trăgea îndărăt

din răsputeri, în timp ce spiritul, pe jumătate afundat în gura văgăunii, se ținea îndârjit de rădăcini. Era limpede că demonul căuta să ajungă acolo unde se simțea mai bine, adică în iad. Văzând acestea, am prins iarăși să-l amenințe, poruncindu-i să elibereze sufletul fiului de pastor spre a fi judecat de Tatăl Ceresc, căci doar atunci va putea străbate cele cincisprezece trepte care despart tărâmul oamenilor de adâncul iadului. La auzul acestor amenințări, lupta a încetat și misiunea noastră a luat sfârșit. Am târât leșul afară din crăpătura stâncii și i-am șters mizeriile de pe fața care, deși la fel de învinețită și viermănoasă cum fusese mai înainte, avea acum expresia plină de pace a cuiva mort cum se cuvine. L-am purtat amândoi pe brațe până la casa parohială, unde pastorul și soția lui ne-au mulțumit, copleșindu-ne cu sărutări și strigăte de recunoștință pentru că l-am izbăvit pe tânăr de diavolul care-și aflase sălaș în trupul lui. Láfi și cu mine ne-am încasat prețul acestei isprăvi, care nu era cine știe ce sumă odată ce l-am împărțit la doi, dar sporea considerabil prin faima dobândită în urma succesului astfel obținut. Nu am rămas la cină, căci duhoarea cadavrului ne tăiase pofta, dar am acceptat merindele oferite și ne-am îndreptat spre munte ca să ne instalăm acolo cortul. Era cea mai lungă zi din an și ultima noapte pe care o petreceam cu Láfi, condiții propice pentru poezie. A doua zi urma să mă îndrept spre sud, la Sigga și Pálmi Guðmundur, întâiul nostru născut. Mintea îmi era plină de planuri îndrăznețe, hrănite de faima pe care avea să mi-o aducă distrugerea acelui spirit rău; anticipam renumele ce urma să mă înalțe pe culmi amețitoare de respect,

de unde lumea întreagă avea să mi se întindă la picioare. Și tocmai când mă legănam cu astfel de gânduri, am tresărit la auzul unui glas ursuz care spunea:

— Halal folos ai mai tras de pe urma faimei!

E sărmana și bătrâna mea soție, Sigríður. Fără să-i răspund, bat ușor cu mâna peticul de iarbă de alături și stăm amândoi așa, privind cum soarele își încheie mersul pe boltă. Urcă pe cerul presărat de nori ca o mare înspumată, descrie un arc de cerc până la orizont și rămâne atârnat acolo pentru o clipă, ca un puf de păpădie care poposește pe o piatră udă înainte ca vântul să-l ia și să-l poarte mai departe.

Oxalatul

Lumină orbitoare: atunci când văzduhul zilei e de un alb-albăstrui atât de strălucitor, încât cerul nu mai este fondul pe care se străvede soarele arzând, ci acesta e jarul ce dă naștere la orizont unei perdele scânteietoare, argintii, care acoperă întreaga lume; când crestele muntoase de la miazănoapte, apus și miazăzi pâlpâie ca mirajele într-un deșert, uneori în plină lumină, alteori cufundate în umbră, dar mișcându-se întruna; când marea e o întindere de catifea unduitoare de la țărmurile insulei până la poala cerului, în zare, iar insula însăși scânteiază pe cuprinsul ei ca un nasture de aur pe o pernă de puf ce așteaptă dulcea greutate a capului acestui prunc ceresc; când tot acest peisaj este tivit cu fire sclipitoare de mătase măiestrit cusute de acul care străpunge orice, pământ și mare, cer și soare arzător. Dar ochiul omenesc nu pune preț pe modelul cusăturii de lumină, căci, deși liniile se nasc una dintr-alta ca vinele pe-o frunză de mesteacăn, pe dosul unei mâini sau pe fața unei pietre, acest splendid joc e așa de neînsemnat la scara eternității, încât pentru a-l putea distinge pe de-a-ntregul ar trebui să treci pragul altei lumi și să stai lângă tronul Celui care la începuturi a deschis gura și a spus: „Să fie lumină!“.

Și a fost lumină orbitoare.

Jónas Învățatul stă pe o stâncă de pe țărm, privind la lumea concentrată pe tăcute într-un singur punct strălucitor. Nu și-a luat ochii de la el de când s-a așezat și l-a zărit cum prinde formă pentru prima dată, iar acum pupilele parcă i-ar fi presărate cu nisip, perdeaua de lacrimi care face pleoapa să lunece cu ușurință s-a uscat; trebuie neapărat să clipească, dar nu îndrăznește de teamă ca viziunea să nu dispară înainte de a fi fost fixată-n amintire în cele mai mărunte detalii – lucru esențial pentru a ști apoi cum trebuie înțeleasă. Dar până la urmă n-are de ales: ori închide ochii, ori orbește. Clipește. Totuși, în loc să dispară, iată că imaginea se îmbogățește-n amănunte: departe, spre nord-vest, la cotul unui golf unde pământul întâlnește marea ca-ntr-un miraj strălucitor, apare un punct negru mișcându-se încet pe fața apei. Cu grijă să nu-l piardă din vedere, Jónas își schimbă poziția pe tronul său tare de piatră, răsuflând adânc: așteptarea ar putea să fie lungă. Deschide larg ochii și rămâne așa până când un spasm cumplit de dureros îi cuprinde toți mușchii craniului, de la colțul gurii până-n creștet, iar chipul i se schimonosește într-o expresie de suferință grotească, dar între timp punctul a ajuns de mărimea unei unghii de copil și spectatorul îndrăznește să clipească iar. Când privește din nou spre el, punctul a luat forma unui diamant întunecat ce lunecă pe suprafața mătăsoasă a apei: este prora unei bărci ce se apropie de țărmul insulei.

La prora stă un bărbat – privitorul de pe țărm își mijește ochii, în speranța că-l va recunoaște (poate i se aduc

provizii?), dar lumina îi bate din spate, deocamdată este doar o siluetă care își ridică brațul drept cu un gest larg, ca și cum ar vrea să-l salute pe Jónas Pálmason cel Învățat. Jónas e gata să-i răspundă la salut, însă lasă mâna să-i cadă moale în poală când înțelege că salutul acela nu i se adresează lui. Căci îndată ce brațul bărbatului se ridică până deasupra capului, se aude de pretutindeni un foșnet de pene, de parcă toate păsările Nordului s-ar apropia deodată, purtate de vânt din toate direcțiile, dinspre țărm și dinspre mare, pentru a se supune acestui ordin. Mari și mici, pestrițe sau cu picioare negre, cu ciocuri scurte sau cu picioroange, purtând în gușă semințe de iarbă-neagră sau anghile de nisip, păsările răspund chemării bărbatului și-l înconjoară ca un vârtej de pene, țipând, piuind, ciripind, până când fiecare își găsește locul. După ce ninsoarea de fulgi se potolește, Jónas vede că păsările au alcătuit un evantai viu deasupra bărcii, aranjate pe perechi (bărbătuș și femelă), după mărime, de la sfredelușul care zburătăcește pe lângă umărul bărbatului până la papagalul-de-mare care dă de zor din aripi ceva mai sus, de la culicul cu glas ascuțit ce plutește între rața sălbatică și vulturul cel crud până la perechea de lebede ale căror aripi imaculate aproape se confundă cu argintiul cerului.

După ce contemplă un timp această imagine, Jónas clipește, iar atunci bărbatul își coboară brațul și arată înspre apă. Într-o clipă, aceasta devine limpede ca aerul în serile reci de toamnă, iar barca pare suspendată în văzduh, căci oceanul e de-acum atât de transparent, încât i se zărește fundul până hăt, la orizont. Jónas vede că insula arată ca un vârf de stâncă, iar locul unde șade nu

mai este un bolovan de pe țărm, ci buza unei prăpastii. Apoi marea limpede ca sticla începe să bolborosească și din adânc prind să se adune peștii, cu bătăi viguroase de cozi și înotătoare, dinspre răsărit și miazăzi, de lângă maluri și din genuni. Erau acolo bibani roșii și merlani, rechini și cambule, scorpioni și vatoși spinoși, scrumbii, cod și halibut, toți peștii cunoscuți de Jónas și alții pe care nu-i știa. Asemenea păsărilor, și aceștia sunt dispuși după mărime între chila bărcii și adâncul mării, de la plevușcă la cașalot, perechi după perechi, încât mulțimea lor se străvede prin limpezimea apei ca o imensă cochilie de scoică, reflecție strălucitoare a evantaiului de păsări din văzduh. Privirea lui Jónas se plimbă necontenit de sus în jos, înregistrând aceste imagini, observând asemănările de culori și forme între păsări și pești...

Între timp, barca s-a apropiat tot mai mult de insulă, mișcându-se parcă de la sine, căci nici o pală de vânt nu agită aerul limpede și luminos, iar dacă Jónas s-ar fi uitat acum la silueta de la prora, ar fi văzut că aceasta aparține unui bărbat la vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-o haină maroniu-cenușie de postav țesut în casă, cu o șapcă din același material pe cap. Sub cozorocul ei, ochii par să-i strălucească asemenea unor mărgele de sticlă. Bărbatul și-a mișcat din nou brațul, distrăgând atenția naturalistului de la pești și zburătoare: acum arăta înspre pământ. Ca prin vis, Jónas vede cum fiecare specie de plantă crescută din solul islandez, de pe țărmul mării până pe creasta ghețarului, de la mărunta nu-mă-uita până la tufa de scoruș, se smulge din țărână și pietriș și se înalță-n aer, ușoară ca aburul de pe suprafața unui iezer. Sus, în

văzduh, ierburi și flori se așază iar după mărime, formând o ghirlandă împletită peste pământul gol, cu un parfum atât de dulce, încât Jónas e gata să leșine. Dar trebuie să-și țină firea, căci spectacolul continuă: acum, călcând pe mușchiul ce căptușește stânca, intră în scenă diverse animale, șoareci-de-câmp și vulpi, cu rozătoarele cățărate fără grijă pe spinarea vulpilor.

Bărbatul din barcă repetă gestul, legănând din nou spre țărm brațul întins. Și iată că pământul se deschide. Sfărâmăturile de stâncă de pe pantele muntoase se trag îndărăt ca o perdea, lăsând vederii măruntaiele bogate în minereu, pietre prețioase și cristale licărind în straturi, multe vechi, altele mai noi, scăldate în lumina șuvoaielor de lavă și în apa izvoarelor de sub pământ.

— Da, da... O, da!

Jónas Pálmason cel Învățat se leagănă pe tronul lui de piatră. Da, iată-l aici, în cel din urmă strat, în punctul cel mai înalt, metalul scump pe care-l bănuise ascuns în adâncul acestui sol neprietenos al țării sale: aur, sângele pământului!

— N-am spus eu așa? Dar ei...

Și se oprește. De sus răsună glas de trâmbiță.

— Aaa-aaa-aaa!

E perechea de lebede ce-și încearcă vocea. Toate celelalte creaturi rămân tăcute; păstrăvii de mare clatină încet din coadă, corbul bate alene din aripi. Trâmbițele înaripate răsună încă o dată. Jónas se uită înspre barcă și vede că s-a apropiat de țărm. Se ridică să iasă în întâmpinarea ei, încheindu-și haina și trecându-și o mână prin păr. Dar îndată înțelege că acest semnal nu vestește apropierea

bărcii. De departe, din largul mării, către nord, se iveşte o ceată de balene ce străbate cu iuţeală golful.

— Aaa-aaa!

Glasul de trâmbiţă le dă bineţe. Mişcându-se la unison, ca într-un dans acvatic, nou-veniţii se cufundă pe sub barcă şi ies de partea cealaltă, iţindu-şi capetele din unde: sunt doisprezece narvali din Groenlanda. Îşi înalţă spre cer colţii răsuciţi, lungi de aproape paisprezece picioare, îi izbesc unii de alţii şi apoi îi încrucişează, asemenea halebardelor unei gărzi de onoare, intonând în acelaşi timp o melopee stridentă, însoţită de plescăitul apei lovite cu înotătoarele. Acest spectacol completează un blazon complicat, al cărui desen meşteşugit se compune din:

păsări în aer,
animale în mlaştini,
peşti în adâncul mării,
plante pe ţărm.
Pietre în pământ,
oameni în mijloc,
monştri zgomotoşi
de-acum nesupuşi?

Lumina orbitoare juca pe retina lui Jónas Pálmason cel Învăţat, care nu mai văzuse o asemenea minunăţie în toţi cei şaizeci şi trei de ani de viaţă. Încă de când atinsese vârsta bărbăţiei, îşi dorise în taină ca bunul Dumnezeu să-i dezvăluie ordinea lucrurilor, să-i îngăduie să vadă

cum e alcătuit imensul mecanism al lumii. Odinioară, pe vremea când trăia cu Sigríður la Uppsandar, a crezut că deslușește în văzduh umbra unui picior uriaș, sprijinit pe globul pământesc. Talpa mărginea mările, iar călcâiul se odihnea pe podișul de la poalele ghețarului, în timp ce glezna abia dacă se zărea undeva, departe, la înălțimea soarelui aflat în crucea amiezii. Trebuie să fi fost un înger.

Jónas a căzut în genunchi, cu ochii plini de lacrimi și limba uscată lipită de cerul gurii. Apoi s-a întins pe-o rână, cu genunchii strânși la piept; are pielea de găină, îl doare capul, iar mușchii și măruntaiele îi zvâcnesc. E scăldat de o sudoare rece. Simțurile i-au fost încercate dincolo de măsura puterii omenești.

— Ajută-mă, Doamne, să rămân cu mintea întreagă! Trebuie să-mi țin firea, ca să pot transpune viziunea aceasta într-un poem...

Nisipul scrâșnește sub greutatea unui pas. Lângă capul lui a apărut un picior încălțat în cizmă. Jónas privește în sus: necunoscutul e acolo. Barca lui e trasă pe un pat de alge. În rest, nimic. Omul și barca, doar atât se vede. Cerul și marea au revenit la forma lor dintâi. Întins cât e de lung, Jónas îl vede pe străin înconjurat de-un nimb de nori tot mai întunecați pe măsură ce coboară spre pământ. Se aude țipând un pescăruș. Stă să plouă.

Străinul i-a întins mâna – o mână lată, elegantă, cu un inel de argint inscripționat pe degetul mijlociu. Acceptându-i ajutorul, Jónas se ridică în picioare. Fără să-i dea drumul, străinul îl privește cu interes și spune:

— Ziua bună, Jón Guðmundsson cel Învățat.

Jónas nu i-a întors privirea. Era atât de concentrat să descifreze inscripția de pe inel, încât nici n-a observat că străinul i s-a adresat cu un nume greșit. Cu mintea-n altă parte, răspunde:

— Da, ziua bună...

Înainte de-a apuca să descifreze primul cuvânt al inscripției de pe inel, străinul i-a dat drumul mâinii și, întorcându-se cu spatele, a continuat pe un ton autoritar:

— Am venit să te iau. Pregătește-te de drum.

Jónas, care își scutura hainele de nisip, s-a oprit deodată. Oare nu se înșală? Chiar e liber?

Bărbatul vorbește mai departe:

— Ia cu tine mina de plumb pentru desen și cuțitul de sculptat lemnul; o să-ți fie de folos în locul în care urmează să iernezi.

— Și unde ar fi ăsta?

— Ne îndreptăm spre Copenhaga...

Jónas simte cum îi saltă inima în piept; de bucurie, face câteva sărituri pe loc, apoi o ia la fugă spre colibă, strigând:

— Sigríður, plecăm! Suntem liberi!

Dar Sigríður Þórólfsdóttir nu e acolo. Jónas se uită în jur, apoi urcă panta din vârful căreia se vede întreaga insulă. Sigríður nu-i nicăieri. O strigă pe nume, iar și iar. Aplecat peste marginea bărcii, străinul nici nu-l bagă în seamă. Jónas se repede la el și-l apucă de pulpana hainei, scâncind:

— Unde-i? Ce i-ai făcut?

Bărbatul nu-i răspunde. Nici măcar nu ridică ochii. Fără grabă, fixează una din vâsle într-o scobitură din

mijlocul bărcii, ca pe un catarg. Jónas, surprins, rămâne fără grai. Profitând de tăcere, necunoscutul spune:

— Fă ce ți-am zis, adu-ți bagajul.

— Și Sigríður?

Străinul se întoarce spre el, iar Jónas îi vede pentru prima oară chipul. Se trage înapoi. Capul bărbatului e mic, cu o față ce se îngustează mult înspre bărbie. Poartă barbă și mustață, iar favoriții îi acoperă obrajii pe jumătate. Ochii sunt ascunși de niște lentile fixate într-o ramă cu brațe care trec peste urechi. Cum Jónas se apropie să vadă instrumentul mai de-aproape, străinul întinde mâna stângă, îl apucă de cămașă și-l trage către el. Cu buzele lipite de urechea lui Jónas, îi șoptește:

— Sigríður stă în pragul colibei. Ești încă pradă viziunii pe care ai avut-o mai devreme, de asta n-o zărești.

Uitându-se împrejur, Jónas se convinge că lucrurile stau, într-adevăr, așa. În pragul colibei nu se vede nimeni. Își pierde echilibrul, măruntaiele îi zvâcnesc din nou și simte că leșină. Vrea să se întindă, să se cuibărească pe nisip. Strângându-l mai tare de cămașă, bărbatul îl ajută să se țină drept și îi șoptește:

— O să avem grijă s-o găsești aici când te întorci...

Cu mâna dreaptă îi desface cămașa și, depărtându-și degetele, își trece iute ca fulgerul unghiile îngrijite peste o coastă din dreapta – a cincea, fie că numeri de sus sau de jos – și, sfâșiindu-i carnea până la os, desprinde coasta de spinare, apoi, scuturând-o zdravăn, rupe cartilajul care leagă celălalt capăt de stern. În ciuda sângelui care țâșnește din rană și scaldă mâna străinului, Jónas nu simte durerea. Bărbatul îi scutură coasta în fața ochilor. Spre surprinderea

lui Jónas, osul e acoperit cu un strat subțire de grăsime: vara s-a arătat îngăduitoare cu el și Sigríður. Folosind un vicleșug, reușise să depărteze un pui de focă de vreo două luni de turma care poposise pe perioada împerecherii în sudul insulei. Fusese un ospăț în toată legea. De fapt, mâncaseră mai multă carne decât aveau de gând și puseseră mai puțină la uscat pentru iarnă. Jónas e încântat să vadă cât din grăsimea focii reușise să consume.

Azvârlind coasta peste umăr, bărbatul spune:

— Iată unde o vei găsi!

Osul cade în pragul colibei, iar de acolo sare pe un pat de iarbă-neagră din marginea cărării, unde se oprește. Străinul dă drumul cămășii lui Jónas și, cu o batistă albă, începe să-și șteargă sângele de pe mână.

— Hai, grăbește-te...

Jónas își afundă picioarele în pietrișul de pe țărm și pipăie rana deja vindecată; în locul ei n-au mai rămas decât o cicatrice rozalie și golul de unde lipsește coasta. Încheindu-și cămașa la loc, se grăbește spre colibă. Îndeasă într-o boccea ciorapi, rufărie, pantaloni, o vestă de lână, căciulă și mănuși. În tolbă pune instrumentele de scris, cuțitele, niște foi albe, o cutiuță cubică din os de focă și o carte. Asta e tot ce ia cu el în lunga călătorie care-l așteaptă. Își pune pe cap pălăria de piele. Bărbatul stă lângă barcă, gata să-l ajute să se urce. Jónas coboară pe cărare către țărm. Când ajunge lângă osul căzut în iarbă, nu se poate stăpâni. Aruncându-se la pământ în patru labe, scaldă coasta în lacrimi și în sărutări fierbinți:

— Bună, cea mai bună dintre soții, iubită adorată, maica pruncilor mei, Sigríður Þórólfsdóttir, fie ca Domnul să

te apere și să te binecuvânteze în vremea pe care o vei petrece singură și, nefiresc pentru natura femeiască, fără cârmuirea unui bărbat... Fie ca El să te ocrotească și să dea ascultare rugăciunilor unei biete văduve, de se va întâmpla să cad pe mâna piraților... Fie să-ți dea putere să rabzi vestea că urzelile dușmanilor m-au condus în robie... Fie să te mângâie dacă sunt înjunghiat de pumnalele tâlharilor... Fie să te acopere cu dreapta Lui mângâietoare dacă vreun fioros șarpe de mare se va încolăci în jurul bărcii, sfărâmând-o în bucăți și pe noi cu ea... Fie ca mila Lui să ne îngăduie să ne reunim pe veci în Rai dacă, nemaiîndurând răutățile oamenilor, va hotărî să distrugă făpturile pe care le-a creat cât timp ne vom afla încă departe, despărțiți de pământ și ape, tu aici și eu acolo... Fie ca părintească Lui privire să vegheze asupra ta...

Deodată, cerul se întunecă și începe să cadă o ploaie măruntă. Străinul se apropie în grabă de Jónas, îl ridică în picioare și, cu o mână petrecută în jurul umerilor lui, îl sprijină pe drumul către barcă, urcându-l în ea și ajutându-l să se instaleze în mijloc, cu mâna strânsă pe vâsla înălțată ca un catarg. Cu cealaltă vâslă împinge barca de la țărm. Chila zgârie nisipul, vâsla trosnește. Într-un târziu, barca plutește liberă, legănându-se pe valuri. Bărbatul trage vâsla, o întinde de-a lungul marginii bărcii și se așază pe banca de la pupa.

Barca se îndreaptă spre sud-est în penumbra tot mai deasă a înserării. Cei doi pasageri nu-și vorbesc. După o vreme, Jónas își dă seama că Mântuitorul a fost străpuns cu sulița în același loc de unde lui Adam îi lipsea o coastă. Se pregătește să înceapă o conversație pe tema asta, dar

vede că străinul moțăie la locul lui. O să discute mai târziu. Întunericul se îndesește. Uitându-se în jur, Jónas observă că în vârful catargului flutură un pavilion: o aripă roșie pe fond alb. E batista purtând amprenta mâinii străinului, pătată cu sângele lui Jónas.

Este aproape beznă când necunoscutul se foiește pe bancă și arată cu vârful cizmei drepte spre o ladă lungă și îngustă, legată zdravăn la prora. Din ea se aude un soi de croncănit nesuferit. Bărbatul spune:

— Asta-i pentru Ole Worm...

Nici nu-și termină bine vorbele, că bezna e deplină, atât de tenebroasă, încât nu se poate compara decât cu strălucirea orbitoare de la începutul viziunii lui Jónas.

În primele zile ale lui septembrie 1636, Jónas Pálmason cel Învățat a fost luat de pe insula Gullbjörn și dus în taină în sudul Islandei. După o călătorie de cinci zile, a ajuns la Bakki, un punct comercial de pe coasta sudică, unde s-a îmbarcat în aceeași seară pe o navă comercială ce urma să plece în zori. Nu știa cine organizase acest transport, dar era tratat mai bine decât în alte dăți când fusese în mâinile autorităților, iar condițiile de la bord erau mult peste așteptările unui condamnat: în loc să fie închis în cală, i s-a dat voie să doarmă la un loc cu mateloții. Întreaga călătorie era un mister pentru el. Mai demult, după ce fusese judecat pentru cartea de vrăji pe care, chipurile, ar fi alcătuit-o și pentru școala de necromanție pe care, chipurile, ar fi condus-o, iar procesul se încheiase

cu o condamnare la exil prin care i se interzicea oricui să-i dea ajutor sau adăpost, Jónas încercase zadarnic să părăsească țara. Străbătuse Islanda de la un capăt la altul, împreună cu soția și copiii, oprindu-se oriunde ar fi putut ancora un vas și rugându-se să fie luați la bord, dar nimeni nu-i primise. Nu vom ști niciodată dacă acest lucru se datora fricii de a urca pe vas un vrăjitor, răutății sau unei urzeli a vrăjmașilor lui – care ar fi putut obține o pedeapsă și mai aspră, poate chiar moartea, dacă Jónas încălca termenii sentinței –, dar refuzul de a-i permite să-și execute condamnarea l-a făcut să rătăcească prin propria lui țară timp de cinci ani îndelungați, până când, fără veste și fără explicații, s-a pomenit pe vasul care-l legăna acum în rada portului din Bakki.

Odată cu prima geană de lumină, pe când corabia ridica ancora, un alt pasager a fost adus la bord. Jónas, trezit din somn, a văzut cum un om cu capul acoperit cu un sac de pânză a fost condus prin cabina echipajului între două gărzi aflate în slujba lui Pros Mund, guvernatorul danez al Islandei. După ce i-au ordonat să se așeze într-un loc aflat în diagonală față de hamacul lui Jónas, gărzile l-au slobozit din fiare și au plecat. Gemând sfâșietor, nou-venitul se lupta să desfacă nodul care strângea sacul, dar mâinile lui, vinete de strânsoarea cătușelor, bâjbâiau neputincioase. Jónas s-a dat jos din hamac și l-a ajutat să îl scoată. De sub învelitoarea de pânză s-a ițit un chip acoperit de o barbă blondă, cu ochi albaștri, triști. Era fiul lui Jónas, reverendul Pálmi Guðmundur Jónasson. Tatăl și fiul s-au îmbrățișat vărsând râuri de lacrimi și au plâns atâta în cabină, încât un matelot i-a scos pe punte,

unde au continuat să plângă până când pământul aproape că a dispărut la orizont – o priveliște captivantă, dar totodată înspăimântătoare.

După o călătorie fără peripeții, au ajuns amândoi în port.

În cele câteva ore care trecuseră de la debarcarea în Copenhaga, Jónas Învățatul a văzut mai mulți oameni decât îi fusese dat să întâlnească până atunci în viață și, deopotrivă, mai multe șorțuri, pălării, cizme, pui, porci, cai, roabe, câini, soldați, tunuri, căruțe, acoperișuri, clădiri, ferestre și uși. A văzut și multe altele pe care le cunoștea doar din imagini: mori de vânt și pompe de apă, turnuri și piețe, biserici și castele, sculpturi și frize, copaci și heleșteie, croitori și pantofari, vânzători de brânză și catârgii. A încercat din răsputeri să țină toate acestea undeva la marginea conștiinței, după cum a încercat să ignore și clădirile noi, căci tânjea mai mult decât orice după iluzia că ar fi ajuns pe tărâmul lui Gormur cel Bătrân, vechiul rege al danezilor. Acest sentiment începuse să-l cuprindă de când zăriseră, în timpul călătoriei, țărmul Insulelor Feroe. În sfârșit, vedea cu ochii lui unul dintre locurile pe care le desenase pe harta lumii, schițată uneori drept mulțumire pentru găzduirea sau hrana primite în timp ce se afla pe fugă, cu Sigga și copiii. Dar acum, în loc să stea aplecat peste hârtie, privind de sus ca pasărea în zbor, el însuși se afla pe hartă. Și astfel s-a născut convingerea că, atunci când va păși pe pământ danez, toate drumurile i se vor deschide în față. Căci Jónas ajunsese în punctul unde se termină bordura albă a hărții – întinderea pe care desenatorul se simte îndemnat s-o împodobească cu monștri,

cai-de-mare și urși polari plutind pe câte un ghețar, ca nu cumva ochiul să obosească străbătând întinderea pustie a oceanului –, trăsese la țărm într-un loc ce îi era, în mod straniu, cunoscut, deși până acum nu-l văzuse decât ca rod al trudei mâinii sale, făcut din sevă de mesteacăn și culoare; culori pale, se înțelege, pentru ca numele locurilor să poată fi citite. Obișnuit să vadă lumea ca un desen care poate fi îndoit și vârât în buzunar sau ca un tratat de geografie scris de un savant medieval, avea impresia că din locul unde se afla acum nu era decât un pas până la tărâmurile evocate de istorici: la sud, Constantinopolul și Țara Sfântă, la est, Suedia și pământurile Tartariei, iar mai departe, Novaia Zemlea și Asia.

Dar toate aceste priveliști nu erau nimic pe lângă zgomotele care-i asaltau urechile, căci fiecare lucru avea propriul sunet: zornăieli, cotcodăceli, strigăte, dangăte, lătrături, clinchete, nechezaturi, râgâieli, trosnete, gemete, vaiete, pocnituri și zgomotul asurzitor al pașilor de oameni și animale fugind, șchiopătând, mergând și tropăind. Într-adevăr, dacă Jónas își putea limita câmpul vizual pășind imediat în urma reverendului Pálmi Guðmundur, cu ochii ațintiți într-un punct aflat între omoplații acestuia – în ciuda reproșurilor repetate ale fiului său, care se plângea că-l calcă –, nu se putea feri de zgomote. Nu avea cum să-și astupe urechile, căci ambele mâini îi erau ocupate. Într-una ducea o boccea cu haine aparținând călăuzei lor, un student din sudul Islandei care, în schimbul acestui ajutor la bagaje, se învoise să-i conducă la un han decent, iar în cealaltă căra lada lunguiață care-i ajungea până la glezne.

Ca să înăbușe vacarmul orașului, ar fi trebuit să-și pună ceară în urechi.

Jónas Pálmason cel Învățat era unul dintre acei oameni pe care soarta îi poartă mereu de colo-colo. Abia ajuns în port, era azvârlit din nou pe marea tulburată, pe o corabie mereu mai șubredă decât cea dinainte. Tatăl și fiul au tras la un han numit Sommerfugl, „Fluturele", căruia Jónas îi spunea Fluierarul, după vestitorul verii pe meleagurile sale; hanul acesta era un loc respectabil pentru oameni cumsecade și un semn că Providența părea hotărâtă să se poarte cu mănuși de acum încolo. Popasul la han a fost atât de plăcut în comparație cu exilul său pe insulă sau cu călătoria zbuciumată pe nava comercială, încât Jónas a refuzat să iasă din cameră timp de o săptămână, mulțumindu-se să stea toată ziua în pat, citind cu întreruperi dintr-o ediție recentă a *Fabulelor* lui Esop. În plus, aici se afla la adăpost de zgomotul orașului. În schimb, reverendul Pálmi Guðmundur cutreiera capitala în lung și-n lat, încercând să rezolve situația în care se găseau, căci, la urma urmei, acesta era scopul întregii călătorii: să obțină un decret regal care să anuleze acuzațiile împotriva lor. De aceea, se străduia să-i întâlnească pe compatrioții care le-ar fi putut privi cauza cu ochi buni, cerându-le sfatul despre cum să prezinte această chestiune în fața regelui, căci era neapărată nevoie de un document olograf purtând sigiliul Maiestății Sale Cristian al IV-lea pentru a-i determina pe judecătorii islandezi să modifice sentința, iar acesta nu era ușor de obținut. Mai mult, reverendul Pálmi Guðmundur descoperise că venirea lor în Danemarca se datora unui grup de savanți sătui

de eternele întrebări ale lui Ole Worm despre Jónas Învățatul, care, după cum bănuia profesorul danez, deținea cunoștințe vaste despre vechiul alfabet runic. Timp de șase ani îi răspunseseră același lucru, și anume că despre Jónas se știau puține în afară de faptul că era mereu pe fugă din fața autorităților și că necazurile lui se răsfrângeau asupra tuturor celor cu care intra în legătură. Însă, în cele din urmă, cum doctorul Wormius convinsese consiliul Universității să susțină cauza lui Jónas și, dacă era nevoie, pe a fiului său, colegii lui islandezi nu mai puteau ignora solicitările confratelui lor, cu atât mai mult cu cât acesta era un prieten apropiat al regelui, drept pentru care organizaseră o chetă ca să-i plătească drumul. Și aranjaseră ca fiul lui să-l însoțească, în speranța că acești doi încurcă-lume nu vor mai pune niciodată piciorul în Islanda.

Reverendul Pálmi Guðmundur a reușit într-un târziu să-l convingă pe tatăl lui să părăsească hanul și grădina alăturată și să viziteze Copenhaga momindu-l cu promisiunea că va vedea expusă o maimuță la un stabiliment din port. De când citise fabula lui Esop despre vulpe și maimuță, Jónas se străduia să descifreze paradoxul după care animalul cel mai asemănător cu omul era întrecut în istețime de un patruped cu inteligență omenească. Și, dat fiind că văzuse destule vulpi la viața lui, tânjea acum să știe cum arată o maimuță. Dar înainte de-a apuca să-și vadă dorința împlinită, mașinăria Sorții s-a pus încă o dată în mișcare: tatăl și fiul au aflat că dușmanii islandezi ajunseseră înaintea lor la Copenhaga și începuseră deja să-i calomnieze. Aceștia alcătuiseră un document care conținea cele mai murdare acuzații la adresa lui Jónas,

cele mai multe extrase din polemica scrisă împotriva lui de reverendul Guðmundur Einarsson din Staðarstaður și cunoscută îndeobște drept *Tratatul*, dar pe care el însuși o denumise *In versutias serpentis recti et tortuosi* sau, altfel spus, „mic tratat despre înșelăciunile și vicleniile Diavolului, care acționează când prin mijloace directe, când pe căi întortocheate pentru a primejdui mântuirea omenirii". Acuzațiile cele mai sfruntate erau însoțite de avertismente adresate localnicilor, îndemnându-i să nu arate milă acestui ticălos și, cu atât mai puțin, să-i îngăduie să intre în țară sau, Doamne ferește, să se adăpostească în capitală, al cărei primar, un anume Juren, era chinuit de mult de o boală misterioasă pe care încercase s-o trateze cu leacuri scumpe și cure dureroase ce nu făcuseră decât să-i prelungească agonia. Dar, întrucât se zvonea că boala era pricinuită de o vrajă, vinovatul trebuia găsit cu orice preț. Pe acest fundal, nu era greu pentru dușmanii lui Jónas să stârnească împotrivă-i bănuielile și ura localnicilor. Drept pentru care, într-o zi de la mijlocul lui octombrie, pe la amiază, câțiva agenți ai forței de poliție au pătruns în han și l-au arestat în numele Maiestății Sale.

A fost dus direct la primărie, în fața unui magistrat; acolo s-a dat citire cu glas tare documentului calomniator și mincinos, care n-a fost pus la îndoială în ciuda calității sale inferioare – îi lipsea nu numai coada, ci și amândouă picioarele dinapoi –, iar Jónas a fost condamnat la deportare în Islanda. Însă, cum nici un vas nu mai mergea într-acolo până primăvara următoare, avea să rămână deocamdată în arest. Magistratul n-a luat în seamă argumentele acuzatului sau, mai degrabă, ale reverendului

Pálmi Guðmundur, căci Jónas avea în gât un nod cât pumnul și nu putea vorbi, care a încercat să explice că motivul venirii lor în Danemarca este de-a clarifica o eroare judiciară a cărei victimă fusese Jónas în Islanda și, în plus, că acesta este purtătorul unui dar deosebit pentru Olaus Wormius însuși, care încă nu-l primise. Reputatul profesor putea chiar să confirme că Jónas nu era nici pe departe criminalul periculos descris în document. Știa oare onorata instanță că lui Jónas i se mai spunea și „Învățatul"? Onorata instanță nici nu se sinchisea, după cum nu ascultase nimic din ce invocase reverendul în apărarea tatălui său. Însă, în cele din urmă, darul pentru stimatul rector Ole Worm a înclinat balanța în favoarea suspiciunilor stârnite de Jónas, căci acest dar era un pinguin nordic viu.

Pinguinul provocase deja îngrijorarea celorlalți oaspeți de la han, căci nu semăna cu nici o altă pasăre pe care o mai văzuseră până atunci: nu doar că era mai mare și mai puternic, dar mai avea și un croncănit aspru ca horcăiala unui spânzurat. În primele zile, Jónas adusese lada cu el în sala de mese, ținând-o lângă scaun, cu capacul scos, ca să poată hrăni pinguinul cu bucăți de scrumbie, pește care se găsea din belșug în Danemarca. Pasărea aprecia această mâncare la fel de mult ca danezii înșiși, dar stomacul lui Jónas se întorcea pe dos numai gustând din mâzga aceea grasă. După cină i se dădea voie să scoată pinguinul la aer în grădină. Nu risca să-l piardă, căci acesta nu putea să zboare și, fiind greoi, era ușor de prins. Tocmai aceste plimbări provocaseră îngrijorarea celor de la han; felul în care pasărea, dacă se putea numi așa, se

mișca printre găini, dreaptă ca un manechin de ceară, stârnea amintiri cumplite, îngropate adânc în minți, despre oameni care abia dacă scăpaseră cu viață din ghearele vrăjitoarelor în timpul nopților valpurgice, muți, desfigurați și cu mintea rătăcită, o povară pentru ei înșiși și pentru familiile lor, precum și povești despre demonii cu care vrăjitoarele cu pricina se însoțeau. Acești demoni erau adesea un amestec de om și animal, asemenea creaturii care bântuia prin ograda orătăniilor, scăldată în lumina lunii, ca o vrăjitoare cu nasul coroiat învești mântată într-o mantie cernită. Căci pinguinul era singur în tot țarcul; găinile se ascundeau cu toatele-n coteț, strânse laolaltă și tremurând de frica acestui musafir suspect. Cel puțin așa a mărturisit hangiul când i s-a cerut să descrie purtarea lui Jónas Pálmason cel Învățat în timpul celor două săptămâni în care-l găzduise. Nu au mai fost chemați alți martori; condamnatul a fost pus de îndată în fiare și dus în închisoarea administrată de temnicerul Rasmussen, unde condițiile de viață erau mult mai rele. Acolo a descoperit că și Copenhaga putea fi ca Soarta: crudă pentru mulți, dar mai cu seamă pentru el.

A venit timpul să prezentăm aici un contemporan al lui Jónas Pálmason cel Învățat, un om care nu numai că scrisese un tratat de istorie naturală intitulat *Istoria unui animal care a căzut din cer pe teritoriul Norvegiei și, în scurtă vreme, a consumat iarba și porumbul locuitorilor, provocându-le pagube însemnate*, ci a și dedicat studiului

antichităților mai mult timp decât orice alt învățat din prima jumătate a secolului al XVII-lea, dobândind astfel porecla de Părinte al Antichităților Nordice. Acest om este poate cel mai bun exemplu al savantului acelui secol: spirit polivalent, însetat de cunoaștere, care cercetase aproape toate domeniile științei, așa încât nu exista ramură de studiu care să-i fi rămas străină. Mai mult decât atât, opera lui are o asemenea importanță pentru literatura islandeză, iar relațiile sale cu Islanda au fost atât de apropiate, încât numele lui merită pomenit. Este vorba despre profesorul și naturalistul Ole Worm.

Miercuri, 15 aprilie 1637, după ce consiliul Universității și-a anunțat verdictul în cazul lui Jónas Pálmason cel Învățat, proaspăt achitatul încurcă-lume a fost scos din celula lui de sub sala Consistoriului și adus în grabă în laboratorul rectorului Worm, care prezidase procesul în persoană. I se acordase deplină libertate de mișcare pe teritoriul Universității, fiind astfel scutit de a-și petrece timpul în adâncul temniței, după cum se obișnuia, așteptând ca regele Cristian al IV-lea să confirme achitarea. Din temniță a fost dus mai întâi la spălătorie, unde i s-au scos cătușele și a fost puricat și despăducheat cu forța, apoi vârât într-o căldare uriașă în care, în mod normal, se fierbeau scheletele și pieile de animale și de păsări exotice pe care profesorul Worm le achiziționa de pretutindeni pentru a-și îmbogăți colecția. După baie, acela dintre servitorii profesorului Worm care semăna cel mai mult cu Jónas, un ins mărunt cu un început de pântec, a fost pus să-i împrumute un rând de haine curate. Când a ajuns acasă, Worm și-a găsit musafirul în bucătărie, singur

la masă, dar urmărit de toată servitorimea, căci șederea în temniță nu-i șlefuise manierele, ci tocmai dimpotrivă. Victimă a unei farse puerile, primise mai departe de mâncare mult după ce se săturase, căci servitorii se amuzau să-l vadă înfulecând cu poftă și fără măsură, hămesit cum era după luni întregi de închisoare. Worm a înțeles pe loc că, dacă lucrurile continuau în felul ăsta, lui Jónas îi va plesni stomacul. Așa că prima lor întâlnire s-a dovedit mai intimă decât prevăzuse savantul. Acesta a poruncit ca pacientul să fie transportat în încăperile-spital în care examina și trata crema societății capitalei și, după ce s-a convins că imensa cantitate de mâncare îi atârna ca un bolovan în pântec, i-a administrat un vomitiv și o clismă. Drept consecință a acestei purgații radicale, servitorul rotofei a fost pus să-i aducă alte haine și, pentru că pacientului i se făcuse iarăși foame, i s-a dat de mâncare sub supravegherea medicului.

A doua zi, devreme, Jónas Învățatul a fost chemat în cabinetul de studiu al lui Ole Worm, unde a aflat că șederea sa în Turnul Albastru fusese scurtată și din alte pricini decât simpla bunăvoință. Abia ce se așezase pe un scaun în fața binefăcătorului său, că acesta l-a și potopit cu întrebări pe subiecte dintre cele mai diverse, mai ales despre rune și alte lucruri din poveștile păgâne ale vechii Islande. „Ce știi despre alfabetul folosit de spiritele de sub pământ?“ „Cine era Bragi?“ „Ce înseamnă *fuðark*?“ Tot mai neliniștit, Jónas făcea pe prostul, pretinzând că nu pricepe chiar și când Worm îi vorbea în daneză sau răspunzând doar prin „ăăă“ și „mmm“ și, câteodată, „păi...“. Această farsă a durat până spre prânz, când Worm a

trimis după reverendul Pálmi Guðmundur, care i-a explicat tatălui său că interesul profesorului pentru trecutul islandez păgân era de natură pur academică și nimic din ceea ce avea să spună între zidurile Universității nu va fi folosit împotriva lui. Jónas rămânea în continuare rezervat, dar reverendul adusese cu sine și lucrurile lui: vopselele, cuțitele, hârtiile și cărțile, plus pinguinul nordic de care se îngrijise în timpul iernii. Colecționarul s-a arătat încântat să primească un specimen din această curiozitate ornitologică și l-a îmbrățișat pe reverend cu efuziune, sărutându-l de mai multe ori. Apoi s-a scuzat față de Jónas că-l copleșise cu întrebări pe nepusă masă, dar bucuria de a-l întâlni pe învățatul islandez în carne și oase fusese atât de mare, încât nu putuse să-și stăpânească nerăbdarea. I-a arătat și răspunsurile pe care le primise la numeroasele scrisori unde cerea veşti despre el, iar reverendul Pálmi Guðmundur le-a tradus din latină în islandeză. De pildă, Magnús din Laufás scria: „Din câte înțeleg, vei primi în curând vizita celui mai bun cunoscător al alfabetului runic, un mare savant în ciuda condamnării pentru vrăjitorie pe care a primit-o – îmi pare că se află deja la bordul navei căpitanului Rosenkrantz. El îți va da prin viu grai răspunsuri la interpretările care au rămas încă neclare și, cu ajutorul lui, vei putea, dacă așa dorești, să cauți «aurul îngropat sub bălegarul lui Ennius». Numele lui este Jónas Pálmason și i se spune «Învățatul», iar din câte mi s-a povestit are cunoștințe vaste în multe alte domenii“. Spre finalul scrisorii, Jónas se ridicase pe vârfuri de plăcere. Rezultatul acestei lecturi a fost că s-a arătat de acord să rămână în casa rectorului Worm, în

timp ce reverendul Pálmi Guðmundur a plecat să-și pregătească apărarea pentru audierea pe care urma s-o aibă în curând în propriul caz.

Zilele se scurgeau de-acum în discuții despre rune și vechile poeme islandeze. Ole Worm i-a pus multe întrebări încuietoare despre *Edda* și poezia scaldică culeasă de Snorri Sturluson, la care Jónas a răspuns fără să ezite. Cu un an în urmă, Worm publicase o istorie a scrierilor runice intitulată *Danica literatura antiquissima, vulgo Gothica dicta*, iar acum i se confirma suspiciunea că multe dintre cele menționate acolo erau date obscure sau greșite. Dar profesorul avea și alte obligații pe lângă aceea de a sonda cunoștințele lui Jónas, iar acesta a avut astfel ocazia să-i studieze colecția de curiozități naturale și artefacte cunoscută drept Museum Wormianum. Colecționarul adunase un număr impresionant de specimene și obiecte din numeroasele domenii pe care le studiase: medicină, paleontologie, filosofie, istoria naturală a animalelor, plantelor și mineralelor, dar și antichități și opere de artă. Cei mai buni dintre studenții lui preferați alcătuiau inventarul colecției, aranjau obiectele în sertare și pe rafturi, le atârnau pe pereți sau din tavan ori le expuneau pe niște etajere anume construite. Aici, Jónas a avut ocazia să vadă multe minuni ale naturii despre care doar citise: bucăți mari de corali, ouă de struț, piei de leming și dinți de dragon pietrificați – căci această colecție era nu doar cea mai mare din lume, ci și unică prin faptul că se întemeia pe principiile științifice cele mai stricte, nu pe fascinația ignoranților pentru tot ce strălucește sau pe bucuria copilărească de-a acumula obiecte specifică unor colecții ale

reginelor sau principilor electori. Ole Worm se pregătea să publice un catalog al curiozităților ce alcătuiau muzeul, iar studenții consemnau numele și proveniența obiectelor în conformitate cu sistemul conceput cu grijă de savant și căutau gravuri ce le reprezentau în opere științifice mai vechi ori făceau desene după cele care nu se găseau în nici o carte tipărită până atunci. Însă nu toți aceștii tineri erau la fel de talentați la desenat și, ca urmare, ilustrațiile cărții avansau mai greu decât fusese prevăzut, până când unul dintre ei a dat peste Jónas Învățatul, aflat de unul singur în bibliotecă, cu vopselele la îndemână, care copia, ca să-și treacă timpul, cu îndemânarea-i obișnuită, imaginea femeii cu barbă din *Monstrorum historia* a lui Aldrovandi. A fost recrutat îndată ca desenator și pus să facă schițe în creion, pe care alții le copiau apoi în peniță. Worm și-a lăudat echipa pentru creșterea numărului și calității desenelor, iar Jónas a putut astfel să-și continue ocupația favorită, studiind totodată curiozitățile și cărțile lui Worm. Și lucrurile au mers așa până când a venit momentul să se inventarieze un obiect păstrat sub cheie într-un dulap din cabinetul naturalistului. Această achiziție prețioasă fusese adusă la muzeu cu mare pompă, iar ușa era păzită de doi lăncieri din gărzile regale. Obiectul era lung de vreo zece picioare și înfășurat într-o cuvertură de catifea stacojie pe care era cusut cu fir de aur blazonul lui Cristian al IV-lea; desigur, rectorul Worm se ocupa el însuși de manipularea și catalogarea lui, căci i se oferise permisiunea de a-l împrumuta în scopuri de cercetare din colecția personală a Maiestății Sale. Studenții s-au îngrămădit în jurul mesei lungi ca să vadă cum Worm își

trece mâinile înmănușate peste învelitoare, dând-o îndemânatic la o parte și descoperind privirii un splendid corn de unicorn. Dar acesta nu era un specimen obișnuit din podoaba de pe fruntea miticului animal, căci cornul era încă fixat într-un fragment de craniu. Spectatorilor li se tăiase răsuflarea, fiindcă nu se întâmpla aproape niciodată să se găsească și alte rămășițe de unicorn în afară de cornul minunat și răsucit; alte fragmente de oase erau o raritate, iar savanții căzuseră, în general, de acord că cele aflate prin muzee erau false. Dar aici exista o parte din osul frontal și din bolta craniană, deci capul unicornului putea fi comparat cu cel al altor specii cu copita despicată, întrucât se considera că ruda sa cea mai apropiată ar fi ibexul.

Jónas Pálmason cel Învățat a izbucnit într-un râs nestăpânit. Picioarele lui scurte s-au îndoit sub greutatea trupului scuturat de hohote și s-a prăbușit pe podea, gemând de parcă l-ar fi copleșit durerea. Studenții au schimbat priviri; de la Jónas se așteptau la orice, căci erau obișnuiți să-l audă vorbind singur sau răspunzând cu fraze fără nici o legătură cu nimic, dar această veselie dezlănțuită era stranie și nelalocul ei în prezența rectorului și a comorii regale. Gărzile, care nu-l mai întâlniseră până atunci, dar se considerau în stare să recunoască un nebun cu aceeași precizie ca erudiții, au început să se foiască, strângându-și mâinile pe lănci. Cu toții așteptau reacția savantului și amabilului, însă severului rector Worm. Depărtându-se de masă, acesta s-a aplecat asupra lui Jónas cel scuturat de râs, mângâindu-și barba lungă ca și cum ar fi meditat la natura unei boli nemaivăzute.

După un lung răstimp de gândire, profesorul s-a îndreptat, spunând:

— Da, ar fi trebuit să-mi dau seama...

Și a izbucnit la rândul lui în râs. Îndoindu-se de mijloc, a întins mâna ca să-l ridice pe Jónas, continuând să spună printre hohote de râs:

— Desigur, da, desigur!

Chicotind, le-a cerut studenților să înfășoare din nou cornul în învelitoarea sa și să-l ducă la locul lui, în cabinet. Odată această treabă încheiată, s-au închis amândoi acolo, râzând în continuare. Studenții au prins a-și imita profesorul și a spune „Desigur, da, desigur!", deși era evident că nu aveau habar ce i se părea acestuia așa de limpede. De un lucru, însă, erau siguri: hohotele de râs ale lui Ole Worm însemnau că făcuse o descoperire importantă. Avea o pasiune atât de profundă pentru cunoaștere, încât niciodată nu era mai vesel decât atunci când constata că se înșelase.

Poate ar fi o exagerare să spunem că Ole Worm, *Doctor Medicinæ* și *Professor Regius* al Universității din Copenhaga, se înșelase cu privire la existența unicornilor. În realitate, avea de mult îndoieli în legătură cu originea și natura acelor splendide coarne. Începuse prin a se întreba de ce mărturiile despre unicorni erau atât de rare în timpurile moderne; cele mai recente declarații ale unor martori oculari erau deja vechi de un secol și mai bine, iar la aceasta se adăuga dilema legată de absența totală a altor

rămășițe în afara cornului însuși. Nimeni nu punea la îndoială noblețea acestui animal; unicornul era o emblemă a pietății și castității, dovadă că nu putea fi îmblânzit decât de o fecioară, iar această întâlnire a ferocității cu blândețea fusese reprezentată în numeroase picturi, desene, tapiserii și giuvaiere. Dar toate operele de artă pe care le studiase Worm aveau în comun faptul că unicornul era întotdeauna înfățișat prea mic în raport cu dimensiunea cornului, pe care savantul însuși îl măsurase și îl cântărise. Experimentul în cursul căruia o replică exactă a cornului de unicorn fusese fixată pe fruntea unui țap demonstrase că, pentru a susține lungimea și greutatea unui astfel de corn, era nevoie de mai mult decât de o natură neîmblânzită; acest corn de zece ocale ar fi trebuit să fie fixat pe fruntea largă a unui animal cu cap mult mai mare și trup mult mai viguros decât și-l închipuia lumea, ceea ce făcea și mai greu de înțeles faptul că unicornii fuseseră zăriți atât de rar. Worm începuse deci să se intereseze de proveniența coarnelor de unicorn aflate în tezaurele unor catedrale și palate. A reieșit că, în afară de cel încastrat în sceptrul Elisabetei I, regina-fecioară a englezilor – care îl cumpărase de la un negustor din Moscovia cu prețul unui castel –, toate celelalte fuseseră descoperite în locuri unde islandezii studiaseră, făcuseră comerț sau, pur și simplu, poposiseră în drumul lor spre Roma sau Ierusalim. Eruditul flamand Goropius Becanus, de pildă, afirmase că toate cele trei exemplare pe care le studiase la Antwerpen la mijlocul secolului al XVI-lea proveneau din Islanda, iar Worm știa că înainte de răspândirea protestantismului printre islandezi existase obiceiul ca membrii claselor

superioare să-și trimită fiii să deprindă arta negustoriei la Antwerpen.

Aceste veşti îl bucuraseră, căci avea pe insula vulcanică destui corespondenți, colegi și foști studenți ai Universității din Copenhaga, în stare să-i confirme dacă pe acel tărâm neprimitor trăiesc și alte animale decât șoareci-de-câmp și vulpi polare și dacă ar fi fost posibil ca unicornii să cutreiere întinderile pustii și nisipoase presărate cu ghețari și vulcani încă fumegând sau poate coarnele lor fuseseră aduse la țărm, împreună cu felurite alte resturi, de pe meleaguri mai îndepărtate. Dar vechile sale cunoștințe nu-i putuseră oferi prea multe lămuriri. Se îndoiau că astfel de comori erau originare din Islanda și, în orice caz, nu avuseseră nicicând posibilitatea să le vadă; apoi, în ciuda promisiunilor reînnoite că vor întreba printre bătrânii care apucaseră și alte vremuri, de fiecare dată când Worm le reamintea, după luni de zile, de problema care-l frământa, se dovedea că uitaseră cu totul. Prin urmare, cu toate acele nenumărate scrisori expediate în Islanda, Worm nu știa nimic mai mult despre posibilul export de coarne de unicorn dinspre colonie către continent. Însă, pe lângă posibilitatea de a-i sâcâi cu întrebări pe episcopii, preoții și moșierii islandezi – căci corespondenții săi erau cu toții stâlpi ai societății –, cancelaria regală îi acordase permisiunea de a face o analiză chimică a unuia din cele două coarne aflate în posesia coroanei daneze. Worm a făcut aceste experimente în secret, pentru a nu-l ofensa pe cumnatul și mentorul lui, Caspar Bartholinus, care în 1628 publicase o lucrare, *De Unicornu*, unde lăuda virtuțile tămăduitoare ale cornului de unicorn;

datorită originii sale misterioase, acesta era considerat un remediu eficace împotriva epilepsiei, melancoliei, crampelor, gutei și altor beteșuguri, fiind în plus cel mai bun antidot împotriva mușcăturilor de șarpe și a altor otrăvuri, precum mercurul sau arsenicul. Acest remediu era administrat sub diferite forme, dar cel mai adesea pulberea rezultată din răzuirea cornului cu o lamă ascuțită se amesteca în vin și i se dădea pacientului s-o bea. De asemenea, din partea cea mai groasă de la rădăcină se confecționau uneori cupe care puteau transforma orice băutură pură turnată în ele într-o licoare tămăduitoare, pe când lichidul otrăvit producea broboane umede pe partea din afară. Dar astfel de obiecte valoroase nu puteau fi achiziționate decât de cei puternici și bogați care, la urma urmei, erau totodată victime predilecte ale tentativelor de otrăvire. Ole Worm a decis să testeze aceste proprietăți: într-o încăpere din fundul prăvăliei farmacistului Woldenberg, a administrat unor pisoi sănătoși arsenic până când aceștia au început să se clatine și să sângereze pe gură și pe nas, după care le-a dat pulbere din corn de unicorn amestecată în lapte. Toți au murit, și la fel au pățit și porumbeii hrăniți cu boabe de porumb stropite cu clorură de mercur. Dar mereu curiosul Wormius a aflat cu siguranță, în urma unor astfel de experimente, că structura și compoziția cornului de unicorn semăna mai mult cu fildeșul decât cu cornul de rinocer. Și aici ajunsese cu cercetările când Jónas Pálmason cel Învățat a dat cu ochii de comoara regală, cornul de unicorn înfipt într-un fragment de craniu, și a izbucnit într-un râs cu lacrimi.

După ce accesul de hilaritate a luat sfârșit, iar Worm și Jónas și-au recăpătat puterile în urma unei gustări compuse din suc de coacăze negre (bun pentru rinichi) și turtă-dulce (bună pentru stomac), s-a dovedit că Jónas era la fel de priceput la istorie naturală pe cât era la alfabetul runic și, pe lângă asta, un excelent sculptor în os, care gravase tot felul de imagini pe oase de balenă și colți de morsă încă din copilărie. El i-a dezvăluit lui Worm că obiectul învelit în catifea nu era nicidecum ce se credea că este, ci colțul unei specii de balenă cunoscute sub numele de narval sau „balena stârvurilor", pentru că se hrănea cu marinarii înecați, iar Worm l-a consemnat ascultător în inventar sub această denumire. Islandezii se confruntaseră pentru prima oară cu aceste creaturi fioroase în perioada în care întemeiaseră o colonie în Groenlanda, spre anul 1000, și în scurtă vreme începuseră să vândă colții de narval drept „coarne de unicorn", pe atunci la mare căutare. Groenlandezii și intermediarii lor din vestul Islandei se îmbogățiseră de pe urma acestui negoț secret, pe care se întemeia atât prosperitatea coloniei datorită schimburilor comerciale cu străinii, cât și averea celor mai puternice familii din Islanda. Vânzările au continuat până la abandonarea Groenlandei în urmă cu un secol, pe la 1540. Astăzi, colții de narval deveniseră o marfă rară, dar prețurile rămâneau în continuare ridicate câtă vreme legenda unicornului dăinuia, motiv pentru care Jónas l-a rugat pe rectorul Worm să nu le dezvăluie corespondenților săi islandezi de la cine aflase proveniența lor secretă, iar acesta i-a promis să păstreze taina. Apoi Jónas i-a desenat narvalii ca să-i demonstreze cum

se foloseau de colțul lung ca de o lance, iar comparația cu specimenul din colecția regală l-a convins pe savant că obiectul respectiv era, într-adevăr, un colț de narval și nimic mai mult. Prin urmare, soarta unicornului a fost pecetluită în acea zi în Museum Wormianum: un an mai târziu, Ole Worm a publicat un articol care-a făcut istorie pe tema asemănării dintre colții de narval și coarnele de unicorn. Vreme de trei decenii, cele mai strălucite minți occidentale au dezbătut existența fantasticului animal cu corn, barbă de țap, trup de cal, coadă de porc, cap de antilopă și picioare de elefant, iar în cele din urmă scepticii au obținut câștig de cauză. După aceea, prețul coarnelor de unicorn a scăzut. Pentru Jónas, aceasta a fost o târzie, dar dulce răzbunare, căci mulți dintre dușmanii săi din patrie erau descendenți ai negustorilor de unicorni.

Profesorul era atât de încântat de noul său secretar, încât a început să facă demersuri pentru a-i asigura lui Jónas un domiciliu definitiv la Copenhaga. După ce s-a sfătuit cu reverendul Pálmi Guðmundur, care obținuse o decizie favorabilă în procesul lui și putea acum să se întoarcă în Islanda pe poziția de preot la Hjaltastaður, a rămas stabilit că Jónas, în loc să i se alăture fiului său, urma să trimită după Sigríður și s-o aducă lângă el, în Danemarca. Jónas avea șaizeci și trei de ani, soția lui, cincizeci și șapte; rolul lui va fi să-l ajute pe Worm să traducă texte vechi și să deseneze obiectele din colecția savantului ori de câte ori era nevoie; la rândul ei, Sigríður putea să lucreze în bucătărie. Drept locuință, li se va da o încăpere convenabilă în aripa servitorilor și, după douăzeci de ani de rătăciri, vor putea în sfârșit să trăiască în

pace. Jónas Pálmason simțea cum îi reînvie speranța; el nu apucase să vadă mare lucru din oraș, dar Sigga se va bucura să admire toate acele noutăți; focurile de artificii, eleganța curții și clădirile impunătoare vor fi o mângâiere pentru ochii ei osteniți de lacrimi.

În seara aceea de mai în care, împreună cu rectorul Worm, a pus la cale planul, Jónas a scos din punga de la brâu o cutiuță cubică cioplită din os de focă în care își păstra cea mai de preț comoară: un cristal negru-sângeriu cu margini gălbui, o minune a naturii și totodată un sfânt mister. Era un oxalat, un calcul renal care rămăsese înțepenit în mădularul episcopului Guðbrandur Þorlákssonfrom Hólar și pe care Jónas îl scosese cu mâna lui, respectând instrucțiunile din manualul medicului medieval Hrafn Sveinbjarnarson. După ce despicase mădularul pe lung ca pe-un cârnat, a îndepărtat pietrele din canalul urinar, apoi l-a cusut la loc. Trupul măcinat de boală al ierarhului produsese trei pietre, dintre care Jónas a păstrat una pe care de atunci o purta mereu la el. Recunoștința episcopului s-a materializat printr-un loc pentru Pálmi Guðmundur la seminarul din Hólar (la care a contribuit și un document aflat în posesia lui Jónas, prin care se atesta că ginerele episcopului, prefectul Ari Magnússon din Ögur, încălcase un decret regal). Dar acum Jónas i-a dăruit această piatră marelui său prieten Ole Worm, drept mulțumire că le oferise adăpost lui și soției sale.

În ziua următoare a fost adus un document olograf pecetluit cu sigiliul Maiestății Sale Cristian al IV-lea, care confirma verdictul consiliului Universității ce decisese că Jónas nu se îndeletnicea cu magia neagră. Însă,

în loc de o achitare necondiționată, regele trimitea din nou cazul în fața instanței islandeze din Þingvellir, cerându-le judecătorilor să revoce ei înșiși sentința în prezența acuzatului.

Jónas Învățatul se întorcea acasă.

IV

(Solstițiul de iarnă, 1637)

S-a lăsat seara celei mai scurte zile din an și ne așteaptă, Doamne, noaptea cea mai lungă. Câte ore de lumină am avut? Două? Trei? Una? Ziua a fost mohorâtă și a început prost. La ivirea zorilor, nu m-am putut bucura nici măcar de biata geană de lumină la care m-aș fi putut aștepta. Nori deși cu creste negre atârnau jos deasupra insulei, asemenea unui lințoliu sufocant din care nu răzbătea nici ploaie, nici ninsoare – nori din soiul cel mai cumplit, care te storc de vlagă și-ți încleștează tâmplele în pumnii lor ca oțelul, înfigându-și ghearele adânc în ochi și în urechi, în nas și-n gură, umplându-ți craniul cu o lapoviță cenușie, de parcă ar vrea să-l zdrobească din afară și să-l vadă explodând din interior. Simpla lor greutate te cufundă în cele mai reci și mai profunde abisuri ale gândirii, ținându-te acolo prizonier, dar, spre deosebire de norul de fum care îi silește pe ocupanții unei case în flăcări să urce tot mai sus în căutarea unei guri de aer proaspăt, în fundul acestui abis al disperării nu găsești nimic altceva decât gustul otrăvit al fierii. Nici o rază de speranță, nici urmă de milă pe întinsul tundrei înghețate; sub picior, pământul, pătruns de ger până în măruntaie, s-a întărit ca piatra. Marea e acoperită de o pojghiță de gheață până la jumătatea distanței dintre insulă și continent; furtuna de nisip

din preajma zilei de Sân' Martin a colorat-o într-o nuanță sumbră. Nu că aș putea zări țărmul într-acolo; munții sunt la fel de negri precum cerul, presupunând că încă mai există. De unde aș putea să știu? Mai dă-i încolo... Deasupra lor atârnă o cortină întunecată, asemenea capacului unui sicriu de fier. Așa a început ziua, și a continuat încă și mai prost. Când vălmășagul de nori a început să se mai risipească, din spatele lor nu s-a ivit soarele, nu, ci lucirea palidă a lunii. Asta ar fi trebuit să mă încânte? La urma urmei, lumina e lumină, nu-i așa? Dar nu, căci această strălucire rece îmi amintea, necruțătoare, de ceea ce-mi lipsea: soarele de iarnă. Razele lui neputincioase nu au forța de a topi pojghița de gheață de pe fața apei, de-a trezi la viață semințele îngropate în pământ sau de-a stârni cântecul presurii, însă chipul lui palid aprinde în piepturi încrederea că lucrurile acestea s-ar putea totuși întâmpla. O încredere care-ți încălzește străfundurile inimii. Și, mai mult decât lumina însăși, tocmai această scânteie de speranță mi se refuza. Nu că aș fi avut nevoie de prea multă lumină pentru corvezile care mă făcuseră să ies târâș din adăpost în miezul zilei; pentru acestea, până și lucirea palidă a lunii era prea mult. De ce mă aventurasem afară pe o asemenea vreme mizerabilă? Păi, ca să golesc conținutul oalei de noapte, care se făcuse bocnă. Când mănânci puțin, elimini puțin: în acest caz, două căcăreze prinse într-un jet de urină înghețată. Există și alte explicații: mai întâi, sunt un moș decrepit, cu măruntaie leneșe; apoi, în ultimele săptămâni furtunile s-au ținut lanț, așa încât n-am părăsit coliba decât atunci când n-aveam încotro și, cum nu m-am mișcat prea mult, n-am avut

nevoie nici de prea multă hrană; în al treilea rând, oricum nu prea mai am ce să mănânc. Și nu există leac pentru nici unul dintre aceste rele: vârsta, vremea și lipsa. Pojghița de gheață, încrețită ca gulerul președintelui completului de judecată, începe la jumătatea plajei și înconjoară insula întreagă cu un concert de gemete și scârțâieli sinistre. Orice urmă de viață a fost distrusă de ger; nisipul e tare ca piatra, algele sunt uscate. Codul și eglefinul s-au retras în adânc, dincolo de marginea banchizei, dacă nu cumva au înghețat și ei, dar nu am nici puterea, nici curajul să mă încumet până acolo fără barcă. Și chiar dacă m-aș duce, ce-aș putea să fac? Să-i conving cu vorba bună? Nu am destule unelte pentru pescuit, nici forță să fac copci în gheață. Nici pentru pescărușii nu e nimic pe-aici, în afară de bolovanii pe care poposesc înainte de a-și lua iarăși zborul în căutarea hranei, cu bătăi vlăguite din aripi și strigăte înfometate. Chiar presupunând că aș găsi un capăt de sfoară să fac lațuri, nu am cu ce-i momi, în afară de propria mea carne, căci n-am de gând să-mi irosesc pe ei puținele provizii – tot ce-mi rămâne până la primăvară e un pachet de păstrăv uscat, niște oase pentru supă, un mănunchi de alge uscate, jumătate de sac de făină și niște resturi de unt – și nu cred că ar fi o idee bună să-i deprind cu gustul. Deși mă îndoiesc că ar fi nevoie; îmi imaginez că vrednicele păsări plănuiesc deja să se ospăteze din leșul înghețat, dacă se întâmplă cumva să deger în timp ce-mi golesc oala de noapte. Numai că, în cazul în care îmi va fi dat să sfârșesc astfel, rămășițele mele vor fi un prânz mai sărac decât se așteaptă pescărușii: le urez poftă bună! Însă răul cel mai mare de-abia acum urma;

această infernală zi încă nu-şi arătase faţa cea mai crudă; Dumnezeu, în nesfârşita Sa înţelepciune, hotărâse să mă încerce mai departe. Nici nu începusem bine să sparg conţinutul îngheţat al oalei, când am observat că luna părea să-şi schimbe forma: în partea stângă apăruse o scobitură, ca într-un obraz apăsat de degetul spectral al Foamei. Întâi am crezut că norii prindeau iarăşi să se adune şi mi-a fost ciudă că nu-i dau voie să lumineze în pace, dar apoi, la o privire mai atentă, am văzut că aceştia, dimpotrivă, se răreau. Am continuat să izbesc oala de o piatră. Nu era mare lucru care să se desprindă de pe fund, dar trebuia să am grijă să n-o lovesc prea tare, căci urina atacase lemnul şi, dacă o stricam, nu aveam cu ce s-o înlocuiesc. În timp ce lemnul se izbea de piatră cu un pocnet surd, mă uitam cum pătrarul de lună se topeşte şi dispare. Teamă şi cutremur! Dar, cu toată amorţeala în care mă învăluise gerul iernii, am înţeles ce se petrecea: o eclipsă de lună. Astrul, singura sursă de lumină pe care natura zgârcită mi-o îngăduise mie, exilatul solitar, în cea mai sumbră zi din an, se întuneca văzând cu ochii. În spatele meu, soarele se furişa ca o vulpe sub linia orizontului, lăsând Pământul să-şi arunce umbra asupra surorii sale vitrege. Astfel, ne dădea o lecţie amândurora, amintindu-i lunii că fără el nu era decât un maldăr de piatră stinsă, cenuşie şi poruncindu-i bietului Jónas Pálmason cel lipsit de toate să intre îndărăt la adăpost. Neînsemnaţii oameni nu aveau ce căuta în mijlocul acestei triste reuniuni de familie a unor corpuri cereşti. Dacă mai rămâneam un minut cu privirea aţintită spre luna care se întuneca treptat, urma să mor pe loc şi să fiu găsit la

primăvară, un cadavru înghețat cu mâna încleștată pe oala lui de noapte. Am înțeles că ziua aceasta nu era vrednică să poarte un astfel de nume; ar fi trebuit ruptă din calendar și mutată la locul ei, printre nopțile din cartea neagră a Satanei. Supunându-mă poruncii acestui soare crud, m-am grăbit să intru în colibă, am zăvorât ușa și, lăsând oala lângă pat, m-am întins în așternut, cu pătura trasă peste cap și făcându-mi cruce. Acolo mă aflu și acum. O, nu e oare adevărat și drept ce scriu șarlatanii străini în povestirile lor de călătorie atât de apreciate despre urâțenia și absurditatea Islandei, această insulă blestemată a celor morți, cu toate că locuitorii ei mai educați îi ocărăsc și-i critică întruna? Bătrânul Arngrímur Jónsson și-a bătut joc de asemenea descrieri în două cărți care au ajuns să fie tipărite; într-una și-a inclus portretul, în cealaltă, imaginea foarte bine desenată a unei maimuțe. Episcopul Oddur Einarsson a alcătuit la rându-i o lucrare din care se mai găsește câte un exemplar pe ici, pe colo, fără ilustrații; iar fiul său, episcopul Gísli, pregătește două pamflete, așteptate fără prea mare interes. Nu am citit nici una dintre aceste opere, căci sunt scrise în latină, o limbă pe care n-o cunosc, dar nu mă îndoiesc că denaturează adevărul și sunt pe cât de prost scrise, pe atât de plicticoase la lectură, căci acești trei autori nu-s nici pe gustul publicului, nici înzestrați cu talent poetic. Pe de altă parte, mi s-au adus la cunoștință diverse fragmente din povestirile de călătorie criticate, pe care n-am ajuns să le văd cu ochii mei, căci mai-marii țării noastre le consideră o crimă. Însă, judecând după aceste fragmente, pot afirma că, în ciuda numeroaselor interpretări greșite,

a descrierilor mincinoase, exagerărilor și fabulațiilor care țin loc de informații – oamenii inteligenți găsesc că e limpede din aceste scrieri că nici unul dintre autorii lor n-a călcat vreodată prin Islanda –, din vălmășagul de absurdități se desprinde un fapt imposibil de negat, și anume că Islanda nu e deloc un paradis în timpul iernii; ba, dimpotrivă, e iadul pe pământ. Iată ce scrie englezul Thomas Nashe în *Terorile nopții*: „Mai admirabile decât toate sunt minunile de neînțeles care țin de Vetter, lacul fără fund; pasărea ce zboară peste el moare înghețată, omul care îndrăznește să-l treacă împietrește ca o statuie de marmură". Bineînțeles, în Islanda nu există nici un lac pe nume Vetter și nu-i nimic admirabil în asemenea orori; în afară de asta, n-aș ști să spun dacă printre lacurile mai însemnate este vreunul fără fund. Dar ceea ce acest gentleman englez reușește să exprime mai bine decât mine și compatrioții mei mai educați este amorțeala și amara neputință pe care le simt în această zi din miezul iernii, în timp ce zac pe Plaja Stârvurilor, sub un cer fără soare. Știu că așa e, asta-i ce trăiesc. Și același lucru îl pot spune despre toate acele povești absurde care îi irită în asemenea măsură pe toți Arngrímurii din aceste părți, povești care abundă în relatări rudimentare despre nopți nesfârșite, zăpadă care frige, balene de mărimea unor munți, morți care sună din trâmbițe în adâncul ghețarilor și al vulcanilor, vrăjitoare care le vând marinarilor vânt bun sau le trimit fiii până hăt, pe Lună; în felul lor, aceste povești se apropie mult de cele pe care și le spun oamenii simpli în încercarea lor de-a înțelege viața pe aceste meleaguri și de-a

o face mai ușor de îndurat. Dacă stau să mă gândesc mai bine, de unde știu că în Islanda nu există lacuri precum cel descris de conașul Nashe? Nici unul dintre domnii țării noastre nu m-a plătit să-i explorez ținutul; când le-am vorbit despre nisip aurifer, zăcăminte de argint și pietre prețioase, s-au făcut că nu aud. Sunt prea ocupați să se îmbogățească de pe urma celor oferite de o societate fără frâu, pronunțând judecăți nedrepte, împiedicând niște oameni cumsecade să-și crească cum trebuie copiii, destrămând familii, tăind urechi și degete. În același paragraf din cartea gentlemanului Nashe mai scrie: „Se spune că papa le-a dat de mult dispensă ca să se poată împărtăși cu bere, căci, din pricina gerurilor care se țin lanț, vinul îngheață îndată ce ajunge printre ei" și, mai departe, „au o bere groasă precum cleiul, pe care o poartă în buzunar, iar când vor să bea, o topesc la foc". Cel ce cunoaște totul știe că în acest ceas de cumpănă ar fi o mângâiere pentru mine să pot scoate din buzunar un pumn de bere pe care s-o transform într-o băutură caldă, alinătoare. Dar, vai, în această privință bătrânul Tommy nu spunea decât minciuni.

BALENA ALBĂ: *de la ea vine proverbul care spune „Balenă albă, pescar destoinic", căci se crede că este foarte înțeleaptă și poate fi întâlnită adeseori în preajma pescarilor, deși se ascunde de privirile oamenilor și iese doar rareori la suprafață. Se povestește că odată, pe un vas de pescuit rechini, tot echipajul adormise, în afară de un singur om, iar o balenă albă a urcat*

la suprafață și s-a apropiat de vas. Omul care veghea a lovit-o repede cu un ciomag. Când ceilalți pescari s-au trezit, i-au spus că îl paște răzbunarea balenei, iar omul, încrezându-se în acest avertisment, s-a ascuns în munți, ținându-se departe de mare vreme de trei-sprezece ani. Dar după acest răstimp, spunându-și că balena albă murise, s-a întors la vechiul său loc de pescuit. De îndată, din valuri a ieșit o balenă albă care l-a înșfăcat de pe punte fără să vatăme pe altcineva, și nici unul dintre ei nu a mai fost zărit de-atunci. De aici vine expresia pe care o folosim despre un om cu o bună ținere de minte: „Poartă pică mai îndelung decât o balenă albă".

Bucătăria e cea mai mică încăpere din colibă și, prin urmare, cel mai ușor de încălzit – deși ușurința, ca și căldura, este o noțiune relativă. Ca să mut patul aici a trebuit să demontez tocul ușilor dintre camera mare și vestibul, dintre vestibul și bucătărie. Nu le-am mai pus la loc; le-am folosit apoi ca lemn de foc. Nu e varianta ideală – se prea poate ca toată casa să-mi cadă în cap –, dar aveam nevoie de căldură după un asemenea efort. Cum ușa de la bucătărie era încă prea îngustă, am fost nevoit să rup picioarele patului ca să-l pot trece, înclinat, prin deschizătură, iar odată ce am izbutit, s-a dovedit că nu le mai pot fixa la loc, așa că le-am ars și pe ele. Cadrul patului e mai lung decât bucătăria, motiv pentru care am fost nevoit să ridic un capăt pe peretele din dreapta ușii și să-l îndes pe celălalt în pietrele care formează vatra.

Drept urmare, patul stă înclinat, ceea ce înseamnă că fie stau cu capul ridicat până pe la jumătatea peretelui și picioarele pe vatră, fie stau cu picioarele în sus și capul în jos, iar când pun ceva la fiert, am de ales între a-mi lăsa capul să se încingă și picioarele să înghețe sau invers. Mă sucesc și mă răsucesc în pat ca un titirez, iar asta nu-mi face bine la reumatism. Cuibărit aici, lângă vatră, mă simt ca un erou rămas acasă, prea izolat și uitat de toți ca să mai fie chemat la cine știe ce fapte de arme pe un tărâm îndepărtat. Deși m-am dovedit un oaspete util în țara acelui suveran foarte activ, Cristian al IV-lea. Vara trecută am revenit în triumf din Danemarca, purtător al unui document scris și semnat de însăși mâna Maiestății Sale și împodobit cu o sumă întreagă de sigilii, prin care supușii săi și compatrioții mei erau îndemnați să-i respecte dorința și să revoce sentința crudă și prostească pe care o dăduse curtea din Þingvellir în 1631. Tot cu propria sa mână, regele a adăugat la respectivul document recomandarea sinceră semnată de cei mai de seamă eruditi din Danemarca după ce mi-au testat cunoștințele o zi întreagă sub conducerea rectorului Ole Worm. Acest conclav de minți luminate se adunase în sala consiliului Universității, cunoscută sub numele de Consistoriu, o instituție respectată și admirată de toată nobilimea țării pentru corectitudinea judecăților pe care le emite, iar acolo acești eruditi de seamă au confirmat că Jónas Pálmason din Strandir nu a făcut nimic altceva decât să compileze o lucrare ce reunea vechi cunoștințe complet inofensive – de o calitate variabilă, se înțelege, ca orice e făcut de om – și în parte depășite, dar omul însuși, departe de a

fi vrăjitor, era doar un cercetător curios al artelor minții și îndemânării, cu toate că nu avusese parte de nici un fel de instruire. Înarmat cu mărturia și cu documentul, mă îmbarcasem în primăvară la Copenhaga, încrezător că mi se va face dreptate odată întors pe meleaguri islandeze. Dar bucuria mea n-a ținut mult, căci printre pasageri se aflau și trimișii acelui calomniator sfruntat care-și turnase otrava în urechile anumitor danezi cu o asemenea iscusință, încât obținuse arestarea mea toamna trecută. Conducătorul lor era nepotul prefectului Ari Magnússon, ușor de recunoscut după o trăsătură de familie, un semn din naștere la colțul pleoapei stângi. Aceste vipere l-au convins pe tânărul căpitan însărcinat să mă ducă înapoi acasă că eu eram răspunzător pentru vânturile potrivnice care s-au stârnit pe mare, ridicând împotriva corabiei valuri uriașe. Și l-au îmbrobodit așa de bine, încât căpitanul, cam sărac cu duhul, văzând că atunci când ne-am apropiat de coasta islandeză, lângă Rosmhvalsnes, o ceată de himere, cefalopode, tritoni și alți monștri marini au stârnit o furtună care, timp de șase zile, nu ne-a îngăduit nici să înaintăm, nici să dăm înapoi, s-a lăsat încredințat că tulburam marea prin vrăjitorie și le-a ordonat marinarilor să mă arunce peste bord. Dar pe când se pregăteau să mă azvârle, furtuna s-a potolit deodată și n-a mai fost nevoie să mă înece. După acest episod, sărmanul căpitan și echipajul erau siguri că sunt vrăjitor, însă puterile mele îi înspăimântau în asemenea măsură, încât m-au lăsat în pace în cele două zile cât a mai durat călătoria. Evident, nu le-a trecut prin cap că Providența, în mila ei, ar fi putut interveni ca să-i împiedice să omoare un om nevinovat.

Între timp, viperele s-au ascuns printre colacii de funie de pe punte și au rămas acolo până am tras la țărm. Dar imediat ce nava comercială a aruncat ancora în Hafnarfjörður, au coborât o barcă și au vâslit până la mal. Asta nu prevestea nimic bun. Până să-mi dau seama ce se întâmplă, călăul guvernatorului se apropia de corabie însoțit de un ajutor purtând un carcan, cu intenția limpede de-a mă aresta din nou. Am scăpat de el cățărându-mă pe catarg, de unde am strigat că mai degrabă mă arunc în mare decât să pun piciorul pe pământul țării mele ferecat în lanțuri. Cu această ocazie a reieșit că tocmai aceia dintre mateloți care se arătaseră mai dornici să mă azvârle în mare încercau acum să mă împiedice să mă înec de bunăvoie. Încurajați de prezența călăului, s-au cățărat după mine pe catarg, m-au coborât pe punte și m-au ținut până când el mi-a petrecut fierul greu în jurul gâtului. Și așa am ajuns la țărm, pus în lanțuri ca un câine turbat, ceea ce era o pregătire potrivită pentru soarta crudă pe care mi-o rezervau chinuitorii mei: în cătușe, m-au legat de-a-ndoaselea pe o iapă bătrână și m-au pus să călăresc astfel în fruntea convoiului, așa încât ori de câte ori, în drum spre Þingvellir, ne apropiam de-o fermă, câinii mă simțeau și se adunau lătrând în jurul iepei, împreună cu o ceată de copilandri care chiriăiau și oameni în toată firea care-mi strigau ocări, deși nimeni nu știa de ce fărădelege mă făcusem vinovat. Când am ajuns la locul judecății, magistrații n-au băgat în seamă nici documentul regal, nici recomandarea consiliului Universității și au confirmat vechea sentință. Acest lucru a fost cu atât mai greu de suportat, cu cât pretindeau că se află în slujba Maiestății Sale, iar printre

ei se numărau și clerici, și mulți care se considerau creștini, precum și unii care, în călătoriile lor la Copenhaga, fuseseră găzduiți cu generozitate în casa bunului Worm și se bucuraseră de ajutorul lui chiar și după ce se întorseseră acasă. Văzusem cu ochii mei scrisorile cu care acești falși prieteni îl copleșeau pe erudit, cerându-i ba să le procure tot felul de lucruri, de la rachiu la haine de duminică, ba să-i pomenească pe la curte, ba să le dea sfaturi în legătură cu hemoroizii care-i chinuiau pe ei sau pe soacrele lor, cu durerile de dinți ale nevestei și constipația copiilor – toate aceste beteșuguri fiind de fapt consecințele încercărilor acestor așa-ziși „nobili" de țară de a imita viața de curte, cu abuzurile și consumul ei de dulciuri, în Islanda. Nu era de-ajuns că îi cereau să se prefacă a nu băga de seamă lenea odraslelor care, chipurile, studiau la Universitate – cu banii cheltuiți pe chiolhanurile și luxul nemaivăzut al unor astfel de capete seci, Biserica ar fi putut întreține toate mulțimile de cerșetori desculți care nu primeau nici măcar o bucată de pâine la ușile caselor părintești ale tuturor acestor bețivani –, nu, cei mai lipsiți de rușine dintre ei se așteptau ca învățatul Worm să-și piardă timpul compunând pentru ei poeme funerare și înțelegeau să-i ușureze sarcina lăudându-se în prealabil singuri. În schimbul tuturor acestor binefaceri îi trimiteau cărți vechi, pietre cu puteri vindecătoare și alte lucruri care rareori îi parveneau întregi: piei de păsări pline de viermi, patine putrezite, scoici și ouă sfărâmate sau falsuri grosolane după cristale care te puteau face invizibil. Rectorul Worm și cu mine, universitarul și poetul, făceam haz de asemenea gunoaie când mergeam să-l văd. Totuși

accepta acest schimb inegal cu islandezii pentru că, din când în când, se întâmpla să îi trimită și câte un obiect mai valoros, de pildă o unealtă de vânătoare din fildeș de balenă, veche și destul de priceput sculptată, ceea ce nu e de mirare având în vedere că era un dar din partea acelui vrednic Magnús Ólafsson din Laufás. Printre corespondenții lui Ole Worm se numărau, pe lângă falși prieteni, și oameni cinstiți precum rubedeniile mele din Laufás, dar nici unul din ei nu a făcut parte dintre judecătorii care m-au nedreptățit în mod vădit pentru a doua oară. Ba mai mult, ura lor părea și mai înveninată decât prima dată, căci era alimentată de verdictul consiliului Universității, care declarase că sentința inițială era greșită și trebuia revocată. În plus, prietenia mea cu savantul le umpluse inimile de invidie și spaimă; se temeau că îi voi spune adevărul despre ei și, asemenea băiețandrului care se pișă pe viței după ce a fost bătut pentru că arunca cu pietre după vaci, au preferat să-și sporească rușinea. Astfel încât mi-au îngreunat sentința adăugând mențiunea că, până în momentul în care cineva se va declara dispus să mă transporte peste graniță, urma să rămân înlănțuit și închis în temnița de la reședința guvernatorului din Bessastaðir, în condițiile în care știau prea bine că, la fel ca prima oară, nu se va găsi nici un căpitan care să accepte să mă îmbarce și voi fi nevoit să-mi sfârșesc zilele în văgăuna aceea întunecată, o perspectivă care îi încânta. Retrăiam astfel coșmarul prin care trecusem cu șase ani în urmă, doar că acum nu-l mai aveam alături pe Brynjólfur Sveinsson, cu blânda lui atingere. În mijlocul strigătelor batjocoritoare ale mulțimii, am fost legat din nou pe spinarea iepei, iar

călăul se pregătea s-o îndemne să plece lovind-o peste crupă, când adjunctul guvernatorului, Jens Söffrinson, mai-marele peste Bessastaðir, a cerut tăcere. A rugat apoi curtea să se arate milostivă și să-l scutească de povara de-a găzdui un prizonier atât de urât precum Jónas Pálmason. Cuvintele lui au fost întâmpinate cu chicoteli și râsete înăbușite, însoțite de gesturi, clătinări din cap și țâțâieli. Însă judecătorii și-au regăsit curând uzul mâinilor și, după ce și-au șters spuma de pe buze, au acceptat cererea și m-au trimis îndărăt pe insulă.

Și aici mi-am regăsit soția, pe Sigríður Þórólfsdóttir, unde o lăsasem, pe peticul de iarbă-neagră de pe marginea cărării ce ducea la colibă, dar acum nu mai rămăsese din ea decât un maldăr de zdrențe negre lăsate în voia vântului și a ploii. Aruncându-mi poverile la pământ, am alergat la ea, m-am lăsat în genunchi și am îmbrățișat-o, strigând:

— Sigga, Sigga!

Dar m-am tras imediat înapoi, căci trupul ei era rece ca un curent de aer într-o galerie. M-am grăbit spre țărm, agitându-mi brațele și strigând după ajutor, dar băiatul care mă adusese pe insulă se îndepărtase deja prea mult ca să mă mai poată auzi; aplecat peste vâsle, se desprinsese de țărmul dinspre nord și nu m-a văzut sau s-a prefăcut că nu mă vede. M-am întors în fugă la Sigga și am luat-o în brațe, ținând-o strâns la piept, dar sub grămada de

șaluri nu erau decât oase. Mi-am izbit fruntea cu pumnul: Doamne, o, Doamne! Nemernicul ăla o trădase; nimeni n-a ajutat-o la pregătirile de toamnă, nici nu i-a adus provizii înainte de Crăciun, nici nu s-a interesat cum o duce bătrânica de pe insula Gullbjörn. Le-am urat să ajungă toți în iad. Șalul îi acoperea fața; din trăsăturile ei nu se zărea altceva decât buzele strânse și bărbia încăpățânată. Am dat încet pânza la o parte; carnea albăstrui-gălbuie era rece ca gheața, însă părea neatinsă, în afară de o ramură de cimbru înflorită care-și croise drum prin obrazul drept. Dar unde-i erau ochii? Mâncați de corbi? I-am deschis pleoapele; slavă Domnului, globii oculari erau acolo, pupila neagră, dilatată, mă indusese în eroare. Am plâns. S-a pornit ploaia, apoi a încetat. Plângeam în continuare, căci acum mă făcusem vinovat și de moartea ei. S-a lăsat seara și a început din nou să plouă. Am dus trupul Siggăi în colibă și l-am întins pe pat, îngenunchind alături și rugând-o să mă ierte pentru tot ce avusese de pătimit din cauza mea, pentru toate necazurile mari și mici: pentru încercările la care fusese supusă din pricina cercetărilor mele și a curiozității nestăpânite care mă mâna; pentru mania de a colecționa orice, care umpluse cuferele noastre cu fructe necunoscute, bucăți de mică, plante otrăvitoare și cărți în limbi pe care nici unul din noi nu le știa, în timp ce prin cămara de provizii sufla vântul; pentru aiurelile mele despre elfi și troli; pentru seara în care i-am vorbit cu asprime de față cu copiii; pentru planurile mele stupide și proiectele îngâmfate și absurde pe care le croiam fără încetare și care ne-au costat atât de scump; pentru iluzia faimei care ne-a purtat din

loc în loc, mereu pe fugă, dintr-un colț al țării în altul, pentru a ne afunda într-un puhoi de datorii față de cei care ar fi trebuit să ne asigure bunăstarea și care doar ne-au destrămat căminul. Am implorat-o să mă ierte pentru suferințele îngrozitore pe care i le-am pricinuit amestecându-mă în treburi prea complicate pentru un biet poet, în urma cărora mi-am atras dușmănia unor oameni prea puternici ca să-i pot înfrunta, neștiind că erau niște șacali, nu niște lei, și pe care doar moartea mea putea să-i mulțumească. Tăcerea care a urmat a fost copleșitoare, neîntreruptă de replica pe care mi-o dădea mereu în ultimii ani, indiferent de ce-i spuneam:

— Aceleași prostii din pricina cărora am ajuns aici!

Când auzeam cuvintele acestea, mă dezumflam de tot; replica ei părea să lovească la însăși rădăcina neputinței mele. Era adevărat că prostiile mele ne aduseseră aici, ele ne purtaseră de colo-colo. În ciuda voinței noastre, am fost nevoiți să poposim în atâtea locuri pe care le-am numit *aici* ferindu-ne din calea dușmanilor, fugind de ghearele poleite cu argint ce se întindeau să ne înșface. Pe mine și pe toți cei dragi ai mei. La fiecare pas erau iscoade gata să trădeze un biet vagabond în schimbul unor firimituri azvârlite de cei care îl persecutau cu îndârjire. Ah, Iuda nu s-a bucurat prea mult de câștigul lui, iar remușcarea l-a chinuit cumplit, dar ticăloșii ăștia nu aveau conștiință; se lăudau că au ajutat la arestarea prigonitului Jónas Învățatul pentru propria plăcere și treizeci de bănuți de aramă. Disperarea copiilor mei când și-au văzut tatăl târât prin noroi, bătut cu ciomegele și pumnii și pe urmă azvârlit, neajutorat și cu capul înainte,

în fundul unei temnițe mi-a rămas adânc întipărită în minte. Încă le mai aud plânsul plin de jale în timp ce se îmbrățișau lângă zidurile închisorii, cu urechea lipită de piatră ca să audă glasul tatălui spunându-le că totul va fi bine. De cealaltă parte a zidului, eu mă zvârcoleam în lanțuri, ridicând mâinile spre cer și strigând:

— Totul va fi bine, dragii mei copii, cu voia Domnului totul va fi bine, când Dumnezeu va auzi rugile voastre și fierbințile mele rugăminți, totul va fi bine.

Numai că lucrurile nu au mers spre bine, ci spre mai rău. Mi-am trecut ușor degetele peste fruntea Siggăi, peste nasul și obrajii ei, ocolind ramura de cimbru. Ultima oară când am auzit-o spunând „noi" se referea la ea însăși și la mine, bătrânul ei tovarăș, doi amărâți eșuați pe insula Gullbjörn. Dar odinioară acest „noi" însemna „noi doi și cei patru copii ai noștri", apoi „noi și cei trei copii", apoi „noi și cei doi copii" și, în cele din urmă, doar „noi și Guðmundur cel mic", căci doar fiul cel mare, Pálmi Guðmundur, a ajuns la vârsta bărbăției, fără doar și poate mulțumită faptului că a fost botezat după bunul episcop Guðmundur Arason. Frații și sora lui au căzut pe rând sub coasa morții, vlăstare firave prea curând pălite. Nu te poți obișnui cu gândul. Oaia aleargă mai repede ca mielul, lebăda se înalță în zbor cu mai multă ușurință decât puiul, peștele străbate apa cu mai mare iuțeală decât plevușca, iar pruncii ostenesc mai curând decât părinții lor. Tatăl și mama privesc neputincioși cum le mor copiii. „Aceleași prostii din pricina cărora am ajuns aici!" Cea care rostea acest adevăr amar nu mai e în viață, acum „noi" sunt eu singur, iar în ceasul acesta de restriște aș

accepta cu bucurie să mor în locul ei doar ca s-o mai aud spunând o dată „noi". O lacrimă a strălucit în colțul ochiului ei stâng și pentru o clipă m-a cuprins o fericire nebună: Sigga nu murise, doar leșinase de foame; o s-o îngrijesc, o să-i fac fierturi de ierburi, o să-i încălzesc mâinile amorțite într-ale mele, o s-o ajut să meargă până când își va recăpăta puterea – dar apoi lumea s-a întunecat din nou, căci am înțeles că lacrima aceea căzuse din ochii mei în colțul pleoapei sale. Sigríður zăcea pe o parte, cu genunchii strânși la piept ca-n somn, pentru că așa înțepenise. M-am urcat în pat în spatele ei și am luat-o în brațe, sprijinindu-mi obrazul de ceafa ei. Șalul îi mirosea a vuietoare și a iarbă-roșioară. Am șoptit:

— Iată că te-ai dus acum în împărăția de dincolo de nori, dincolo de soare și de lună și de cer, pe tărâmul unde toate durerile își află mângâiere la picioarele lui Hristos, în lumina neînserată a milostivirii Sale. Acolo unde te vor întâmpina copiii, alergând spre mama lor cu brațele deschise...

N-am putut să spun mai mult, la ultimul cuvânt mi s-a pus un nod în gât. Dacă pruncii noștri ar mai fi trăit, acum ar fi fost oameni în putere, având la rândul lor copii. I-ar fi primit în casele lor pe bunicul Jónas și pe bunica Sigga, căci cel care a trăit odinioară în pântecul maicii sale și în inima tatălui său nu poate să le refuze un adăpost la bătrânețe. Dar n-a fost să fie așa, nu va fi niciodată. Am simțit cum mă cuprinde o furie cumplită. Încleștându-mi pumnii, m-am rugat:

— Milostive Doamne, ia-l pe nemernicul de Pétursson Vârcolacul și dă-mi-l înapoi pe micul Hákon cel blând ca o fată; ia-l pe Ari Magnússon din Ögur și dă-mi-o înapoi

pe Berglind cea cu mâini de aur, care a moștenit talentul tatălui ei pentru cioplit; Tată ceresc, ia-l pe calomniatorul acela perfid, reverendul Guðmundur Einarsson, și dă-mi-l înapoi pe micul Klemens, cel cu un ochi verde ca mușchiul și celălalt albastru; Doamne atotputernic, ia-i pe toți acești netrebnici a căror viață, zi după zi, se clădește pe cea a victimelor lor și care se lăfăie pe tronurile și scaunele lor de judecată, îndopându-se cu carne, cu buzele șiroind de seu de la vitele îngrășate pe pășuni verzi sub paza grijulie a unor bieți nevinovați cu sufletul curat; care se umflă în pene la gândul că l-au lipsit pe unul de mijloacele cu care își câștigă traiul, pe alta de sprijinul stâlpului casei, lăudându-se singuri atunci când pot vorbi printre îmbucăturile obținute prin câștiguri necinstite; care trăiesc ani lungi, bucurându-se de rodul faptelor mișelești pe care le-au săvârșit de-a lungul vieții cu binecuvântarea episcopilor și convinși că aceste fapte de rușine, ce li se par o merituoasă trudă „în via Domnului", le vor asigura un loc în Rai; Doamne atotmilostive, ia-i și fă ce vrei cu ei, dar dă-mi-o înapoi pe Sigríður Þórólfsdóttir, o femeie credincioasă, soție iubitoare și mamă bună, care n-a cerut niciodată nimic pentru sine, ci s-a rugat pentru mântuirea și bunăstarea celor cunoscuți și necunoscuți deopotrivă.

Aceste blesteme cumplite curgeau de pe buzele mele ca un șuvoi. Erau atât de otrăvite, încât atunci când mi-am venit în fire, am sperat că Domnul, în marea Sa înțelepciune și cunoscând slăbiciunea omului, se va preface că urechile Lui care aud totul au fost astupate în acest ceas întunecat. Până acum nu și-a clătinat toiagul mâniei asupra capului meu – și ce-ar mai putea să-mi facă? Am luat mâinile ofilite ale Siggăi într-ale mele, pipăind fiecare

falangă și tendon, mângâindu-i oasele cu buricele degetelor, simțind cum i se topise carnea de sub piele, căci suferise îndelung de foame înainte de-a muri. În ciuda încercărilor mele de-a o convinge să plece, insistase să rămână pe insulă. Dar cum ar fi putut o femeie singură să supraviețuiască unei ierni pe stânca asta blestemată? Nici măcar Sigríður Þórólfsdóttir cea descurcăreață n-ar fi fost în stare. Și cine știe ce se va alege și de mine? Își încleștase mâinile în ceasul morții și am simțit, pipăind cu arătătorul, că strângea ceva. M-am ridicat într-un cot; din pumnul ei închis se ițea un petic de pânză maronie înfășurată în jurul unui dar primit de la prietenul nostru Peter Timonierul, duhovnicul și cârmaciul balenierei Nuestra Señora del Carmen. Era o sfântă relicvă: patru așchii de lemn cât unghia, de nuanță stacojie.

CORABIA ZBURĂTOARE: *un eveniment ciudat s-a petrecut în ținuturile de la apus: o frânghie cu o ancoră la capăt a căzut din cer și s-a prins între dalele bisericii. Întreaga congregație a văzut-o și a pipăit-o la ieșirea de la liturghie. După un timp, un bărbat a coborât pe frânghie și a încercat să desprindă ancora, dar când oamenii l-au atins, și-a pierdut vlaga asemenea unui pește pe uscat și semnele morții au început a se vedea pe el. Pastorul le-a interzis tuturor să-l mai atingă și a cerut să fie desprinsă ancora. De îndată, totul – bărbat, frânghie și ancoră – a fost ridicat în văzduh și a pierit pe vecie.*

S-au apropiat plutind pe valuri ca niște catedrale sub pânzele albe; nave ale Bisericii pornite dinspre sud, cu steaguri și drapele creștine fluturând pe cele trei catarge, cu prora împodobită cu figuri meșteșugit pictate, privind amenințător spre orice monstru marin care ar fi cutezat să se apropie de ele, cu cruci sculptate pe margini și o statuie a Fecioarei Maria la pupa, cu brațele întinse într-o îmbrățișare maternă care cuprindea atât vasul, cât și echipajul. Pe flancuri erau pictate numele celor mai sfinte și mai puternice biserici din ținuturile lor: Nuestra Señora de la Paz, Nuestra Señora de la Estrella și Nuestra Señora de la Inmaculada Concepción, iar când bătea vântul dinspre mare, se auzea clopotul de pe vas intonând:

— Pace, stea, imaculată... Pace, stea...

Sigríður și cu mine eram la Litla-Vík de numai două luni când le-am văzut apropiindu-se de țărm. La începutul primăverii lui 1613. Sigríður se îngrijea de oi, eu eram în atelier, unde ar fi trebuit să cioplesc o poveste în imagini pe un corn de taur, o comandă ce îmi fusese deja plătită și pe care ar fi trebuit s-o termin de mult, dar unde, în realitate, mă chinuiam să descifrez o culegere de *Fabule* ale lui Esop în germană. Pálmi Guðmundur se juca în prag, încercând să clădească niște oase pe care le vopsisem în culori diferite ca să îl amuz. Sigga a venit în goană, l-a luat în brațe și m-a chemat să văd ceva extraordinar. Am urcat pe colina de lângă fermă și ne-am dus mâna streașină la ochi. Priveliștea era cu adevărat extraordinară, nu încăpea nici o îndoială. Ridicând din sprâncene, m-am uitat întrebător spre Sigga, care mi-a răspuns cu un zâmbet visător. Simțeam o mare ușurare, căci nu

voise să se mute de la Ólafseyjar – cu toate că timpul pe care l-am petrecut acolo nu i-a făcut prea mare plăcere, mai ales după ce localnicii au refuzat pe nedrept să-mi plătească prețul pe care mi-l datorau pentru că-i scăpasem de fantoma lui Geirmundur Piele-de-Drac, pretextând, fără nici un temei, că promisesem să găsesc și comoara ascunsă de acesta –, însă o convinsesem că ne va fi mai bine în locul unde eram cel mai cunoscut, adică în ținutul meu de baștină, Strandir, mărginit la apus de coasta Snjáfjöll. Da, minunatul spectacol din mijlocul mării era un semn bun pentru șederea noastră aici. Dar când a devenit limpede că splendidele corăbii se pierdeau din vedere, ocolind promontoriul spre fiordul învecinat, am hotărât ca a doua zi de dimineață să ne luăm pe urmele lor. Am pornit călare pe niște cai împrumutați de la gazdele noastre; pe Pálmi Guðmundur îl țineam în fața mea în șa. Caii, care parcă ne simțeau nerăbdarea de-a vedea corăbiile, înaintau ca vântul; în scurtă vreme am ajuns la Reykjafjörður. Imediat am fost cuprinși de presimțiri rele. Peste tot ardeau focuri, iar când ne-am apropiat de fermă, am văzut că tot ce putea fi mutat fusese clădit grămadă și transformat în rug. Clădirile erau goale și se vedea că fuseseră părăsite în mare grabă, căci bucătăria era plină de cioburi de oale și străchini sparte, iar o sumedenie de alte mărunțișuri zăceau risipite prin camera mare și pe coridoare. Totul părea să indice că frumoasele corăbii navigau sub pavilioane false și că sosirea lor le adusese localnicilor ruină și robie. Sigríður rămăsese în șa, înțepenită de groază, Pálmi Guðmundur își ascunsese fața la pieptul meu, iar eu mă luptam să-mi stăpânesc

lacrimile – nu de teamă, ci pentru că această călătorie a noastră părea să se sfârșească atât de prost. Am hotărât să ne întoarcem. Dar atunci Pálmi Guðmundur a izbucnit în râs. Arătând spre panta dealului, a spus printre hohote:

— Se omules calaghios...!

Și, într-adevăr, în mijlocul fâneței de pe coastă se zărea un fel de boccea alburie aducând a om, cu brațe și picioare, dar parcă puse invers. Am descălecat, i-am dat lui Sigríður copilul și m-am dus să mă uit mai îndeaproape la ciudata arătare, care s-a dovedit a fi o bătrânică ce-și prinsese juponul într-un colț de piatră pe când încerca să treacă peste zid. Rămăsese atârnată acolo, cu picioarele în sus, o zi întreagă. Am ajutat-o să se desprindă și să se pună pe picioare, după care, de îndată ce și-a mai venit în fire, ne-a spus ce se petrecuse la ferma acum distrusă și abandonată. Localnicii intraseră în panică la vederea corăbiilor care se apropiau și, pentru ca presupușii pirați să nu găsească nimic bun de jefuit, au distrus tot ce-au putut, au dat foc bunurilor pe care le aveau sau le-au azvârlit în mlaștini, apoi au fugit să se ascundă prin stâncării și pe platouri. Atât de mare le era spaima, încât pe ea o lăsaseră în urmă, atârnată cu capul în jos ca o cămașă de noapte pusă la uscat pe sârmă. La întrebările noastre, bătrânica a răspuns că era aproape sigură, deși îi văzuse doar de-a-ndoaselea, că așa-zișii pirați își continuaseră drumul către sud, spre Steingrímsfjörður. Aceasta a fost prima ocazie de a vedea în ce măsură marile galioane îi puteau înspăimânta pe vecinii noștri din ținut. În aceeași seară, pe la nouă, am coborât de pe pantele înverzite în valea Selárdalur. Splendidul vas era ancorat

în mijlocul fiordului, sub ochii noştri. Pe fâneaţa reverendului Ólafur din Staður se vedea un cort dinspre care răzbătea un miros îmbietor de carne friptă, împreună cu o muzică veselă şi zgomot de voci vorbind într-o limbă străină. Erau nişte pescari din Ţara Bascilor, care veniseră din Spania să-şi încerce norocul la vânat balene în fiordurile islandeze. În săptămânile următoare, nou-veniţii s-au apucat să ridice o mică aşezare de pescari. Se părea că vasele adăpostiseră în pântecele lor un sat întreg, căci cât ai clipi din ochi au apărut un port şi o fierărie, s-au ridicat colibe în care se gătea şi se spăla, ateliere de făcut cherestea şi funii şi cuptoare pentru pregătit uleiul, construite din cărămizi cu o formă surprinzător de regulată. Am trecut adeseori pe la reverendul Ólafur ca să văd cum pescuiau şi pregăteau uleiul. Pastorul, care se înţelegea bine cu pescarii, le-a arătat cu dragă inimă cele mai bune locuri, pentru că, zicea el, ne făceau un bine împuţinând aceşti monştri, mai ales de când islandezii înşişi îşi pierduseră îndemânarea la mânuit harponul. Era o adevărată plăcere să vezi cu câtă pricepere omorau bascii balenele, folosind o combinaţie de viclenie, curaj şi îndemânare de invidiat. Noi, cei rămaşi la ţărm, ne veseleam adeseori urmărind cum bărcile pescarilor suiau pe crestele înroşite şi înspumate ale valurilor, în timp ce titanii mărilor se zvârcoleau în propriul sânge. Prin ţinut s-a răspândit repede vestea că spaniolii nu foloseau decât grăsimea balenelor, iar nătângii care ajunseseră la sapă de lemn distrugându-şi singuri fermele atunci când zăriseră corăbiile au început să se adune în jurul aşezării lor. Pescarii s-au arătat foarte generoşi, acceptând să le

vândă carnea în schimbul unor mărunțișuri – ciorapi de lână și nasturi din os – pe care localnicii le dădeau la schimb, cu preotul servind drept intermediar al acestui comerț care le-a salvat viața bieților amărâți. Însă evenimentul cel mai important a fost vizita noului prefect din Vestfirðir, tânărul Ari Magnússon, care își făcuse studiile la Hamburg. După ce a cercetat așezarea și a stat de vorbă cu străinii și cu localnicii, interesându-se de activitățile lor, a căzut la înțelegere cu căpitanul flotei basce, Señor Juan de Argaratte, asupra unei taxe de o zecime din fiecare captură, plătită fie în ulei de balenă, fie cu echivalentul acestuia în argint. Era o înțelegere convenabilă pentru ambele părți, dar spaniolii au încredințat permisul spre păstrare preotului din Staður, pentru cazul în care flota avea să fie condusă în anii următori de alți căpitani. În vara aceea au fost vânate șaptesprezece balene, iar pescarii s-au arătat foarte mulțumiți. La sfârșitul lui septembrie, de praznicul Sfântului Arhanghel Mihail, au desfăcut bucată cu bucată așezarea temporară și au ridicat pânzele. Au ajuns acasă cu bine, iar călătoria lor a fost sărbătorită în toată Țara Bascilor, unde s-a răspândit cu iuțeală vestea că în oceanele înghețate din preajma coastelor Islandei se găsesc balene din belșug. În mai 1614, douăzeci și șase de baleniere au pornit pe mare din diferite așezări din nordul Spaniei, dar, în urma unor atacuri ale corsarilor englezi, doar zece au ajuns la destinație. La fel ca înainte, pescarii și-au instalat tabăra și cuptoarele pentru ulei la Steingrímsfjörður; alții s-au așezat mai spre nord, în golfurile și limanurile peninsulei Vestfirðir. Relațiile cu localnicii au rămas la fel de prietenoase, comerțul a înflorit,

iar aprovizionarea mergea bine de ambele părți. Fermierii, care aveau mai multe bunuri de dat la schimb decât în anul dinainte, au pus deoparte suficientă carne de balenă pentru iarnă, uscată sau în saramură, iar spaniolii au primit drept plată viței și oi vii, lapte și unt proaspăt. Dar apoi reverendul Ólafur din Staður a murit. Înmormântarea lui a fost o ceremonie memorabilă. Slujba care a avut loc în biserica unde slujise a fost una protestantă, însă afară bascii au ținut și ei o liturghie catolică în memoria binefăcătorului lor, sub conducerea lui Peter Timonierul, un francez de pe Nuestra Señora del Carmen, vasul căpitanului Juan Argaratte, care mi-a dat voie să asist. Totuși, cum asemenea ritualuri papistașe și păgâne nu se mai văzuseră în Islanda de o viață de om, slujba a fost primită cu un amestec de indignare și teamă. Între biserică și tabără era un du-te-vino neîntrerupt. Pretextând o chemare a naturii, localnicii se ghemuiau lângă zidul cimitirului, cu pantalonii în vine; în răstimpul neobișnuit de lung cât le lua să-și facă nevoile, ochii lor urmăreau cu aviditate spectacolul liturghiei papistașe. După care intrau, cutremurându-se, în biserică și le porunceau femeilor și copiilor să nu cumva să iasă, ca să nu se smintească văzând ce fac ereticii. Dar nu toată suflarea venise la Staður ca să-l însoțească pe ultimul drum pe reverendul Ólafur, păstrătorul păcii. În timp ce din cădelnița preotului catolic se înălțau nori de fum înmiresmat, câțiva fermieri s-au strecurat într-un mic golf aflat la oarecare depărtare ca să fure carnea unei balene pe jumătate jupuite pe care bascii o trăseseră pe plajă. Acest incident a pus capăt

bunelor relații și, în afara prefectului din Ögur, nu mai rămăsese nimeni care să țină în frâu mulțimea. Însă acesta n-a luat în seamă protestele căpitanilor cu privire la furtul cărnii și i-a tratat drept „păgâni mincinoși", căci pusese la cale un plan prin care să profite de pe urma lor încă și mai mult decât înainte. În iarna care avea să vină, Ari Magnússon intenționa s-o ceară în căsătorie pe Kristín, fiica episcopului Guðbrandur din Hólar, iar pentru a se arăta vrednic de ea avea nevoie să-și sporească serios veniturile. Demnitatea de prefect îi adusese mai puține câștiguri decât se așteptase și, cu toate că taxa pe care o încasa de pe urma pescuitului de balene era considerabilă, profitul astfel obținut nu ajungea. Prin urmare, mai-marele din Ögur a pus capăt schimburilor comerciale cu pescarii de balene, sub cuvânt că activitatea lor era interzisă printr-un decret regal pe care el însuși îl încălcase atunci când le acordase permisul. În același timp, a început să răspândească tot felul de zvonuri despre purtarea lor trufașă. Pentru călătoria de întoarcere, pescarii au fost nevoiți să-și cumpere proviziile numai de la el. Carnea de balenă pe care a primit-o în schimbul oilor, laptelui și untului a vândut-o apoi localnicilor la un preț mult mai mare decât acela pe care îl cereau pescarii, iar acest comerț a nemulțumit pe toată lumea, mai puțin pe el.

Un baros, trei cuie, un trunchi de copac și o bârnă orizontală. Oare când s-a întâmplat pentru prima oară ca un meșter tâmplar să învârtă între degete un cui și, privind

la ciocanul care-i atârna la cingătoare, să vadă în față nu obiectul pe care trebuia să-l făurească, ci pe fratele său răstignit pe cruce? Cărui pescar i-a venit mai întâi ideea să străpungă carnea unui om cu cârlige mari și mici? Care fierar, scoțând cleștii înroșiți în foc, a simțit primul nevoia de a strivi cu ei sânul surorii sale? Care samsar de cai a avut ideea strălucită de a pune biciul pe spinarea propriului comis sau de a-și împrumuta armăsarii încă neîmblânziți magistraților pentru a-i folosi să smulgă membrele unor condamnați legați de vii între aceștia? Ce naturalist vede focul și apa ca pe niște căi de a îneca și-a arde oameni sau vântul și plantele ca pe niște mijloace de a-i omorî prin însetare ori otrăvire? Cine s-a gândit mai întâi să se folosească de unelte ca de niște instrumente de tortură? Cum se face că toate aceste obiecte utile se transformă cu atâta ușurință în mâna unui om în arme ucigătoare? De ce un cuțit nu poate fi folosit doar la cioplit lemnul, la tăiat carnea de oaie și la scos rădăcini de angelică? De ce lama ascuțită își găsește invariabil drumul spre beregata unui semen? Și cum se poate ca aceste arme însângerate să-și reia apoi vechea întrebuințare? Nimeni nu știe, iar eu mai puțin decât alții. Astăzi găsești în Strandir unelte de care nu ne putem lipsi în viața de zi cu zi, dar care cu douăzeci și doi de ani în urmă au fost folosite pentru a săvârși atrocități cumplite, asemenea celor care se slujeau de ele. Daltă, burghiu, topor, târnăcop, cazma, toate au devenit arme în mâinile lor. Soarta îngrozitoare a prietenilor basci mi-a rămas în minte ca o succesiune de imagini arzătoare asemenea flăcărilor dintr-un cuptor. Dând la o parte învelitoarea din piei de oaie, mă rostogolesc

din pat pe podeaua bucătăriei, apoi mă ridic cu greu și ies în goană din colibă, îmbrăcat doar în cămașă și izmene. Noaptea de iarnă mă lovește ca o palmă înghețată și, pentru o clipă fericită, amintirile care mă ard se depărtează. Dar iarăși se încing cu o forță înzecită și, pe fundalul acelor scene de insuportabilă oroare, se aud versurile *Baladei spaniole* pe care prietenul meu Láfi Vrăjitorul a compus-o în primele zile ale lui 1615 la îndemnul lui Ari Magnússon, care și-a trimis apoi poetul să recite această infernală născocire pe la petrecerile din întreg ținutul. Iată ce recita Láfi cu vocea lui scârțâită, insistentă, sugându-și dinții stricați după fiecare vers:

Vin la noi străinii pușI pe jefuit,
ca să ne răpească ce-am agonisit:
turme, păsări, vite, banul cel muncit.

Viscolul când urlă, gerul când se lasă,
nu-i nici firimitură de pâine pe masă;
unt, pește, făină, ne iau tot din casă.

Ținându-ne plânsul, privim în tăcere,
copleșiți de ură, spaimă și durere,
cum se pleacă totul sub a lor putere.

Mai-marele din Ögur s-a folosit, așadar, de bietul Láfi ca să atâțe flăcările spaimei și urii localnicilor față de spanioli. Dacă balenierele aveau să revină vreodată în Vestfirðir, singurul om cu care puteau face comerț era tiranul însuși. Aceste versuri provocatoare au fost recitate

de atâtea ori, încât la venirea verii oamenii ajunseseră să se încreadă în conținutul lor mai abitir decât în propriile amintiri despre relațiile cordiale cu eroii de peste mări. Și iată că, în primele zile ale lui iunie, trei baleniere au tras la țărm după o călătorie primejdioasă pe marea care, în ciuda anotimpului anunțat de calendar, era încă plină de ghețari plutitori. La început s-a mai găsit câte un fermier care să facă schimburi cu pescarii, dar asta n-a durat prea mult, căci Ari Magnússon mergea peste tot, adulmecând oalele de pe foc, iar mirosul cărnii de balenă era ușor de recunoscut. Domingo de Arguirre și Esteban de Tellaria, căpitanii celor două vase mai mici, cunoscuseră cu siguranță și condiții mai vitrege în timpul ședерii lor pe Jan Mayen. Dar cel de-al treilea era la prima sa călătorie în Islanda și nu înțelegea de ce atât tovarășii săi, cât și țăranii supuși de prin partea locului trebuiau să respecte interdicția prefectului. Numele acestui căpitan era Martinus de Villefranca – un tânăr de mare viitor, care preluase comanda corabiei Nuestra Señora del Carmen. Îl avea drept ajutor pe bunul meu prieten Peter Timonierul, dar, în ciuda avertismentelor acestuia, nu încape îndoială c-a acceptat din când în când să facă schimburi cu câte un păstor de pe coastă. Martinus era nu doar un bărbat foarte arătos, ci și un om plin de curaj și făcea ceea ce nici un alt căpitan nu mai făcuse: își însoțea oamenii pe bărcile de pescuit. Vara s-a scurs astfel, cu schimburi modeste, pescuit fără spor și nenumărate accidente. Însă adevăratul efect al deciziei prefectului din Ögur s-a arătat în toamnă, când balenierele s-au pregătit să ia calea de întoarcere spre Țara Bascilor cu puțina lor pradă. Vremea

era deja iernatică, o pânză de gheață acoperea suprafața fiordului și de săptămâni întregi cerul rămăsese întunecat din zori și până la asfințit. Mă îndepărtez de ușa colibei înotând prin zăpadă, abandonând adăpostul precar pe care pereții acesteia mi-l oferă în calea vântului ce bate dinspre nord, și mă îndrept către poalele colinei, unde viscolul suflă cu și mai multă putere, dar tot nu ajunge ca să stingă flăcările acestui coșmar. Pe dinafară sunt înghețat, pe dinăuntru mă mistuie focul. Pe nouăsprezece septembrie, în marțea de după sărbătoarea Sfântului Apostol Matei, balenierele s-au adunat în golful cunoscut acum sub numele de Reykjafjörður, Fiordul Încețoșat, dar care atunci se chema Skrímslafjörður, Fiordul Monstrului. Acolo, căpitanii și-au împărțit încărcătura și s-au pregătit pentru drumul de întoarcere spre casă. Cu toate că prada nu era la fel de bună ca în alți ani, pescarii se bucurau că sezonul de pescuit se încheiase și cântecele lor au răzbătut spre țărm până în zori. Dar apoi vântul s-a întețit și s-a stârnit o furtună puternică. În timpul nopții, aisbergurile se adunaseră în calea corăbiilor lui Esteban și Domingo și, înainte ca aceștia să poată lua măsuri, navele au rupt ancora și au fost împinse de ghețari spre stânci, unde s-au lovit una de alta. Însă experiența celor doi căpitani și-a spus cuvântul, iar aceștia au reușit să se desprindă și să iasă în larg. La rândul său, tânărul Martinus a izbutit să ridice ancora și să se îndrepte spre gura fiordului, dar acolo a trebuit să se declare învins și să lase vasul să plutească în voia vântului sălbatic, care l-a purtat spre o plajă stâncoasă unde s-a clătinat un timp în apa joasă de la țărm până când chila de lemn a cedat și s-a

despicat cu un trosnet. Cârma s-a rupt, apoi apa a început să pătrundă prin spărturile din chilă. Scoțându-și cărțuliile de rugăciuni, membrii echipajului au început să se roage cu lacrimi. Când vestea despre accident a ajuns la urechile lui Ari din Ögur, acesta a pus să se sune goarna pentru bătălie împotriva naufragiaților, cerându-le țăranilor să participe cu propriile arme și promițându-le în schimb o parte din pradă pentru fiecare dușman răpus. Dintre toți cei din Strandir, doar eu am refuzat să mă alătur, spunând că am treburi urgente în sud, în peninsula Snæfellsnes, și că prefer să plătesc taxa cuvenită pentru neprezentare mai degrabă decât să nu-mi țin cuvântul față de cel care mă așteaptă acolo. N-am avut destul curaj să spun sus și tare că această expediție e o crimă josnică, dar chiar și așa refuzul meu de a-i însoți a fost de ajuns pentru a-mi atrage amenințările și blestemele prefectului, care a avut grijă după aceea să facă în așa fel încât să se adeverească toate. Ari ar fi pus să fiu omorât pe loc dacă ar fi știut că, după moartea reverendului Ólafur, devenisem păstrătorul contractului încheiat de el cu spaniolii, pe care mai întâi îi înșelase cu vicleșugurile lui, iar acum voia să-i ucidă și să-i jefuiască. În timp ce bascii încercau să ajungă la țărm, unii înotând printre rămășițele epavei, alții târându-se pe gheață și pe stâncile ascuțite, țăranii s-au înarmat cu uneltele pe care le aveau la îndemână și au pornit împotriva naufragiaților. L-au prins mai întâi pe Peter Timonierul, care, împreună cu un mic grup de marinari, căutase adăpost într-o colibă de pescari abandonată. Acolo au fost surprinși în somn; capul lui Peter se odihnea pe o psaltire când a fost sfărâmat de o lovitură

de ciocan; apoi un cuțit i-a străpuns inima, ieșindu-i prin spate. Alături de el dormea Lazarus, un ins voinic care, auzind zgomotul înfundat al izbiturii, s-a trezit și a încercat să fugă. Cu tendoanele tăiate în dosul genunchilor, a căzut la pământ și toți cei din preajmă s-au năpustit asupra lui, dar chiar și așa au avut mult de furcă până să-l răpună. Într-o încăpere alăturată l-au găsit pe bărbierul echipajului, împreună cu alți doi matrozi; au fost măcuiți toți trei. Trupurile morților au fost despuiate de veșminte și întinse pe niște năsălii improvizate. Atunci vajnicii războinici au văzut la pieptul lui Peter două obiecte, micul relicvar și crucifixul, despre care au crezut că sunt unelte vrăjitorești; în ciuda faptului că acestea nu păreau să aibă vreo putere, din moment ce nu reușiseră să-și salveze de la moarte posesorul, nimeni n-a îndrăznit să le atingă. Morții au fost cărați apoi la marginea unei stânci, unde, însângerați și goi, au fost legați laolaltă și aruncați în mare ca niște păgâni, nu ca niște bieți creștini nevinovați. Un fulger de forma unei săbii a lovit coasta muntelui, iar comandantul a declarat că acesta este un semn al victoriei. După ce a străbătut îndărăt golful, pe o furtună atât de cumplită, încât bărcile de-abia se puteau ține la suprafață, mulțimea întărâtată a tăbărât asupra fermei părăsite unde se adăpostise Martinus de Villefranca. Acesta putea fi zărit pe fereastră stând lângă foc împreună cu câțiva dintre oamenii lui, în timp ce restul erau adunați în încăperea principală, în jurul unui foc mai mare la care își uscau hainele. Prefectul a pus oameni care să păzească toate ușile și ferestrele, apoi a poruncit să se tragă înăuntru focuri de armă. Din interior s-a auzit

vocea lui Martinus, strigând că nu știa că fărădelegile lui și-ale oamenilor săi erau atât de mari, încât meritau să fie împușcați ca niște câini. Printre atacatori se număra și preotul din Snjáfjöll, pastorul Jón „Tatăl-Strigoiului", căruia i s-a cerut să i se adreseze căpitanului în latină. După parlamentări, Martinus a ieșit din casă, în genunchi și cu mâinile deasupra capului, mulțumindu-i printre lacrimi lui Ari Magnússon că le cruțase viața. Pe când rostea aceste cuvinte, unul dintre atacatori s-a năpustit asupra lui cu un topor și a încercat să-i taie capul, dar l-a nimerit în claviculă, făcându-i doar o rană ușoară. Martinus s-a ferit din calea armei și a luat-o la goană spre mare. De la distanță părea să stea întins pe valuri și să-și lovească, pe rând, ba capul, ba coapsa; înota când pe burtă, când pe spate, cu brațele rotindu-se prin aer și capul întors într-o parte și-n alta. După îndelungi discuții, în urmărirea acestui viking a fost trimisă o barcă încărcată cu oameni, arme și pietre. Văzându-i, Martinus a înotat tot mai departe spre larg, cântând în latină. Priceperea lui la cântat li s-a părut multora uimitoare. Cei din barcă îl urmăreau cu o hotărâre îndârjită, dar căpitanul înota ca o focă sau ca un pește; unul dintre atacatori s-a lăudat totuși că l-a lovit cu o suliță în timp ce se cufunda pe sub chilă. Doar atunci când băiatul unui fermier a reușit să-l izbească în frunte cu o piatră au început să-l lase puterile. A fost adus la țărm și dezbrăcat de haine. Pe când zăcea gol pe nisip, cu ochii închiși și gemând de durere, unul dintre eroii acestei bătălii l-a lovit cu cuțitul, despicându-l de la piept până la vintre. Martinus s-a zbătut violent, s-a ghemuit, apoi a izbutit să se ridice în patru labe, dar

măruntaiele i s-au revărsat pe nisip și a căzut nemișcat. Adunătura pusă pe măcel s-a cutremurat de râs și mulți s-au înghesuit să vadă priveliștea, însă nu se distingea nimic, căci totul era înecat în sânge. În cele din urmă, corpul ciopârțit a fost azvârlit în mare. În momentul acela furtuna s-a potolit, fapt pe care localnicii l-au pus pe seama puterilor oculte ale trupului acestui mag străin. Apoi a urmat ultimul asalt împotriva bascilor încă în viață și, în sfârșit, din echipajul de pe Nuestra Señora del Carmen n-a mai rămas nimeni care să ceară îndurare. La toate ușile și ferestrele fermei au fost puse santinele și în acoperișul căptușit cu brazde înierbate s-a făcut o gaură. Fratele mai mic al prefectului s-a suit pe acoperiș și i-a împușcat unul câte unul cu pistolul. În timp ce unul cădea, ceilalți încercau să se ascundă prin unghere și pe sub paturi, drept pentru care un alt om a fost trimis înăuntru, înarmat cu o furcă, pentru a-i scoate de acolo și a-i mâna spre mijlocul încăperii, unde puteau fi împușcați mai ușor. Bătălia a încetat odată cu moartea ultimului spaniol, până și a celui mai puternic dintre ei, de care mulți se temuseră, gândindu-se că va fi greu de răpus chiar și neînarmat cum era. La urmă, când atacatorii credeau că le făcuseră de petrecanie tuturor, au dat peste Martin cel sărac cu duhul, dogarul de pe Nuestra Señora del Carmen, care se ascunsese în grajd și-și petrecuse toată noaptea întins în iesle. Pe cel care-l găsise nu l-a lăsat inima să-l ucidă și l-a condus afară, în fața tovarășilor săi. Bietul de el a îngenuncheat înaintea lor, bălmăjind „Christus, Christus“ și implorând să i se cruțe viața, iar Ari Magnússon a decis să fie luat prizonier, dar să i se

arate îndurare. Însă cei puși să-l păzească, în loc să-l ducă de acolo, l-au împins în mijlocul mulțimii, unde cineva l-a lovit în frunte cu un vătrai, iar altul l-a izbit în ceafă cu o lopată de curățat bălegarul, omorându-l pe loc. Moartea lui Martin cel sărac cu duhul a marcat sfârșitul bătăliei; victoria era de partea haitei din Ögur. Acum războinicii erau nerăbdători să-și împartă prada promisă, dar iată că înțelegerea inițială a căzut: prefectul a declarat că toate bunurile de valoare rămase pe epavă sau purtate de valuri la mal sunt proprietatea coroanei și nimeni nu are dreptul să le atingă, în afară de el. Țăranii puteau păstra hainele pătate de sânge ale pescarilor, dar cuțitul mare și greu al lui Martinus și alte obiecte recuperate în urma naufragiului aveau să fie duse la Ögur. La fel ca înainte, trupurile goale ale celor uciși au fost aruncate în mare, după ce au fost mai întâi batjocorite în fel și chip, căci prefectul le dăduse voie oamenilor săi să facă tot ce pofteau. Drept pentru care spaniolii au fost castrați, li s-au scos ochii, li s-au tăiat beregata și urechile și li s-a străpuns pântecul. Apoi au fost legați laolaltă cu funii trecute prin grumaz și prin coapse, asemenea unor pești înșirați la uscat, dar marea îi aducea mereu la țărm, deși erau azvârliți în valuri tot mai departe, căci localnicilor li se interzisese să-i îngroape sau să-i acopere cu pietre sub amenințarea biciului sau a confiscării tuturor bunurilor. Până și numele locului unde s-a petrecut măcelul a fost schimbat cu unul mai rău, pentru că frumusețea peisajului nu-i impresiona câtuși de puțin pe cei care le veniseră de hac pescarilor basci: valea ce mai înainte se chemase Unaðsdalur sau Valea Încântărilor avea să se numească de acum înainte

doar Dalur, Valea. Sólvellir, Câmpiile Însorite, au devenit Harðbalar, Pășunile Stâncoase. Bjartifoss, Cascada Luminoasă, se va chema Magrifoss, Cascada Săracă. Coasta stâncoasă cu șei înflorite care odinioară purta numele de Coasta Însorită a devenit Stânca Neagră. Iar promontoriului cunoscut altădată drept al Bărcii, localnicii din Ögur îi spun acum Óbótatangi, Promontoriul Fărădelegilor, căci acesta a fost locul unde valurile au adus la țărm majoritatea trupurilor care au plutit acolo, în preajma debarcaderului lui Ari Magnússon, un răstimp îndelungat, spre bucuria păsărilor de pradă și ca avertisment pentru supușii prefectului. Vai mie, acestea sunt viziunile de coșmar care îl îndeamnă pe un biet bătrân să-și părăsească adăpostul doar în cămașă și izmene și să iasă din colibă, în bătaia viscolului, în cea mai întunecată noapte a anului. Dar degeaba, îngrozitoarele imagini refuză să dispară.

ACUL OTRĂVIT: *o creatură periculoasă, subțire ca un fir de pai, care trăiește în nisipul de pe țărm. Se ascunde adeseori printre algele ude, unde se zvârcolește ca un vierme, iar înțepătura ei străpunge pielea ca un ac. Se știe că a pricinuit în numeroase rânduri moartea năprasnică a copiilor ieșiți să culeagă alge.*

Înot. Înot cu mișcări puternice ale brațelor, aproape de suprafața apei, iar lumina lunii îmi strălucește pe umerii uzi atunci când se ivesc pentru o clipă dintre valuri.

Întorc capul ba într-o parte, ba în alta, inspirând peste umărul stâng, expirând peste cel drept. Izbesc apa cu picioarele, ridicând jerbe de spumă; nori de stropi îmi înconjoară gleznele. Am ajuns la mijlocul fiordului, în fața mea se deschide largul mării; de ambele părți, crestele acoperite cu zăpadă domină plajele negre și stâncoase. În spate, peste mugetul mării, aud chemări și strigăte, dar nu pot încetini ritmul, nu am timp să mă opresc și să văd la ce distanță se află barca urmăritorilor mei. Apa e rece, curentul puternic ba mă poartă cu iuțeală înainte, ba mă trage puternic îndărăt – trebuie să știu dacă am vreo șansă să ajung la țărm înaintea lor. Mă opresc și bat apa; urmăritorii mei sunt într-o barcă cu opt vâsle, fiecare mânuită de câte un vâslaș, iar alți cinci se uită după mine, doi la pupa, trei la prora, toți înarmați cu pietre în afară de bărbatul impunător care stă lângă catarg, în picioare, deși barca se clatină pe valuri. Acesta, Ari Magnússon din Ögur, este cel care îi conduce, cu mâna încleștată pe un harpon furat. Cămașa mea albă strălucește în lumină în timp ce mă întorc pe burtă și mă apuc iarăși să înot. Din barcă răsună un strigăt triumfător, iar în clipa următoare pietrele încep să plouă în jurul meu. Una mă izbește în umărul drept cu o bufnitură, însă din cauza frigului nu simt durerea. Nu am unde să mă duc decât în jos. Îmi umplu plămânii cu aer și mă scufund. Zgomotele lumii încetează deodată, strigătele ascuțite ale urmăritorilor devin un murmur înăbușit, însoțit de zgomotul valurilor și de propriile mele icnete ostenite. Mă cufund în apă ca un pinguin, străbătând-o cu lovituri puternice de brațe, asemenea păsării care dă din aripile-i boante în apa mică

și limpede de la țărm, într-o dimineață de vară. Tot mai adânc și mai adânc, dar marea iernatică nu e limpede, ci tulbure și cenușie – mai adânc, da, mai adânc –, până când aerul pare să-mi explodeze în plămâni și suprafața apei e prea departe ca s-o mai pot ajunge. Însă, în loc să expir, îmi țin răsuflarea și înot încă și mai jos, deși toți mușchii îmi ard și mă dor ca izbiți de un ciocan. Apoi adâncul mării se limpezește; încetul cu încetul, apa tulbure e luminată de o palidă lucire cenușie și, cu cât mă cufund mai mult, cu atât luminițele care străbat apa devin mai puternice și mai strălucitoare, ca niște scântei ce țâșnesc din fierul lovit pe nicovală, mii de sori orbitori rotindu-se în jurul feței mele asemenea grăunțelor de nisip într-o furtună. Mă las păgubaș, nu mai pot înainta. Îmi îndrept trupul în apă, deschid larg gura și, încleștându-mi pumnii pe piept, încerc să strig, cu ultima suflare:

— Doamne, ai milă de mine...

Apa sărată și fierbinte a mării îmi pătrunde în plămâni, îmi umple gâtlejul și gura, mă copleșește oboseala și trupul umflat începe iar să se scufunde. Alunec tot mai jos prin undele cenușii, ca un om care coboară panta unui munte printr-un val de nori. Departe, deasupra mea, barca se întoarce la țărm; Ari din Ögur și tovarășii săi au renunțat la urmărire. Deodată, mi se pare că de pe simțurile mele s-a ridicat un văl. Prin apa verde a oceanului văd până departe în jur, în larg până spre Marea Groenlandei și-n jos până la fundul nisipos al fiordului. Acolo, sub picioarele mele, la poalele stâncii din mijlocul golfului, se află izvorul acelei lumini: o inimă cât oul de presură. E cioplită din lemn lustruit de abanos și încinsă

cu o cunună de spini din os; flăcări de bronz marchează locul în care cele două părți ar trebui să se unească, pentru că inima de abanos este pe jumătate despicată, iar în adâncul ei se zărește obiectul luminos: un mic crucifix de argint împodobit cu lacrimi aurite. Razele de lumină care țâșnesc din el iluminează sumbrul mormânt unde odihnește cel pe care am venit să-l caut: Peter Timonierul, ale cărui rămășițe pământești zac sub o bucată de bazalt lustruită de valuri pe care ucigașii lui au aruncat-o peste el în mare. Pletele cenușii ca piatra îi înconjoară creștetul despicat de lovitura de topor, dănțuind prin apă asemenea algelor încâlcite printre coastele sale sfărâmate, cu degetele verzi adunate în jurul comorii ce se odihnește pe pieptul strivit. În Ziua Judecății, ajuns la porțile Împărăției, Peter va arăta semnul acesta, pe când ucigașii săi nu vor avea în mâinile goale decât șiroaie de sânge de la victimele lor. În clipa în care picioarele mele ating fundul mării, omul din adâncuri începe să se miște. Întorcându-și spre mine capul sfărâmat de lovituri, îmi urează ziua bună, deși de-acum e trecut de miezul nopții.

— *Angetorre!*

Îi răspund la salut cu jumătate de gură, căci regăsirea noastră nu e niciodată una fericită:

— Seara bună.

Întâlnirile mele cu Peter Timonierul încep mereu la fel; trecându-și repede vârful limbii negre peste buze, el spune:

— *Presenta for mi berrua usnia eta berria bura.*

Iar eu îi răspund sec:

— Aici nu-ți trebuie nici lapte cald, nici unt proaspăt.

La care Peter zice oftând:

— Mult mai trebuie să aştepte un răposat după o îmbucătură...

Şi, de regulă, formalităţile se încheie cu mine făcând semnul crucii peste amândoi şi spunând:

— Fie ca aşteptarea unui loc la masa Tatălui să fie scurtă.

Doar că de data asta, în locul obişnuitului răspuns, scot bucata de pânză maronie cu fragmentele din lemnul Crucii şi i-o arăt, apoi i-o leg la gât, alături de crucifixul strălucitor. Peter mă priveşte în tăcere, aşteptând să termin şi să mă aşez lângă el pe stâncă, apoi zice:

— M-a întristat să aflu despre moartea Señorei Sigríður, bătrâne prieten. Condoleanţe...

Îi mulţumesc printr-un murmur.

Peter continuă:

— Lovitura a căzut iarăşi în acelaşi loc; încă o dată, un ins nevinovat a plătit cu viaţa pentru ajutorul pe care mi l-ai dat mie şi tovarăşilor mei; încă o dată, inima îţi sângerează pentru mila şi curajul pe care le-ai arătat – trebuie să fie o proastă răsplată şi o săracă mulţumire pentru faptele tale bune să-l vezi pe omul acela însetat de sânge îmbuibându-se pe scaunul lui, pe când toţi cei dragi ai tăi, mari şi mici, odihnesc în ţărână... Cu mult timp în urmă, mi-ai spus că Señora Sigríður te-a lăudat pentru că ai refuzat să răspunzi chemării lui Ari Magnússon şi să ridici armele împotriva noastră, nişte naufragiaţi fără apărare, iar mai târziu pentru că ai aşternut în scris o mărturie a nemilosului atac la care ne-au supus vecinii noştri, la îndemnul prefectului din Ögur; făcând acestea,

zicea ea, ai păstrat intactă imaginea acelui Jónas Pálmason care a cucerit-o în tinerețe.

— Cu siguranță, asta a impresionat-o mai mult decât faptul că am supus fantoma din Snjáfjöll, ce mi-a adus atâta faimă. Când am scăpat lumea de spiritul cel rău pe care, prin purtarea-i haină, pastorul Jón l-a stârnit împotriva lui, m-a numit „gunoierul Satanei"...

— A fost o femeie cumsecade, cu judecată dreaptă...

— Și cu un simț al dreptății necruțător. De bună seamă că am meritat această poreclă plină de asprime.

— Ai dovedit mult curaj întorcându-le spatele acelor oameni care te-au lăudat pentru fapta săvârșită; te-ai arătat drept când ai dat mărturie despre atrocitățile pe care cei ce le-au săvârșit le-au crezut uitate... Și, așternând cele văzute pe hârtie, nu numai că ai restabilit adevărul celor întâmplate, ci ne-ai și redat nouă, biete leșuri putrezite, vocea pe care ne-au răpit-o țăranii însetați de sânge cu uneltele lor preschimbate-n arme... Ai fost de partea victimelor, nu a ucigașilor, te-ai ridicat împotriva celor răi... Iar în Ziua Judecății vom da și noi mărturie în favoarea acestei perechi de oameni drepți, Señor Jónas și Señora Sigríður, ca să-și primească răsplata cuvenită... Iartă...

Din gura lui Peter Timonierul iese târâș un crab. Marinarul tușește și dă să-și reia vorba, dar alt crab, mai mare, îi urmează primului. Peter scuipă o gură de nisip. Când al treilea crab, cel mai mare de până acum, începe să-și croiască drum printre buzele lui, e limpede că întrevederea noastră a luat sfârșit. Împingând cu picioarele în fundul nisipos al golfului, mă îndrept spre suprafața apei

și mă cațăr pe stânci. Apa cenușie a mării îmi țâșnește în jeturi lungi din gură și din nas. Tresar și mă trezesc: sunt întins în pat cu picioarele în sus și capul lângă vatră, vomitându-mi cina pe jumătate mistuită. Noaptea cea mai lungă încă nu s-a încheiat.

V

(Echinocțiul de primăvară, 1639)

Insula se ridică... Se înalță din valuri pe măsură ce mareea atrage apa către larg... Peștii fug de la țărm înspre adânc... Păsările se adună, urmând refluxul, și ciugulesc prin apa joasă de la mal... Marea se retrage rapid, ca o mănușă de mătase de pe mâna unei fete... Niște alge maronii-violete strălucesc în soarele dimineții, umflate, vulnerabile... La baza stâncii negre pe care se sprijină insula se văd încă și mai multe... Snopi întregi de alge îi șiroiesc pe poale... În jurul meu, întreaga lume se colorează în verde... Tulpinile plantelor se umflă de sevă... Iarba, ieri ofilită și prăfoasă, se unduiește azi pe coline asemenea unor flăcări verzi, strălucitoare... Adierea parfumată a vântului are un iz de păpădie galbenă ca soarele... Marea se îndepărtează tot mai mult, suptă către larg... Firele rare de păr alb îmi flutură în vânt, peste frunte, peste ochi... Briza proaspătă suflă dinspre răsărit spre sud, către golful Trévík... În curând, condițiile pentru ce va urma vor fi perfecte... Mă târăsc până la marginea Colinei Aurii și mă uit în zare... Astăzi sper să văd cum cântă insula, să aud sunetul formei sale și să mă asigur astfel că e o coardă în armonie cu Creatorul ei... Și de ce n-ar fi așa? Aici, totul se supune acelorași legi de care ascultă cele făurite timp de șase zile; da, chiar și aici mă

aflu în miezul armoniei... E ușor să gândești astfel când vântul suflă atât de blând, încât nu poți să știi dacă șoaptele lui sunt adresate ierbii sau urechii pe care o mângâie cu un murmur... Căci vântul nu face diferența între oameni și florile mărunte de pe pajiști, după cum se poate vedea când se stârnește o furtună... Unde ar fi oare mai bine să mă așez? În punctul cel mai înalt sau cel mai jos? Pe Colina Aurie sau lângă peștera Gullbjörn? Acolo unde insula își trage răsuflarea sau dincolo, unde expiră lung? Dar ce să fie acest jalnic behăit? Nu-mi dau seama... De unde vine oare? Beee... Sar în picioare și mă uit în jur... Lângă Colnicul Elfilor zace, cu picioarele în sus, o oaie... O oaie neagră, rătăcită... Beee... Simfonia stă să înceapă... Nu poate fi tulburată de behăitul unei oi pierdute... Alerg în jos pe pantă cât mă țin puterile și îmi croiesc drum prin vâlceaua înverzită... Într-un târziu, ajung la poalele colnicului... Oaia se zbate, țintuită pe spate, izbind cu picioarele în aer și uitându-se la mine cu ochi răi și galbeni, gata să mă lovească cu copita... Mă apropii dintr-o parte și o ajut să se ridice... E numai vina ei că s-a băgat în belea... Ce i-a trebuit să pască într-un loc ca ăsta? Plecându-și capul, animalul behăie cu ciudă, de parcă m-ar găsi pe mine vinovat... Nimic nu e mai plin de mânie decât privirea unei oi care crede că are motiv să-ți poarte pică; nici un alt animal nu este mai încredințat că omul e stăpânul lumii și, ca atare, orice nenorocire i se trage de la el... Oaia fornăie... Fornăi și eu... Animalul renunță la gândul de-a mă împunge și se îndreaptă spre colibă... Muzica insulei nu mai contează, acum trebuie să-mi cer

iertare pentru purtarea oii... Cu mâinile încleştate pe pântec, încep:

Ascunsă e casa, iar verdea colină
închide-n adâncu-i neştiute comori.
Urările mele de bine să vină
ca ploaia asupra acestui popor.

Ascultă-mă, blândă şi mare regină,
a elfilor doamnă ce stai în adânc,
încă o dată, arat-a ta milă
spre oaia prostuţă şi moşul nătâng.

Din adâncul colinei, o voce răspunde:

Fii bine-venit, meşter la vorbit,
înţelept şi chibzuit.
Pentru tine şi ai tăi,
când nevoia s-o ivi,
darul nostru vei primi.

Mă înclin adânc în faţa ei, apoi îmi reiau cercetările... Măsor cu privirea terenul între Colina Aurie şi peşteră: între ele se înşiră, în linie dreaptă, asemenea clapelor unui instrument făurit de o mână divină, două stânci, creasta din mijloc şi cea dinspre sud, apoi Colnicul Elfilor, unde mă aflu acum, şi un iaz... Dedesubtul lor, o galerie subterană străbate insula de la răsărit spre apus... Colnicul este acoperit de apă în tot timpul anului, cu excepţia acestei zile; apa se va retrage din gura galeriei de la poalele lui

cu un imens bolborosit, iar tunelul va rămâne liber... Un pescăruș cu aripi strălucitoare se apropie dinspre mare, plutind în voia vântului de la răsărit, mai întâi peste Colina Aurie, apoi peste creasta din mijloc, apoi peste cea dinspre miazăzi și, în fine, peste Colnicul Elfilor... Acum este chiar deasupra mea... Mă rotesc pe loc, urmărindu-l cu privirea, și îi zăresc imaginea oglindită în iaz, apoi dispărând deodată în gura tunelului... Oare ce caută pasărea acolo? A, da, se lasă purtată de curentul de aer care o ridică după aceea spre cer, unde continuă să plutească, lăsând vederii pieptul de un alb care sclipește în soarele dimineții precum penele porumbelului de deasupra unui altar... Și iată că aceeași gură a cărei răsuflare a ridicat pescărușul în văzduh respiră acum din nou... Buze invizibile de aer se lipesc de Colina Aurie și suflă în tunel ca în țeava unui fluier... Îmi țin respirația... Suflarea de vânt trece prin tunelul de stâncă și iese prin gura peșterii pe țărm, intonând prima notă a simfoniei... E o notă joasă, de parcă insula întreagă s-ar alătura acestui cânt... Pământul îmi vibrează sub picioare... Păsăruicile își iau zborul... Oaia se sperie... Un păianjen abia trezit se face ghem... Focile lunecă în mare... Nota răsună lung și puternic... Închid ochii și sufletul meu începe să vibreze împreună cu ea... Mă încearcă o senzație amestecată de venerație și bucurie... Apoi, tot pe neașteptate, se lasă tăcerea... Vântul s-a potolit... Mi-e frig, mă trec fiorii până și pe pielea întinsă a scalpului... Oaia neagră stă cuminte în țarc, cu mușchii încordați... Își mișcă neliniștită fălcile și mă privește acuzator, ca și cum eu aș fi pus la cale această farsă sonoră... Nu, băiete, bătrânul Jónas Pálmason, învățatul mereu cu

nasul în carte, nu are o asemenea putere, deși unii cred că poate invoca forțe neștiute după bunu-i plac... Ia uite, oaie! E cineva aici care se lasă dus de aripile vântului ca într-un joc: pescărușul a fost purtat de adierea sonoră tot mai departe, tot mai sus, silueta lui dă târcoale prin văzduh... Iarba începe iarăși să foșnească... O iau la goană; bătrânele mele picioare strâmbe încă au destulă forță ca să acopere distanța scurtă ce mă desparte de țărm... Ajuns acolo, pășesc încet pe plajă, croindu-mi drum cu grijă pe stâncile alunecoase, atent să nu calc pe algele ude, și mă opresc într-un loc de unde pot vedea gura peșterii; sunt pregătit... De bună seamă că aici sunetul trebuie să fie cel mai puternic... Dinăuntru răzbate miros de alge și se aude plescăitul apei adunate-n bălți... Picăturile cad clipocind din tavan pe stânci, pe grămezile de alge... Din loc în loc, clipocitul e mai limpede, mai ascuțit, de parcă apa n-ar cădea pe stâncă, ci pe ceva mult mai prețios... Aici cred oamenii că se ascunde comoara lui Gold-Björn... Sub Colina Aurie s-ar afla grămezile de aur de la care i se trage numele... Un cufăr plin cu metal strălucitor... Focul lui Ægir, zeul mării, lacrimile Freyjei, suflarea uriașului Þjazi, mai mult aur... O vreme m-am gândit să caut comoara, dar am renunțat... Am fost lipsit de plăcerile vieții prea mult timp ca să mai fiu dornic de aur, poate doar dacă pot să-l fac eu singur... Dar aici nu am cu ce... Îmi pare că, în fundul peșterii, tavanul strălucește cu licăriri albastre... Acolo tunelul coboară spre mare, probabil că ceea ce se vede e lumina zilei... Mirosul de alge devine dintr-odată mai puternic... Briza s-a întețit... Din peșteră par să răsune țipete de albatroși... Sunt păsările adunate-n

stol de cealaltă parte a tunelului, lângă Colina Aurie... Strig spre ele:

— Vino, vânt, vino...

Îmi aud ecoul vocii... Albatroșii au tăcut... Vântul îmi răspunde... E un muget puternic precum al apelor unei cascade... Toate simțurile îmi sunt încordate, zgomotul mă asurzește, ochii mă ustură de briza sărată, nasul și gura mi se umplu cu aerul învârtejit... Mă clatin, dar reușesc să-mi țin echilibrul... Mă aplec, unduindu-mă în vânt asemenea unui fir de iarbă, încercând să rezist forței lui... Hainele îmi flutură și se lipesc de trup... Cusăturile se întind, trosnesc... Apoi vântul scade în intensitate... Încă... Și încă... Încă puțin... Apoi se întețește din nou, urcând treptele portativului, ca notele într-o gamă... Sus și jos... Uneori suflă încet și blând... Alteori se oprește; un deget de aer ține lung o notă, altul aleargă sprinten peste portativ... Apoi altul și altul... Vântul țipă și mugește, murmură și plânge, șuieră și se lamentează... În suflarea lui se amestecă zgomote animalice și cuvinte omenești, coruri întregi cântă-n armonie, cirezi și turme își strigă numele pe rând... Ce simfonie... Îmi pare că vântul de răsărit îmi aduce în urechi toate cântecele pământului deodată, balada cea mai tristă și peanul cel mai plin de bucurie... Parcă ar fi adunat vești din toate colțurile lumii în călătoria lui îndelungată peste continente, deșerturi, păduri, țări, sate și ogoare, după ce a pătruns în palate și colibe, s-a strecurat pe sub bănci și pe sub mese, prin unghere, sub fuste de femei și cămăși de bărbați... Înainte de a mătura totul, s-a urcat până la ceruri, la marginea văzduhului, unde corbii merg să culeagă vești despre lucruri neîntâmplate

încă... Apoi a învălmășit toate acestea în gheme mari de nori pe care le-a trimis, ca pe niște saci de poștă, încoace și încolo prin văzduh, adăugând mereu câte-o fărâmă, până când norii stau să plesnească de povești, după care le croiește drum spre lume... Îi adună ca pe-o căpiță în brațele-i încăpătoare, iar briza mării abia dacă apucă să i se întească peste umăr... Apoi îi împinge cu răsuflarea lui vastă, căutând un loc unde să-și lase povara... Și iată că o insulă se ridică dintre valuri în nord, iar prin mijlocul ei trece un tunel ca o țeavă goală... Vântul deschide larg gura, înghite norii, îi mestecă și, încruntându-și fruntea, se apleacă și își lipește buzele de capătul dinspre răsărit al peșterii... Numele lui este Euros... Și suflă... Și cântă... Și suflă...

ERODIUL: *este o pasăre mare, asemănătoare cu omul, cu coapsele roșii și picioare lungi care îi atârnă în jos în timpul zborului, ca la fluierar atunci când gonește un nepoftit din locurile de cuibărit. Are un glas aparte.*

Stau întins în iarbă lângă iaz, complet epuizat... Insula s-a cufundat în tăcere, apa urcă împinsă de flux... Mă gândesc cât de mult i-ar fi plăcut lui Sigríður să vadă și să audă toate astea... Din fericire, însă, este pe continent cu reverendul Pálmi, altminteri ar fi fost iarăși moartă... Și mă mai gândesc cât de extraordinar i s-ar fi părut acest

eveniment stimatului rector, faimosul și binecuvântatul filosof și apărător al științelor materiale și spirituale, bunul Ole Worm, care s-a milostivit de bietul și nedreptățitul său tovarăș neînsemnat în studiul fenomenelor naturale, Jónas Pálmason din Islanda... Cât mi-aș dori să-i pot trimite în dar această insulă cântătoare, în semn de mulțumire pentru că m-a ocrotit un timp la adăpostul robei sale de profesor; cât mi-aș dori ca unul dintre vasele englezești de pescuit să poată remorca insula până spre sud, la Copenhaga... Dar așa ceva este cu neputință... Va trebui să i-o desenez... O să încerc să-i trimit desenul... Sunt frânt... Capul cărunt îmi cade într-o parte, zac cu brațele și picioarele întinse... Moale ca o păpușă de cârpă abandonată de un copil după o joacă zdravănă... Copilul a plecat la ale lui, păpușa zace uitată într-un ungher... Așa se întâmplă când forțele naturii se joacă un timp cu noi, iar jocul se sfârșește cu victoria celui mai puternic, care lasă în urmă biata jucărie căreia i se perindă prin minte toate cele nefăcute, deși din ele nu s-ar fi ales oricum nimic... Dar astăzi nu simt nici sâcâitoarea îndoială că toate vor reveni la locul lor, nici dureroasa certitudine că munții vor avea mereu creștetul înzăpezit... N-a fost nici cutremur, nici avalanșă... La fel cum jocul rămâne încă în păpușă, muzica insulei continuă în mine... Mă simt plin de inspirație și de povești, plin de poemele pe care zgomotosul vânt de răsărit mi le-a șoptit... Mă simt de parcă aș ști totul! Trupul mi-e plin de întreaga cunoaștere pe care un ins singuratic ar putea-o căpăta fără ajutorul cărților și al dascălilor, al istoriilor ilustrate și al bătrânelor înțelepte... Eu însumi sunt un compendiu care adună

între coperțile de piele tăbăcită toată știința lumii pe foi de pergament împodobite cu miniaturi măiestre și legate cu fire groase din păr de cal, să nu se risipească... Aș ști răspunsul la orice întrebare mi s-ar pune, despre subiecte oricât de însemnate sau mărunte... Pot să descriu cu tot atâta siguranță asprul strigăt de împerechere al ferăstrașului mare, cruzimea balenei cu creastă roșie, ultimele zile ale coloniei groenlandeze, poligamia la negri, forța distrugătoare a prafului de pușcă, un anume tratament pentru diaree sau delicatețea panselei sălbatice... Nimic, absolut nimic, nu mi-e străin... Sunt atotștiutor... Mă apucă un căscat irezistibil... Deschid gura larg, trecându-mi palmele peste obraji... Trag aerul în piept și-l suflu iar cu zgomot, fără să mă tem că spiritele văzduhului vor intra în mine... Îmi lovesc palmele una de alta: las' să vină! În Jónas cel plin ochi de înțelepciune nu mai e loc de ele... Mă simt de parcă cel puțin trei asemenea spirite ar încerca să-și croiască drum deodată prin gura deschisă, pe gâtlej în jos... Le las să încerce în zadar... Le simt cum se izbesc iar și iar de omușorul meu, dar mă tem că vor fi silite să se lase păgubașe... Gâtlejul meu e plin ca un cârnat danez, umflat de cunoștințe despre natura fasolei și a usturoiului, și nimic care seamănă chiar și de departe cu demonii căzuți și egoiști nu poate răzbate prin această umplutură; nu, doar suflarea altruistă a vieții, albastră, limpede și pură, mai poate pătrunde în mine ca să-mi răcorească inima și să-mi hrănească mintea... Mă ridic în capul oaselor... Mă legăn, fără să vreau, când în față, când dintr-o parte într-alta... Mă întind la loc... Poate că întreaga lume mi-a intrat sub piele, dar asta nu înseamnă că s-a

aranjat cu chibzuință... Cum ar fi putut? S-au întâmplat prea multe atunci când simfonia a ajuns la apogeu și ritmul notelor s-a amestecat cu ritmul meu... În mare parte, am primit acest cânt cu brațele deschise, însă au fost momente când m-am întors cu spatele sau am înge-nuncheat... În cinci rânduri, furtuna de note m-a lăsat fără cunoștință... Am scâncit și m-am văitat, am mugit și am gemut... Da, cântul acesta a pătruns în mine în toate modurile cu putință... Foc, aer, pământ, apă... Totul e alcătuit din aceste elemente, chiar și eu... Orice a pătruns în mine este făcut din aceeași substanță ca propria mea ființă, fie că e fierbinte, uscat, rece sau umed... Așa se face că pot găsi locul potrivit pentru orice, asemenea unei clădiri înalte de cel puțin douăsprezece caturi, al cărei spațiu generos e plin de dulapuri cu nenumărate rafturi și scrinuri cu sertare multe... În cele două compartimente ale inimii pun tot ce e cald, luminos, primăvăratic... Povești despre drăgălășenia pruncilor, faptele fecioarelor virtuoase, generozitatea unor fiare; ierburile vindecătoare care trebuie culese în zori, pe rouă; splendide giuvaiere de aur făurite în cinstea sfintei familii și a altor fapturi cerești sau menite să păstreze piele și oase de sfinți și, de bună seamă, pelicanul... Alte lucruri își află loc în sânge, unde pun tot ce-i umed și fierbinte: multe țin de universul femeiesc, de munca femeii, pântecul ei și dragostea față de copii și bărbat, dar alte aspecte feminine își găsesc locul în rinichi, după principiile alchimiei, sau chiar mai jos, în vintre, după cum ne învață astrologia... Și așa le ordonez pe toate, ca un curator al acestei vaste clădiri în care îmi adăpostesc colecția... Clădirea e mare, dar

dărăpănată; foițele de aramă care căptușesc acoperișul turnului lipsesc pe alocuri, iar restul au fost atinse de cocleală; bârnele ce susțin tavanul au putrezit, iar pivnița trebuie curățată... Mă plimb dintr-o încăpere în alta, cu o legătură mare de chei la cingătoare... În mintea mea, străbat coridoare, deschid ușa către rinichi, o închid pe cea care dă înspre vezică, scot obiecte de prin cufere și le atârn de tavan sau le pun pe masa de observație... Și așa, încet-încet, schimb locul lucrurilor adunate-n mine până când fiecare își găsește raftul potrivit... Unul în creier, altul în ficat, altele în membre... Iar când am terminat de rânduit în splină tot ce e melancolic și rece în această lume, dominat de amara bilă neagră dospită în căldarea trupului sau sorbită din cumplite încercări – și, din păcate, sunt mult prea multe lucruri de pus aici: otrăvuri din plante, scoici și pietre; desenul unui om care și-a ucis nevasta cufundându-i capul într-o oală cu terci de orz clocotit; mai multe poeme triste despre vremurile întunecate pe care le trăim, printre care câteva scrise de mine însumi, precum acesta: „un soare negru de păcat / pe ceruri se arată, / iar crima celui vinovat / se cere lăudată"; o bășică de știucă; lama tocită a toporului folosit de Jón Jónsson, călăul în vârstă de optzeci de ani, la execuția lui Björn Þorlákssonar „Cuceritorul", din pricina căreia a fost nevoie de trei duzini de lovituri ca să-i despartă capul de trup; nori întunecați și alte prostii care țin de bila neagră – când toate acestea și-au găsit cuvenitul loc în splină, am ajuns, în sfârșit, la echilibru... Acum mă pot ține pe picioare... Mă ridic cu greu... Mă îndrept de spate... Dacă un om înzestrat cu vedere de vultur ar sta

pe țărmul Islandei și ar privi încoace prin ochean, măsurând insula de la un cap la altul, ar vedea un spectacol uimitor... Pe malul iazului de la marginea dinspre apus ar zări un moș de șaizeci și cinci de ani, într-o haină de pânză roasă, cu capul cărunt ca bumbacul toamna... Ba nu, dacă acest văz miraculos ar putea pătrunde suficient de adânc și de departe, ar zări nu omul, ci clădirea care îmi pare că sunt... O zidire din trunchiuri groase de copaci care și-au tras apa și vigoarea din pământ, înconjurată de ziduri de cărămidă arsă-n foc și uscată la aer:

Un far la marginea lumii...

Iată-mă stând aici, clătinându-mă ușor pe picioare și imaginându-mă aproape măreț...

CORAL: *este numele unei pietre care, atunci când e desprinsă de pe fundul mării de valuri sau furtuni puternice și adusă la suprafață, este verde ca un copac sau ca un lăstar proaspăt, dar apoi se întărește și se colorează în roșu sau pestriț, după nisipul din care a fost scoasă. E un semn prevestitor de furtuni și vreme rea și îl apără pe purtător de troli și trăsnet: înțelepții spun că pe cel care o are asupra lui nu-l lovește fulgerul, după cum sunt ocrotite și corabia, casa ori câmpul unde a fost găsită. De asemenea, purtătorul ei este ferit de magia neagră, căci împiedică efectul farmecelor, iar spiritele rele se feresc de ea. Unii mai zic că acela care posedă un coral se va bucura de bunăstare și va fi bine privit de toată lumea. Dacă este pisată*

și împrăștiată într-o vie sau pe un ogor, va da recolte bogate. Purtată în jurul gâtului, previne bolile de stomac. Și s-a dovedit că, dacă este încinsă în foc până începe să strălucească, apoi cufundată în lapte cald, vindecă lipsa poftei de mâncare sau bolile de intestine. Unii susțin că această piatră este cea descrisă în vechime ca fiind făurită de pitici sau de tritoni.

După prânz a început o ploaie torențială, slăvit fie Domnul cel milostiv... Trag nădejde că această iarnă cumplită s-a sfârșit... Sau cel puțin așa pare... Dacă nu mă înșel, capătul dinspre nord al golfului este încă blocat de o întreagă flotă de aisberguri periculoase... Dar în această privință, ca și în altele, bunul Dumnezeu va pune în balanță faptele fiilor Săi și ne va rândui soarta după cum va înclina talgerul când se încheie socoteala... Nu putem fi siguri că vom avea o primăvară timpurie – și totuși... La sinodul de vara trecută, bunul și nobilul Brynjólfur Sveinsson a fost ales episcop de Skálholt, iar acum trebuie să i se spună Preasfinția Voastră și alte asemenea cuvinte alese care zugrăvesc marea sa dragoste și milă... Drept urmare, unii dintre alegători au trecut din căsuța pe care scrie Creditum în cea superioară, Debitum... Oile s-au îngrămădit laolaltă în staul să se ferească de ploaie, în afară de oaia cea neagră, care a rămas în calea ruperii de nori până când lâna i s-a umplut de apă și abia atunci, târându-se cu greu pe picioare, a venit să li se alăture... Când va începe să se usuce, totul va duhni a lână udă... Le las în pace; oile mele își poartă singure de grijă, ca

să zic așa... Iarna le țin și le hrănesc în curte; primăvara le dau drumul pe câmp, împrăștii în calea lor fânul rămas și las poarta staulului deschisă... Bineînțeles, asta nu înseamnă să te îngrijești de animale, dar eu nu sunt fermier și nici n-am timp de așa ceva... La rândul meu, mă adăpostesc în colibă... Ațât focul, arunc peste el un pumn de așchii de la buștenii aduși de apă și, într-o oală mică de lut, pun la fiert ultimele resturi de măzăriche într-un pic de lapte... Uneori mi-aș dori să stăpânesc arta fumatului de frunze de tutun, care mi se pare o ocupație plăcută pentru cei ce și-o pot permite... Când eram închis în Turnul Albastru, se mai găsea acolo un olandez care fuma seară de seară după cină și îi învăța cu dragă inimă pe alții cum se face... În scurtă vreme, mulți se cuminecau cu câte-o pipă, sorbind cu sete fumul și vorbind puțin, cufundați în gânduri... Eu n-aveam mijloacele să mă alătur acestei școli; da, am fost nevoit să mă lipsesc de multe... Amestec în laptele cu măzăriche un rest de terci rămas de dimineață și mă așez pe pat... Șoarecele iese să mă viziteze... Vine după căldură, căutând mâncare, sperând că Jónas, care niciodată n-a mâncat frumos, va lăsa să-i scape câte-o firimitură... Îl las să se înfrupte, căci îi datorez recunoștință... A ajuns aici plutind pe rămășițele unei case distruse de marea furtună din noiembrie... Nu știu de unde a venit, dar e limpede că vântul a azvârlit în mare resturile unei ferme, iar șoarecele le-a condus încoace... Printre bucățile de bârne se zăreau resturi de haine de-ale foștilor stăpâni ai casei – ciorapi, o haină, rufărie de corp, niște scutece –, dar nu și rămășițe omenești... Șoarecele plutea pe o scândură din căpătâiul unui

pat sculptat cu destulă pricepere, pe care se deslușea scris cu litere mari:

„...NSDOTTIR A DOMNULUI...“

Am înțeles imediat că aceasta era o ghicitoare de genul celor numite Anagrame, cu ajutorul cărora se poate prevesti viitorul, dar în ciuda eforturilor mele n-am reușit să dezleg mai mult decât UNUL SORTIT sau MULT DORIT și nici una dintre aceste variante nu m-a mulțumit... Scândura misterioasă atârnă acum deasupra ușii colibei, iar alte resturi s-au dovedit folositoare ca lemn de foc sau la astupat găurile din pereți și din acoperiș... Ele mi-au salvat viața în februarie, când au fost gerurile cele mai mari... Iau o lingură de fiertură și o arunc pe jos, în fața vetrei... Șoarecele se năpustește îndată asupra ei. Așezat pe vine ca un copil care abia a învățat să meargă, își duce fiertura groasă la bot cu labele din față... După ce a terminat se curățǎ cu grijă, căci fiertura se lipește de mustățile lui ca și de ale mele... Mă umflă râsul, pentru că amândoi suntem caraghioși din cale-afară... Șoarecele tresare, se întrerupe și așteaptă, cu urechile ciulite... Râd din nou, dar forțat de astă dată... Acum înțelege că zgomotul acesta vine de la bătrânul Jónas și-și continuă toaleta... Ridic fără să vreau mâna și bat ușor pătura pe locul de lângă mine, reamintind astfel pentru amândoi că Sigríður nu mai e aici... Când ședeam împreună pe pat, de pildă în zilele cu viscol sau când coliba era îngropată sub zăpadă, se întâmpla ca mâna aceasta să se strecoare

pe sub cămașa soției mele... Palma întinsă îi mângâia ușor spatele, pornind de la șale spre ceafă și apăsând cu blândețe mușchii încordați... Această mângâiere îi prindea bine după o zi de trudă; a fost întotdeauna mult mai muncitoare decât mine și niciodată nu mi-a reproșat acest lucru... Acum duc lipsa trupului pe care-l atingeam...

— Ai mâinile calde, îmi spunea în timp ce-o mângâiam, privindu-mă cu ochii ei cenușii și blânzi ca de focă.

Apoi mâna mea cobora mai jos, masând carnea de pe lângă subsuori, acolo unde durerea se simțea mai tare... Și tot mai jos pe șira spinării, apăsând cu degetele lungi mușchii de pe laturi... După aceea se odihnea îndelung pe șoldul ei, lăsând căldura să treacă de la un trup la altul... Și cu asta treaba ei se încheia, dar uneori, înainte de a o retrage, o mai țineam un timp în josul spatelui Siggăi, acolo unde șira spinării se pierde între formele moi... Ajuns aici, cădeam mereu pe gânduri și-mi spuneam mereu același lucru: că acesta e locul ideal pentru o coadă acoperită cu blană, solzi sau pene... Și mă puneam numaidecât pe cercetat... Sigríður răspundea îndată acestui gest ducându-și mâna la spate și prinzând-o pe a mea... Apoi îmi săruta dosul mâinii și palma și spunea:

— Mulțumesc, dragă, ajunge...

Pentru că atingerea mea nu mai era menită să-i facă plăcere, ci slujea unor scopuri medicale nutrite de gândurile care mi se învălmășeau în minte: în ținuturile tătarilor crește o plantă numită Boramez, al cărei fruct este un miel... Fiecare plantă face doar unul singur, care crește în vârful unei tulpini înalte, răsărite în mijlocul

unui tufiș ca floarea de rubarbă dintre frunze... Mielul se formează înăuntrul unui mugur alb și pufos ca lâna, iar când ajunge la maturitate, începe să behăie cât îl ține gura, și atunci tătarii vin să strângă recolta... Înarmați cu seceri, ies pe câmp și taie mieii de pe tulpină, de care aceștia sunt legați cu un cordon ombilical ca un prunc de mamă... Trebuie să fie o treabă foarte zgomotoasă, dar și răsplata este pe măsură, căci carnea mieilor de Boramez are gust de pește, iar sângele lor e dulce ca mierea... Această formă de reproducere amintește de cea a prundărașului pestrițde la noi, din Islanda, despre care se spune că apare din tulpina unei alge, atâta doar că noi nu-l recoltăm... Se mai știe și că în Finnmark plouă cu șoareci dintr-o specie cunoscută drept *Mus norvegicus*, cărora finlandezii le spun lemingi și care nu se nasc ca majoritatea animalelor cu blană, ci sunt produși din semințe adunate în norii de furtună... Eu însumi am avut ocazia să văd și să ating pielea unei astfel de creaturi în Museum Wormianum... Mereu curiosul și inventivul colecționar a reușit, prin puterea voinței, să facă rost de un specimen care i-a fost trimis de la Bergen, din Norvegia, deși aceste animale sunt foarte greu de găsit chiar și în habitatul lor natural, căci vara se sufocă pe câmpuri, putrezind acoperiți de ierburi... În Anglia există scoici ce dau naștere gâștelor numite călugărițe, pe care localnicii aveau voie să le mănânce în timpul postului, pentru că Biserica papistașă le încadra printre pești... De asemenea, s-a scris mult despre egiptenii care sufereau de pe urma unor invazii de șoareci născuți din mâlul Nilului, ce atacau ogoarele și mâncau până și ultima grăunță... Există, așadar, exemple

ce ne arată că aerul umed, plantele marine și terestre și mâlul de pe fundul apelor pot da naștere unor creaturi cu sânge cald... Ca să nu mai vorbim de originile miraculoase ale unor făpturi cu sânge rece sau lipsite cu totul de acest lichid vital: bureții care cresc pe fundul stâncos al mării, perlele din stridii, gâzele din chihlimbar... În timp ce meditam la toate acestea, inspirat de senzația pe care mi-o stârnea osul sacru al soției mele, îmi spuneam că descoperirile ultimelor decenii în domeniul istoriei naturale păreau să stârnească îndoiala cu privire la intenția Creatorului de a ridica bariere de netrecut între speciile care populau pământul la începuturi... Acum, filosofii naturii înclină să creadă nu numai că între toate făpturile vii există o legătură ce se stabilește prin intermediul diverselor părți ale corpului acestora – am văzut odată o tulpină de rușuliță crescând și înflorind în urechea unui om –, ci și că Domnul a înzestrat fiecare creatură cu o carte unde sunt zugrăvite toate cele ce există... Dintr-o perspectivă filosofică, am putea afirma că fiecare specie de animal, plantă sau mineral poate da naștere tuturor celorlalte și, cu toate că de cele mai multe ori acest lucru pare imposibil din pricina unor constrângeri fizice – cum ar fi diferențele de mărime și altele asemenea –, aceeași sevă vitală veșnic schimbătoare curge prin vinele tuturor, alimentând totodată adâncurile pământului, unde ia forma unor scoici, frunze sau pene pietrificate... Și, într-adevăr, când mângâi o albină sau un șobolan senzația este aceeași, perii lor scurți creează între ele o legătură de rudenie... Dar asta nu înseamnă decât că rozătorul și albina au fost făuriți în același atelier, purtând amprenta aceleiași mâini...

Un fapt încă și mai remarcabil, ce privește specia umană și pe care cei cu teamă de Dumnezeu îl găsesc abominabil – dar pe care naturalistul, cu voia Domnului și folosindu-se de puterea pe care Acesta i-a dăruit-o în mila Lui, trebuie să-l ia în calcul și să-l cerceteze cu multă grijă –, este că femeile pot naște uneori pisoi sau chiar ouă monstruoase...

PEȘTELE-SIRENĂ: *cântă cu un glas atât de dulce, încât marinarii se pierd când îl aud; printre norvegieni există obiceiul să cânte cât îi ține gura, să recite versuri și să vâslească din răsputeri atunci când îi aud chemarea.*

Există o piatră numită *hysterolithos*, pe care o găsești în colecțiile princiare sau în ilustrațiile din tratate și care posedă proprietatea uimitoare de a reproduce forma penisului și a scrotului bărbătesc, deasupra cărora se găsește un vagin de femeie... Ce a voit bunul și mereu atentul Creator să ne învețe atunci când a îngăduit naturii să scoată la iveală această ciudățenie din inventarul ei de forme nu e greu de ghicit: arătându-ne cu câtă ușurință ne poate modela din țărână, vrea să avertizeze omul cel atât de vulnerabil că are oricând puterea să strice tiparul existent și să alcătuiască altul... Omul trebuie să ia seama cum se poartă, să țină calea dreaptă, să-și iubească aproapele, să se teamă de Domnul și să I se închine... Și a ales

tocmai aceste organe pentru ca omenirea să asculte porunca pe care a primit-o: de a creşte şi a se înmulţi şi a umple pământul... Ceea ce nu se poate întâmpla decât prin reproducere, actul prin care bărbatul îşi introduce membrul în părţile intime ale femeii, lăsându-şi acolo sămânţa care se amestecă apoi cu sângele ei, ca o grăunţă plantată într-un sol umed... Organele sexuale femeieşti sunt poarta prin care pruncul trebuie să treacă, iar acest proces este numit travaliu sau durerile facerii, termeni ce sugerează dificultatea acestei sarcini... În pragul acestei porţi, moaşele pun ierburi vindecătoare sau pietre cu puteri miraculoase pentru a uşura suferinţa fiicelor Evei, care este oricum destul de mare chiar şi atunci când nu le lipsim de ajutorul ce li se poate aduce... Oamenii mai numesc această poartă „uşa tainică", dar această descriere nepotrivită nu arată decât neputinţa noastră de a descifra misterul care stă să treacă pragul acestei deschizături dincolo de care nu ştim ce se află... Doar rareori se întâmplă ca un bărbat să stea de bunăvoie în faţa acestei porţi, aşteptând să se deschidă pentru copilul născut din propria-i sămânţă... Această veghe, precum şi scoaterea pruncului din pântecul maicii sale, sunt treabă de femeie... Dar eu am fost de faţă... Asta se întâmpla în timpul primei noastre fugi din calea călăilor Vulturului din Ögur... Nu aveam cal, Pálmi Guðmundur avea doar nouă ani, Hákon, patru, iar Sigga era însărcinată cu al treilea prunc... Venise iarna şi înaintam cu greu... Lupii cu chip de om încă nu ne furaseră cufărul cu haine, cărţi, pietre, săruri şi alte lucruri folositoare pe care le strânsesem... Sigga mergea înainte, Pálmi Guðmundur o urma îndeaproape, iar eu veneam după ei, purtându-l pe

Hákon în braţe, cu cufărul în spinare... S-a lăsat seara... S-a stârnit un vânt din nord... Înaintam cu greu, alunecând pe iarba de pe ţărmul acoperit cu pietriş, dar era mai bine decât să ne croim drum prin nisipul plajei... Când am văzut că trebuie să-mi încovoi spinarea ca să nu mă doboare vântul, i-am strigat soţiei mele:

— Ţine copilul de mână ca să nu-l ia pe sus...

Atunci ea s-a oprit şi, oftând adânc, mi-a spus:

— Ba ţine-l tu, Jónas, că mi-a venit ceasul...

După aceea s-a lăsat să lunece printr-o adâncitură de pe mal şi, găsind o deschizătură în peretele de lavă, s-a strecurat înăuntru... Pálmi Guðmundur a dat să fugă după ea, dar i-am spus să se întoarcă şi să aibă grijă de fratele lui... Am găsit un loc ferit pentru copii şi, punându-l pe micul Hákon pe un petic de iarbă, am dat cufărul jos din spinare şi l-am deschis... În timp ce scotoceam prin el după cele necesare pentru naştere, i-am explicat lui Pálmi Guðmundur că mama lui avea să treacă printr-o încercare lungă şi chinuitoare, că suferinţa care o aştepta era una dintre cele mai grele şi mai primejdioase pentru o femeie şi că din ea putea să i se tragă moartea, dar Domnul cel atotştiutor şi atotputernic rânduise astfel ca răscumpărare pentru vechiul păcat al Evei... L-am îndemnat să se roage împreună cu fratele lui la bunul Dumnezeu să-i ocrotească şi să-i binecuvânteze pe cinstita şi evlavioasa lor mamă şi pe pruncul încă nenăscut, care îşi dorea să intre în lume şi să devină un bun creştin ale cărui fapte să fie spre slava Tatălui Ceresc... I-am mai spus că durerile vor fi atât de mari, încât o vor auzi pe mama lor strigând şi văitându-se, cerând ajutor şi îndurare, că vaietele ei vor

continua un timp fără oprire și că va urla ca un animal rănit, dar ei trebuie să se roage cu înfocare, ridicându-și cât mai mult glăscioarele subțiri... Am închis cufărul... Înainte de a merge să văd ce face mama lor, i-am așezat pe băieți pe cufăr, Pálmi Guðmundur și Hákon, doi mieluși ai Domnului ținându-și încovoiați umerii firavi, cu capetele plecate peste mâinile împreunate în rugăciune, implorându-L pe Domnul să Se milostivească de mama lor, vărsând lacrimi și cântând psalmi ca să-i ușureze nașterea... Între timp, ea se așezase în fundul peșterii, cu spatele rezemat de peretele stâncos, cu brațele în jurul unui bolovan și călcâiele adânc înfipte în pietrișul ud de pe jos... Mănunchiuri de alge încâlcite înconjurau fiecare colț de stâncă, tavanul plin cu melci de mare mărunței semăna cu cerul înstelat, pe jos erau cochilii sfărâmate de scoici și printre ele, din loc în loc, se vedea câte o stea-de-mare; însă cel puțin era la adăpost de vânt... Sigríður își suflecase fusta; nu scotea nici un sunet, dar era scăldată în sudoare... Într-un târziu, după ce am întins sub ea un cearșaf și mă pregăteam să-i pun piatra nașterii pe pântec, a început să se deschidă: copilul s-a ivit în prag... Era o fată, Berglind, care a țâșnit din pântecul mamei ei ca izvorul dintr-o stâncă... După ce a ieșit placenta și am tăiat și legat cordonul ombilical, i-am adus pe băieți înăuntru și le-am arătat-o pe sora lor... Li s-a părut extraordinar că o făptură atât de mică putea pune în pericol viața unei femei în toată firea, cum era mama lor... Am rămas cu toții la adăpostul peșterii până când vântul s-a potolit, iar mama și pruncul și-au recăpătat puterile; între timp se făcuse dimineață... Acel ceas de rugăciuni fierbinți pe malul stâncos

a lăsat o asemenea impresie asupra lui Pálmi Guðmundur, încât l-a îndemnat să ia calea preoției... Dar niciodată nu aveam să știm în ce fel îl afectase pe Hákon, căci pe el și pe fratele său Klemens i-am pierdut la o vârstă fragedă, în timpul rătăcirilor noastre disperate din iarna anului 1621... Încă mă doare inima când mă gândesc cât de puțin ne-a fost dat, lui Sigríður și mie, să ne bucurăm de ei... Dar sunt fericit și recunoscător că slăvitul nostru Părinte Ceresc s-a milostivit de ei și i-a chemat la sânul Său primitor atunci când tatăl lor cel după trup era lipsit de orice ajutor și alungat cu fluierături și blesteme din pragul caselor compatrioților săi... Știam prea bine ce se găsește îndărătul acelor uși închise: inimi împietrite, încleștate ca pumnul călăului pe mânerul unui bici... Când Sigríður s-a ridicat de pe patul ei nisipos, am văzut că acesta era presărat cu pietre roșietice care se adunaseră sub ea în timpul nașterii... Am strâns câțiva pumni și le-am pus în cufăr; mai târziu, am descoperit că semănau cu hematitul... Până în ziua în care ni s-a furat cufărul, Sigga a folosit aceste pietre pentru a le ușura multor femei durerile facerii... Căci așa cum pruncul stă și crește în pântecul maicii sale, necunoscut de nimeni și gata să ia forma unei fete frumoase sau a unei creaturi diforme, la fel și natura crește-n sânul ei și orori neînchipuite, și pietre prețioase... Iar anticamera nașterii sunt crăpăturile și peșterile săpate în trupul pământului, precum aceea în care a văzut lumina zilei mica mea Berglind... Mă las pe spate în pat și îmi întind brațele până îmi aud încheieturile trosnind... Șoarecele stă mai departe ghemuit lângă căldura vetrei; de necrezut câtă răbdare are cu aiurelile mele... Fiertura de măzăriche

s-a întărit în vas; adun rămășițele cu lingura și le arunc pe jos... Într-un asemenea loc, povestitorul trebuie să-și răsplătească ascultătorii, și nu invers... Șoarecele ronțăie la resturi, ciulind urechile când îmi aude vocea...

MELCI DE MARE: *în Islanda există mai multe specii de melci. Vracii ard cochiliile până când încep să strălucească, apoi le înmoaie în urină de bou și le pun în mâncarea sau băutura bolnavilor, fără știrea lor; acest leac apără fecioarele de dorințele bărbătești și pe cei dedați la pofte trupești îi înfrânează. Oamenii care suferă de rău de mare se pot duce în taină pe plajă ca să soarbă moluștele din cochilie de trei ori când luna e în creștere și de alte trei ori când e în scădere, cu câte o gură de apă de mare de fiecare dată. Dacă mănânci prea multe, ți se urcă la cap ca băutura; această beție trece după un somn bun. Melcii se ridică de obicei la suprafață începând de la mijlocul zodiei Peștilor.*

O adâncitură în stâncă mai poate fi numită peșteră... Peșterilor mai puțin adânci li se spune grote, după latinescul *grotto*, care înseamnă „peșteră mică"; la popoarele din sud, acest cuvânt formează rădăcina lui *grotesc*, termen care descrie un gen de pictură decorativă... Am văzut multe asemenea exemple în biblioteca lui Ole Worm... Sunt folosite pentru frontispiciul unor tratate, ca miniaturi pe margini sau ca viniete în deschiderea capitolelor

și între secțiuni... Căci tipografii moderni gândesc la fel ca vechii scribi care alcătuiau manuscrisele noastre islandeze și care împodobeau literele mari cu sfincși și himere și marginile foilor cu anluminuri... Ici un centaur, colo o bătrână cu picioare de bâtlan sau un câine cu trei capete... În dragostea lor pentru carte, acești oameni înțelegeau că asemenea curiozități oferă un prilej de popas pentru ochiul celui care citește, odihnindu-l în timp ce urmărește curgerea monotonă a textului pe treptele paginii, cuvânt cu cuvânt, de sus în jos și din stânga la dreapta, de-a lungul unui rând și apoi pe următorul... Și îi dau minții răgazul să se desprindă de materie... Atunci când privim un râu de lavă sau nori de aburi, ape vijelioase și câmpuri unduind în vânt, ochiul și mintea nu cunosc odihna până nu deslușesc în această curgere modele familiare... Chiar dacă aceste figuri nu sunt niciodată constante, chiar dacă abia se pot ghici, chiar dacă sunt fragmentate și pururi schimbătoare, mintea le descifrează într-o clipire... Iar atunci timpul încetează să mai curgă ca un râu și devine o succesiune de momente care, oricât de repede ar urma unul după altul, își păstrează fiecare forma proprie... Ilustrațiile grotești sunt asemenea acestor imagini fugare pe care eu însumi le-am văzut adesea în fum, licheni sau nori... Pare că artistul a trecut imaginea de pe retină pe hârtie fără a mai sta să se întrebe dacă e corectă sau demnă de crezare... Desene pe care artistul le-a văzut cu ochii trupului sau ai minții devin deodată parte a lumii vizibile... O, desenele acelea!... O, miile de ciudățenii învălmășite care îmi dădeau ghes ori de câte ori osteneam croindu-mi drum prin tomurile groase din Museum

Wormianum... Nu știai niciodată unde încep și unde se termină acele creaturi absurde... Picioarele din spate ale unui țap se vădeau, la o privire mai atentă, a fi niște tulpini de flori... Dar din acestea nu ieșeau petale, ci pene de cocor, în vârful cărora se desfăceau aripile unui fluture... Nu știai nici dacă trupul țapului e făcut din carne, din piatră sau din plante... Și chiar atunci când era limpede că jumătatea inferioară este din marmură, la fel de limpede știai că prin vinele pietrei curge sânge... Dar cum era acesta: roșu și fierbinte sau verde și rece? Totul crește din cu totul altceva, ca și cum natura s-ar răzgândi mereu, ca și cum s-ar opri în mijlocul unui proiect ca să-l schimbe sau s-o ia pe altă cale; din tâmpla unui băiețel se întinde o aripă albastră, însă în vârful ei penele se preschimbă în frunze verzi de varză cu margini înspumate... O pisică se sprijină nu pe picioarele dinapoi, ci într-o coadă care i se încolăcește în sus pe burtă, inelată ca una de homar; nasul pisicii e un bob de zmeură, iar la gât are o zgardă din pietre prețioase... Și nu poți să nu te întrebi: dacă așa arată animalul, oare cum o fi stăpânul? O femeie cu nouă ugere poartă o cunună din aripi de muscă; nu are brațe, iar picioarele ei sunt două trupuri solzoase de șerpi încolăcite... Snorri Sturluson, învățatul islandez din vechime, nu ar fi fost de acord cu așa ceva, căci iată ce scrie în manualul său de poezie, *Skálda*: „Atunci când numești sabia șarpe pentru că teaca ei este drumul pe care o apucă, iar cureaua de care atârnă este pielea, aceasta este o metaforă. Procedând astfel ții seama de trăsăturile șarpelui, căci el își leapădă pielea și se scaldă în apă. În acest exemplu, metafora arată că șarpele caută râul de sânge atunci

când alunecă pe căile gândurilor, adică în pieptul oamenilor. Se spune despre o metaforă că este bine alcătuită atunci când imaginea pe care o creează se menține pe parcursul întregii poezii. Dar dacă sabia este numită mai întâi șarpe, apoi pește sau baghetă sau în alte feluri, atunci această figură este una monstruoasă și se spune că strică poezia".

După mine, astea sunt prostii; să lăsăm sabia să se preschimbe în viperă, și vipera în somon, și somonul în rămurică de mesteacăn, și rămurica de mesteacăn în sabie, și sabia în limbă... Să le lăsăm pe toate să se amestece într-un vârtej din care nu se mai pot desprinde... Flăcările amurgului au clătinat lumea din temelii... Acum e gata să-și iasă din matcă... S-a întors pe dos... Cerul a devenit așternut picioarelor... În timp ce bieții oameni se ghemuiesc pe căpriorii casei, spânzurați în mâini, sau cad de sus cu plânsete cumplite, armatele de rătăciți se răzvrătesc împotriva Creatorului, folosindu-se de farmece vrăjitorești ca să se răstoarne cu capu-n jos în aer, dănțuindu-și scârnavul dans războinic pe acoperișul casei Sale cerești... Scânteile acestui amurg răzbat prin umbra deasă... Lăcașurile Domnului sunt călcate în picioare și sfărâmate sub pasul nerăbdător al puternicilor zilei, de curând îmbogățiți, și al nevestelor lor iubitoare de podoabe... Țipând ca scroafa în rut, grohăind ca porcul care-o încalecă, izbesc cu încălțările lor ghintuite și sfâșie cu pinteni ascuțiți zidurile Raiului cele albastre și senine și spuzite de stele ca pe podeaua grosolană de pământ acoperit cu rumeguș a unui lupanar sau scândurile cenușii din sălile pline de fum unde ghildele organizează baluri... Râsul

dansatorilor se amestecă cu strigătele înfometate ale semenilor lor mai urgisiți... Da, învățăturile bătrânului Snorri sunt bune pentru alte timpuri, iar rațiunea se pierde când se vede nevoită să descrie această lume stăpânită de desfrâu... Pe vremea când încă mai exista colonia groenlandeză, ne veneau de acolo multe lucruri utile făcute de eschimoși, printre care cele mai importante erau hainele groase din piele de focă și blană de urs polar – femeile de acolo se pricepeau să mânuiască acul... Însă printre aceste lucruri se numărau și unele care nu ar fi trebuit să ajungă niciodată pe mâna unui bun creștin, precum acele sculpturi păgâne și monstruoase numite *tupilak*... Bunicul Hákon avea și el una, un demon mic, urât, cioplit din lemn și împodobit cu oscioare și cu un petic dintr-un scalp de om, cu tot cu păr... Nu pomenea nimănui despre acest obiect și-l ținea ascuns sub podeaua din cabinetul lui de lucru... Demonul avea trupul unui câine jupuit de la bot până la coadă, cu coaste și vertebre ascuțite ca dinții unui fierăstrău, și un cap de copil întors într-o mișcare nefirească peste umăr, de parcă cineva i-ar fi frânt gâtul și l-ar fi lăsat așa, cu ceafa în față; pântecul, însă, era un chip de spiriduș răutăcios, cu dinți enormi, rânjiți și ochi ieșiți din cap; între picioarele dinapoi, un cioc de culic ținea loc de penis, iar sub coadă se vedea un cap de focă chinuindu-se să iasă prin găoază... Legenda spunea că acest obiect neobișnuit fusese făurit pentru a sluji la farmece... Se povestea că un vrăjitor, prin puterile pe care le avea, zărise chipul demonului într-o bucată de lemn purtat de ape și îl eliberase din legăturile care-l țineau închis acolo, iar drept răsplată acesta se ridica în zbor

împotriva dușmanilor celui care-l stăpânea... O, era limpede care putea fi rezultatul unei astfel de întâlniri... Singurul mijloc de a te apăra era să-l trimiți îndărăt de unde venise... Povestea mai spune că cel care l-a desprins din legături pentru prima oară ar trebui să arate spre *tupilak*, strigând mânios: „Eu sunt cel care te-a eliberat din lemn"... Iar la aceste cuvinte demonul și-ar pierde puterea, căci și el își cunoaște rușinoasa înfățișare... Astfel, vrăjitorul își găsește salvarea, deocamdată... Deși nu va fi la fel de norocos și în Ziua Judecății... Dar nu toate spiritele rele au astfel de forme schimonosite, unele nu sunt atât de ușor de recunoscut...

ALGĂ ROȘIE: *crește pe stâncile de la țărmul mării și mai este cunoscută sub numele de iarba Mariei sau pâinișoară. Adesea se coace între două pietre fierbinți, obținându-se o turtă asemănătoare unei roți de brânză. Amestecată cu lapte fierbinte, asigură un somn odihnitor. Se poate folosi și uscată, precum fulgii de dulse.*

Dacă fiica mea, Berglind, ar mai fi trăit, acum aș fi rugat-o să-mi găsească una... Iar dacă Sigríður și cu mine am fi avut gospodăria pe care o meritam, i-aș fi zis să vină cu mine în atelier... Acolo i-aș fi spus să se uite în grămada de lemne după o bucată pe care s-o cioplim... Și ea m-ar fi întrebat:

— Dar cum trebuie să fie, tată?

Iar eu i-aș fi spus:

— Cu cât ramura e mai noduroasă, mai răsucită și mai deformată, cu cât alții zic că e mai strâmbă și nu e bună pentru cherestea, cu cât mai mult insistă că trebuie pusă pe foc, cu cât e mai inutilă, mai nepotrivită pentru orice altceva decât pentru jocurile imaginației, cu atât mai mult râvnesc la ea, tânjesc s-o cântăresc în mână, îmi doresc să-mi las cuțitul condus de nodurile și vinele ei... Găsește o bucată ca asta...

Și, pe când am ciopli fiecare la bucata lui de lemn, i-aș vorbi astfel:

— Dacă o fecioară întâlnește un cal rătăcit pe pajiștile stâncoase, își spune că acela este doar un cal. Îl vede stând pe câmp, întreg și unic. Și totuși ochii ei tineri au măsurat deja animalul de la un capăt la altul, iar mintea ei a adunat laolaltă părțile trupului său, verificând că totul e la locul lui: picioare, cap, corp, copite, coamă, coadă, bot. „Uite un cal", își zice atunci mintea ei cu o asemenea iuțeală, încât fecioara nici nu apucă să-și dea seama. Luându-și gândul de la animal, își vede mai departe de drum, netulburată. Însă uneori se mai întâmplă să se înșele, căci nu ajunge să știi că un cal e alcătuit din picioare, cap, corp, copite, coamă, coadă, bot; nu ajunge nici ca fiecare parte să se afle la locul ei; fecioara ar mai trebui să fie atentă și la felul în care sunt așezate aceste părți. Dacă are copitele întoarse către spate, animalul este un *nykur* sau un cal de apă, care va căuta s-o răpească, s-o ia în spinare și s-o ducă în sălașul lui din adâncul unui iezer înghețat... Ține minte ce-ți spun, Berglind, dacă vezi vreodată un cal pe câmp, uită-te la copitele lui. Dacă pare să-și ascundă

picioarele în iarba înaltă, vezi-ți mai departe de drum. Atunci când în spatele lui se vede strălucind un heleșteu, ia-o la fugă fără să mai stai pe gânduri. Dar dacă se întâmplă totuși ca *nykur*-ul să te ia în spate ca să te ducă în adâncul apei, strigă numele său tainic, Nennir. Și imediat o să te arunce din spinare. Pentru că, asemenea altor spirite întunecate, nu suferă să-și audă rostit adevăratul nume, spre deosebire de spiritele bune, a căror putere sporește atunci când le chemăm pe nume și le aducem slavă. Ține minte ce-ți spun, Berglind...

Așa i-aș fi vorbit, împărtășindu-i sfaturile mele părintești... Pentru că între *nykur* și om există această asemănare: e greu să-i deosebești pe cei răi de cei buni... Există, totuși, un avantaj în cazul omului... Atunci când îl întâlnești pe platourile munților, nu contează dacă își ține picioarele în iarbă sau pe o pânză de zăpadă înghețată... Hmm, mă întreb care parte a lui Ari din Ögur o fi întoarsă spre spate? Gândurile m-au purtat afară din colibă... Am rătăcit ca un somnambul și mi-am venit în fire aici, la marginea acestui mal stâncos care formează un golf în capătul de nord al insulei... Beee... Încă un pas și aș fi căzut de pe faleză... Prăbușit în valuri, scufundându-mă ca bolovanul, înecat... Numai că oaia neagră m-a trezit din visare cu behăitul ei puternic... Acum suntem chit... Beee... Când m-am uitat la cer, am zărit imaginile grotești desenate de norii ce se răspândesc și se întind dincolo de hotarele rațiunii și ale înțelegerii... Parcă ar fi niște mănunchiuri de alge întinse la uscat pe stânci... Ochiul care privește o creatură ciudată după alta, căutând punctele de trecere între ele, se mișcă printre punți de legătură...

Rătăcește printre nenumărate punți... Nu există început sau sfârșit decât în cadrul acestei imagini integrale, în părțile din care e alcătuită... Nu poți fi niciodată sigur cărei făpturi îi aparține cutare trup sau mădular, căci toate ramurile, toate tulpinile ar putea îndeplini același rol... Mi-a trecut prin minte că aceste punți de legătură, aceste locuri unde se întâlnesc diverse părți sunt de fapt ceea ce e etern și absolut în lume, căci ele există și, în același timp, nu există decât ca niște goluri ce unesc cele mai diferite fenomene... Iar aceste goluri pot fi extrem de mici, precum cele dintre articulațiile unui picior de muscă... Sau, dimpotrivă, mari, atât de imense încât ochiul uman nu le poate percepe; nu vezi polii nici măcar atunci când te afli la jumătatea distanței dintre ei; poți să fii conștient de unul dintre membre și să nu știi ce face celălalt... Eu, unul, cred că în aceste spații vaste locuiește Dumnezeu... După cum s-a vădit cu multă vreme în urmă, când generalul roman Placidus s-a dus la vânătoare de cerbi în pădurile de lângă Tivoli... Când vânătorul și-a încordat arcul ca să doboare prada ce părea, după cum singur a descris-o, „un cerb sprinten" – dar care, sub razele soarelui din zori, s-a vădit a fi „un căprior sclipind de rouă, regele pădurii, cu coarnele strălucind în lumina dimineții" –, L-a văzut pe Hristos în slavă... Cu toate că Mântuitorul nu-Și are drept sălaș niște coarne aurii și rămuroase, nici nu Se înveșmântează cu lumina ce strălucește pe podoaba unui cerb; nu, El se află în aerul proaspăt și rece dintre ramurile acestei splendide cununi... Generalului Placidus i s-a părut că-l vede pe pruncul Iisus stând pe fruntea căpriorului, sprijinit într-un picior și cu

brațele întinse ca să-l întâmpine pe el, un păgân, în Împărăția Cerurilor... Inima generalului s-a umplut deodată de iubire... Prada și-a doborât vânătorul... Placidus și-a luat numele de Eustatie și s-a pus în slujba acestei iubiri... A fost disprețuit de toți... Și-a pierdut averea... A fost pus la cazne... Silit să ia calea pribegiei... Fiii lui au fost mâncați de lei și lupi... Soția, necinstită de pirați... Dar el a continuat să laude facerea de bine... Și-a redobândit avutul... A avut alți prunci... A refuzat să aducă jertfe zeilor, la porunca împăratului Hadrian... A fost azvârlit în temniță... Apoi, împreună cu nevasta și copiii, a fost ars de viu, făcut scrum în pântecul unui taur uriaș de bronz, idol păgânesc... Acest mucenic a devenit Sfântul Eustatie, ocrotitor al familiilor în vreme de restriște... Coarne de cerb, corali, degete întinse, ramuri de mesteacăn, un năvod cu ochiuri largi, cristale, estuare, iederă, bancuri de pești, plete de femeie – oricât de diferite ar fi aceste fenomene alcătuite din elemente uneori opuse, toate se construiesc în jurul unor nevăzute punți de legătură, formele lor se ating chiar și atunci când se află la distanță... iar dacă încerc să le imit, ridicându-mi brațele spre cer – mișcându-le când împreună, când pe fiecare în parte, clătinându-le de colo-colo –, Jónas Pálmason cel Învățat nu mai este singur... Sunt fratele a tot ce se desparte, a tot ce se răsucește, se împletește, se unduiește ca un val... după ploile de astăzi, rețeaua lumii, ca o pânză de păianjen, devine vizibilă... când se lasă seara, boabele de rouă sclipesc pe firele argintii din care e țesută... natura toată participă la armonia acestor corzi... cip-cirip... după cum se poate vedea dacă începi un dans aici, în

buza golfului... cip-cirip... dar pânza fermecată se încâlcește dacă vrei s-o aranjezi după normele rațiunii... sunetul acestor corzi împrospătează ochiul și mintea... dar firele sunt greu de deslușit... cip-cirip... bine ai venit din largul mării, frate fluierar... cip-cirip... e ceasul fluxului în Patmos... corzile trec prin mine... cip-cirip... le ating... vai, îmi lipsesc cărțile cu ilustrații... cip-cirip... păsări-gheizer...

Coada sau Rămășițele

În acest ceas fericit ne despărțim de Jónas Pálmason cel Învățat, un bătrânel firav dansând cu lumea. Nu ne vom alătura strigătelor lui de bucurie atunci când pedeapsa la surghiun pe insula Gullbjörn este revocată pe neașteptate, în vara lui 1639. Nu-l vom urma la Hjaltastaður, unde reverendul Pálmi Guðmundur îi va oferi un acoperiș deasupra capului pentru cei cincisprezece ani pe care îi mai are de trăit. Nu ne vom așeza alături de el la masa lui de lucru atunci când, în sfârșit, i se permite să aștearnă pe hârtie toată învățătura adunată în lunga sa viață, la îndemnul ocrotitorului său, episcopul Brynjólfur Sveinsson: poemul biografic *Fluierarul*, cunoștințele de istorie naturală, micul tratat despre plante, comentariile la *Edda*, legendele, baladele multă vreme interzise, arborii genealogici și desenele unor balene, pe lângă multe alte texte pe care se bazează această carte. Nu vom fi de față atunci când Jónas, în vârstă de șaptezeci de ani, va deveni în taină tatăl unui prunc născut de o servitoare, un băiat care-i va purta numele și o jumătate de poreclă: Jónas, „Micul Învățat". Nu vom fi acolo, dar vom trimite un mesaj de condoleanțe la moartea lui, în 1658, când la propria-i dorință va fi îngropat în pragul bisericii, cu brațele întinse-n cruce.

Deci îi spunem:

„Bun-rămas, frate Jónas, și-ți mulțumim pentru tovărășie. Dar acum ajunge, avem destul de furcă cu propriile semne ale amurgului...“

Când Jón Guðmundsson cel Învățat își vine în fire, împrejur e întuneric beznă. Are hainele ude, totuși simte cum căldura îi pătrunde până-n oase. Stă întins pe spate într-un fel de baltă nu prea adâncă și călduță. Își ține brațele pe lângă corp, picioarele, drepte; e țeapăn ca o scândură. Ceafa i se sprijină pe marginea moale a bălții. Apa groasă și vâscoasă ca o supă îi ajunge până la tâmple, pătrunzându-i în urechi și făcând sunetele mai adânci, mai înfundate. Jón se ridică greoi în capul oaselor, așteptându-se să i se facă frig. Dar e foarte cald aici, în acest loc întunecos, aerul e mai fierbinte decât apa, ca atunci când o cratiță mare dă în fiert. Nu simte frigul. Se smulge din lichidul cald, se ridică în picioare, dar își pierde echilibrul pe podeaua alunecoasă și e cât pe ce să cadă: podeaua se leagănă ușor, ca un vas împins de o briză blândă. Se ghemuiește la pământ și înclină capul când într-o parte, când în alta ca să scoată apa, iar urechile i se umplu acum de un bufnet greu și ritmic, la care se adaugă zgomotul puternic și îndepărtat al unor valuri și un fel de leorpăit.

Pe când Jón cel Învățat dormea – sau leșinase –, a visat că a venit la el un bărbat îmbrăcat într-o haină maroniu-cenușie de postav țesut în casă, cu o șapcă din același material pe cap. Sub borul ei, ochii lui înconjurați de pene

păreau să strălucească asemenea unor mărgele de sticlă. Bărbatul s-a aplecat spre Jón, și-a apropiat ciocul gros și puternic de urechea lui și a ciripit pe un ton scăzut:

— Când te vei trezi, nu-ți vei mai cunoaște propriul nume; din câte știi, te va chema Jónas Pálmason.

Lui Jón visul i se pare ciudat, pentru că numele lui chiar este Jónas Pálmason – îndeobște numit și „Învățatul", dar uneori i se mai spune pictor sau, mai rar, sculptor în os.

Jónas Învățatul încearcă iar să se ridice în picioare și de data asta reușește. Se străduiește să-și păstreze echilibrul, înaintând cu grijă pe podeaua alunecoasă. Trebuie să fie într-o peșteră largă și cu tavanul înalt în locul unde se găsește el acum, dar care se îngustează mai încolo, însă pare să se miște. Cum o fi ajuns aici? Ultimul lucru pe care și-l amintește este că stătea pe marginea falezei stâncoase de la capătul golfului din nordul insulei Gullbjörn. Venise fluxul, iar el s-a retras din calea valurilor când acestea i-au atins vârful cizmei. Apoi valurile au început să se spargă de un recif din largul golfului, acolo unde nu era nici un recif mai înainte. Jónas a așteptat, întinzând gâtul ca să vadă ce urma să se ridice din adâncul mării. A apărut o formă neagră, șiroind de spumă, căci înainta cu mare iuțeală. Înainte de-a apuca să strige de spaimă, peștele uriaș l-a înghițit.

Știe despre ce animal e vorba; Jónas Învățatul știe că a fost înghițit de o balenă nordică; un leviatan rău ce ajunge să măsoare nouăzeci sau o sută de coți lungime, iar în lățime tot pe-atât; oamenii spun că se hrănește cu ploi și întuneric, deși unii susțin că mai mănâncă și aurore boreale. În ciuda acestor cunoștințe, Jónas reacționează ca orice om. Judecând după lungimea bărbii și după cât de tare îl chinuiește foamea, apreciază că a zăcut fără

cunoștință în pântecul balenei trei nopți și două zile. Probabil că animalul urmează să-l scuipe undeva la țărm. Lăsându-se în patru labe, Jónas iese din stomac, urcă pe gâtlej și se așază pe limba creaturii.

După ce a înotat toată ziua, balena nordică se oprește și deschide gura. Lumina îi inundă măruntaiele. Lui Jónas îi ia un timp să se obișnuiască, dar când își recapătă vederea, bagă de seamă că falca ei de jos se sprijină pe un țărm acoperit de iarbă, alcătuind un soi de punte la al cărei capăt se zăresc doi oameni, unul îmbrăcat în veșminte strălucitoare, altul, în negru. Sunt binefăcătorul lui Jónas, nobilul episcop Brynjólfur Sveinsson, cel care l-a ajutat mereu pe cât i-a stat în puteri, acum îmbrăcat în veșminte de ierarh, cu mitra pe cap și cârja episcopală aurită în mână, și fiul lui iubitor, reverendul Pálmi Guðmundur Jónasson, preotul din Hjaltastaður. Jónas o rupe la fugă spre ei cât de repede îl poartă bătrânele sale picioare peste limba alunecoasă a balenei, printre fălcile puternice. Ajuns afară, se aruncă la pământ și sărută picioarele episcopului, vărsând lacrimi de bucurie. Reverendul Pálmi Guðmundur îngenunchează lângă tatăl lui și-l ajută să se ridice, apoi se îmbrățișează, cu alte și alte șiroaie de lacrimi.

Episcopul din Skálholt zâmbește fericit înspre tată și fiu. Ridicându-și mâna înmănușată, face semnul crucii asupra leviatanului. Peștele cel mare închide gura și, împroșcând apa cu coada lui imensă, dispare iarăși în adânc.

Cuprins

Preludiu 7

I. (Echinocțiul de toamnă, 1635) 13

II. (Solstițiul de vară, 1636) 51

Oxalatul. 89

IV. (Solstițiul de iarnă, 1637) 125

V. (Echinocțiul de primăvară, 1639) 171

Coada sau Rămășițele 207

În seria ACTUAL

au apărut:

Yan Lianke – *Zile, luni, ani*
Carlos Ruiz Zafón – *Labirintul spiritelor*
Jeffrey Eugenides – *Marele Experiment*
Jesmyn Ward – *Cântec pentru cei neîngropați*
Michel Bussi – *Nuferi negri*
Paolo Cognetti – *Băiatul sălbatic*
Olga Tokarczuk – *Rătăcitorii*
Azar Nafisi – *Lucruri nespuse*
Tom Perrotta – *Doamna Fletcher*
Kamel Daoud – *Zabor sau Psalmii*
Jón Kalman Stefánsson – *Inima omului*
Matthew Weiner – *Heather, cu totul*
Yannick Haenel – *Apără-ți coroana*
Jonathan Franzen – *Libertate*
Rabih Alameddine – *Îngerul istoriei*
José Eduardo Agualusa – *Teoria generală a uitării*
Olga Tokarczuk – *Ultimele povestiri*
Irvine Welsh – *Artistul Begbie*
Arturo Pérez-Reverte – *Falcó*
Daniel Rondeau – *Mecanica haosului*
Bernhard Schlink – *Olga*
Simone van der Vlugt – *Albastrul din miez de noapte*
Négar Djavadi – *Dezorientală*
Jonathan Coe – *Numărul 11 sau Mărturii despre nebunie*
Nnedi Okorafor – *Cine se teme de moarte*
André Aciman – *Strigă-mă pe numele tău*

Ian McEwan – *Mașinării ca mine*
Daniel Mendelsohn – *O odisee*
Andrew Sean Greer – *Less*
Delphine de Vigan – *Legămintele*
Tayari Jones – *O căsnicie americană*
Elif Shafak – *Cele patruzeci de legi ale iubirii*
Rosa Ventrella – *Povestea unei familii perfecte*
Graeme Simsion – *Efectul Rosie*
Aslı Erdoğan – *Orașul în mantie purpurie*
Olga Tokarczuk – *Poartă-ți plugul peste oasele morților*
Sjón – *Din pântecul balenei*

în pregătire:

Maria Dueñas – *Fetele Căpitanului*

www.polirom.ro

Redactor: Ada Tanasă
Coperta: Carmen Parii

Bun de tipar: septembrie 2019. Apărut: 2019
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – București
tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13,
e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA